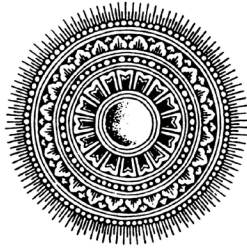

สัมมาทิฎฐิ ๓

พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ

สัมมาทิฏฐิ

เล่ม ๓

พระอาจารย์ทูล ขิปปปณฺโณ

คำปรารภ

สัมมาทิฏฐิเล่ม ๑-๒-๓ นี้ได้อธิบายวิธีปฏิบัติเพื่อให้เข้าใจในวิธีการเปลี่ยนความเห็น ตามปกติแล้วคนเราจะมีความเห็นเป็นมิจฉาทิฏฐิความเห็นผิดอยู่ในตัวอยู่แล้ว ถ้าไม่แก้ไขก็จะเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดความเห็นผิดในการปฏิบัติต่อไป จะมีความเพียรในการปฏิบัติอย่างไร ความเพียรนั้นก็จะเป็นมิจฉาวายาโม เป็นความเพียรผิดตลอดไป จะฝึกสติอย่างไร มีความระลึกได้ในสิ่งใด ความระลึคนั้นก็จะเข้าไปในทางมิจฉาสติ มีความระลึกผิดตามหลักความเป็นจริงอยู่เรื่อยไป จะทำสมาธิด้วยอุบายใดและวิธีใดใจจะตั้งมั่นและมีความสงบเป็นมิจฉาสมาธิ คือเข้าไปในทางที่ผิดทั้งนั้น ความตั้งใจมั่นและความสงบไปในทางที่ผิดทั้งนั้น การปฏิบัตินั้นก็จะเป็นมิจฉาปฏิบัติไปเสียทั้งหมด ผู้ปฏิบัติเองก็จะเกิดความสับสนวุ่นวาย เกิดความลังเลสงสัยในการปฏิบัติของตนเป็นอย่างมาก ถ้าหากได้ไต่ถามกับท่านผู้รู้ที่ได้ผ่านการปฏิบัติมาดีแล้ว ก็จะได้รับอุบายในวิธีแก้ไขให้เป็นสัมมาปฏิบัติได้เป็นอย่างดี จึงนับว่าเป็นผู้โชคดีไป ถ้าหากไปถามกับท่านผู้ที่ไม่เข้าใจ

ก็ยากที่จะได้รับความกระจ่างได้ ความสงสัยในการปฏิบัติของเรา ก็จะมีต่อไป คนหลงทางไปถามคนหลงทางด้วยกัน ผลจะเป็นอย่างไรก็พอนึกได้ อุบายการปฏิบัติจะได้รับผลดีหรือไม่ดีอย่างไร ขึ้นอยู่กับความเห็น ถ้าความเห็นถูกต้องก็จะขึ้นฝั่งได้อย่างปลอดภัย ถ้าความเห็นผิดก็ลงทะเลไปแบบตัวใครตัวมัน ช่วยกันไม่ได้ ผู้ให้อุบายในการปฏิบัติจึงเป็นส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก หากได้รับอุบายธรรมที่ถูกต้องจากครูอาจารย์ก็โชคดีไป ถ้าได้รับอุบายธรรมที่ไม่ถูกต้องก็ถือว่าเคราะห์ร้ายไป เพราะในยุคนี้สมัยนี้ อุบายวิธีในการปฏิบัติธรรมมีมาก จึงยากแก่ผู้แสวงหาว่าอุบายในการปฏิบัติอย่างไรถูกต้องอย่างไรผิด ก็ขอมอบให้ท่านได้พิจารณาด้วยสติปัญญาและตัดสินใจด้วยตนเองก็แล้วกัน ขอให้ท่านจงช่วยตัวเองในการแสวงหาธรรมและแสวงหาครู เพื่อจะนำตนเข้าสู่กระแสแห่งพระนิพพานด้วยเทอญ

พระอาจารย์ทูล ชิปปปัญโญ

สารบัญ

สัมมาทิฏฐิ เล่ม ๓	๒
ความคิดฟุ้ง	๕
สมณะ หรือ สมาธิ	๑๗
กรรมฐานห้า	๒๐
อุบายฝึกปัญญา	๒๕
สมาธิเป็นกำลังเสริม	๓๒
นิमित	๓๘
การตีความในนิमित	๔๓
การสำรวมใจ	๕๑
มรรค ๘	๖๔
พระอรหันต์ไม่ขาดจากโลก	๗๘
พระอริยเจ้ามี ๒ ประเภท	๘๒
ปัญญา ๓	๙๔
ปัญญาในวิปัสสนาญาณ	๑๐๔
อาสวักขยญาณเกิดขึ้น	๑๐๙

ค้นหาพาให้เกิดทุกข์	๑๑๘
วิจยะ การเลือกเฟ้น	๑๒๒
สมาธิ	๑๔๗
คำสอนมี ๒ หมวด	๑๕๒

สัมมาทิฏฐิ เล่ม ๓

ในยุคนี้สมัยนี้ มีผู้สนใจภาวนาปฏิบัติกันอยู่มาก อุบายวิธีที่นำมาภาวนาปฏิบัตินั้นจะมีความแตกต่างกันไปบ้าง ก็ยังไม่ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ใครจะนึกค่าบริการธรรมอย่างไรก็ได้ ถ้ามีสติระลึก รู้อยู่ในคำบริการธรรมนั้นอย่างต่อเนื่อง ย่อมทำให้จิตมีความตั้งมั่น และสงบได้เช่นกัน เพราะคำบริการธรรมเป็นเพียงอุบายให้ใจได้มีสติระลึก รู้อยู่ในปัจจุบัน ไม่ให้จิตคิดแส่ส่ายออกไปภายนอก เป็นอุบายห้ามจิตไม่ให้ไปคิดในอารมณ์อดีตที่ผ่านไปแล้ว และไม่ให้ใจไปคิดในอารมณ์อนาคตที่ยังไม่มาถึง ให้คำนี้ในคำบริการธรรมที่มีสติอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น เพราะตามปกติแล้วใจจะไม่อยู่เป็นปกตินิ่งเฉย ย่อมคิดไปในเรื่องโน้นเรื่องนี้ไม่มีขอบเขต มีทั้งเรื่องเป็นสาระและไม่เป็นสาระ เรื่อยเปื่อยไปไม่มีจุดหมายปลายทาง

ทั้งเรื่องดีและไม่ดี เรื่องชอบใจและไม่ชอบใจ เรื่องของส่วนตัวบ้าง เรื่องของคนอื่นบ้าง เรียกว่าจิตจรจัดไว้พรหมแดน ทาสาระอะไรไม่แน่นอน เหมือนกับลิง จะนั่งเฉยให้เป็นปกตินั้นจึงนั่งได้ยาก จะวอกแวกไปมา คำนั้นจับนี้อยู่ตลอดเวลา เว้นเสียจะหลับไปชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น ใจนี้ก็เช่นกัน ชอบคิดเรื่องนั้นเรื่องนี้ อยู่ตลอดเวลา หาขอบเขตไม่ได้ คิดได้ทั้งดีและชั่วปนกันไปไม่มีจุดหมาย จึงกลายเป็นความคิดฟุ้งซ่าน

ความคิดฟุ้ง

การเกิดความคิดฟุ้งนั้นมี ๒ ลักษณะ ๑. ฟุ้งซ่าน ๒. ฟุ้งไปตามสังขารการปรุงแต่งในสมมติ ฟุ้ง ๒ ลักษณะนี้ต่างกันดังจะอธิบายพอเป็นสังเขปดังนี้

๑. ลักษณะจิตฟุ้งซ่าน เป็นความคิดที่เลื่อนลอย เป็นความคิดกระจายไปในหลายๆ เรื่อง แต่ละเรื่องเมื่อคิดไปจะเกิดความสับสนจับต้นชนปลายไม่หนักแน่น ไม่มีความมั่นใจว่าความคิดนั้นผิดหรือถูก ไม่สามารถตัดสินใจได้ เป็นความคิดที่โลเลสะเปะสะปะเรื่อยเปื่อย เป็นความคิดที่ทำให้เกิดความลังเลไม่แน่ใจ จึงเกิดความสงสัยในความคิดของตัวเองแบบหาข้อยุติสรุปลงไม่ได้ เพราะมีหลายเรื่องที่น่ามาคิดช่วงเดียวกัน จึงเป็นความคิดในเรื่องนั้นบ้าง คิดในเรื่องนี้บ้าง จะนำมาเป็นบรรทัดฐาน

ในการตัดสินใจไม่ลงตัว จึงเกิดความรำคาญและเกิดความหงุดหงิด
ขึ้นที่ใจ เกิดความฉุนเฉียวโกรธง่าย ไม่มีความเพียรที่จะทำอะไร
จะทำงานอะไรก็ไม่เป็นขึ้นเป็นอัน ถึงจะทำไปผลของงานก็จะ
ออกมาไม่ดี ลักษณะความฟุ้งซ่านนี้จะมีอารมณ์ที่ไม่ชอบใจ
ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งตกค้างอยู่ที่ยังแก้ไขไม่ได้เป็นต้นเหตุ ในเมื่อนึก
คำบริกรรมทำสมาธิไปก็จะมีอารมณ์ประเภทนี้เกิดขึ้น สติคุม
อารมณ์ไม่อยู่ก็จะเกิดความฟุ้งไปในอารมณ์นั้นๆ ในลักษณะ
อย่างนี้มีใช้ว่าจะเกิดในช่วงทำสมาธิเท่านั้น อยู่ตามปกติธรรมดา
อารมณ์ความฟุ้งซ่านนี้ก็เกิดขึ้นได้เช่นกัน หรือพิจารณาในหมวด
ธรรมอะไรอยู่ ถ้ามีอารมณ์ประเภทนี้แทรกเข้ามา ถ้าสติปัญญา
ไม่ดี ไม่มีความฉลาดในอุบายที่จะนำมาแก้ไข ก็จะกลายเป็น
ความฟุ้งซ่านไปได้

๒. จิตฟุ้งไปตามสังขาร คำว่าสังขาร ก็คือสังขารจิตที่คิด
ไปตามอารมณ์ที่เรารัก เรียกว่า อិฏฐารมณ อารมณ์นี้จะมีอยู่
กับทุกๆ คน มีทั้งอารมณ์เก่าและอารมณ์ใหม่ อารมณ์เก่าหมายถึง
อารมณ์ที่สะสมมาในอดีตติดอยู่กับใจจนกลายเป็นนิสัยเจ้าอารมณ์
อารมณ์ใหม่หมายถึงการสัมผัสจากอายตนะ คือตาสัมผัสรูป
หูสัมผัสเสียง จมูกสัมผัสกลิ่น ลิ้นสัมผัสรส กายสัมผัสในสิ่งที่

อ่อนแอ การสัมผัสในอายตนะนี้เองจึงเป็นมูลเหตุให้เกิดอารมณ์
 ขึ้นที่ใจ เมื่ออารมณ์มีในใจจึงเกิดความชอบใจและไม่ชอบใจ
 เกิดขึ้น อารมณ์ที่ไม่ชอบใจจึงเกิดความเกลียดชัง ไม่ชอบใจใน
 อารมณ์นั้นๆ จึงเกิดความทุกข์ใจไม่สบายใจขึ้น จึงเกิดการปรุงแต่ง
 คิดหาวิธีที่จะเอาชนะในการทำอย่างใดอย่างหนึ่งกับคนที่เรา
 เกลียดชังนี้ให้ได้ แม้เสียงที่ไม่ชอบใจจากคำพูดของใคร ก็เกิด
 อารมณ์แห่งความทุกข์ใจไม่สบายใจ จึงคิดหาวิธีที่จะแก้ไขเอาชนะ
 ให้ได้เช่นกัน ฉะนั้น อารมณ์ที่ชอบใจหรือไม่ชอบใจใครๆ ย่อม
 เกิดมีด้วยกันทั้งนั้น ใครจะเกิดมีอารมณ์ประเภทไหนนั้นขึ้นอยู่กับ
 การสัมผัส อารมณ์นี้มี ๓ ลักษณะ

๑. อารมณ์ที่มีความชอบใจ

๒. อารมณ์ที่ไม่ชอบใจ

๓. อารมณ์เฉยๆ อารมณ์เฉยนี้จะไม่ก่อให้เกิดการฟุ้งไป
 เป็นสังขาร จะเป็นอารมณ์เฉยอยู่ตามปกติ ไม่มีกิริยาใน
 การแสดงออกในทางความคิดปรุงแต่งอะไร ไม่สนใจในสิ่งที่มา
 สัมผัสนั้นๆ

ส่วนอารมณ์ที่ชอบใจและอารมณ์ที่ไม่ชอบใจ ทั้งสองนี้
 จะก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้นที่ใจ จึงได้เกิดความฟุ้งไปตามอารมณ์

นั้นจนลืมนั่น อารมณ์ที่ไม่ชอบใจจึงคิดไปในทางอิจฉาทาร้อน คิดฟุ้งปรุ้งแต่งไปในทางอิจฉาริษยา เบียดเบียนเพื่อเอาชนะคนอื่นด้วยความโกรธแค้น คิดฟุ้งไปในวิธีการทำการพูดให้แก่คนอื่นได้รับความเสียหาย เพื่อทำลายชื่อเสียงเกียรติยศให้แก่คนอื่น เพื่อทำลายลาภ ยศ สรรเสริญ และความสุขแก่คนอื่นให้ลดน้อยลงหรือให้หมดไป ความคิดฟุ้งไปในลักษณะนี้เป็นความคิดของบุคคลที่ไม่มีคุณธรรมประจำใจ เป็นความคิดของอันธพาลสันดานชั่ว เป็นความคิดของผู้เห็นแก่ตัวที่มีอัตตาสูง เป็นความคิดที่จะทำให้เกิดความแตกแยกสามัคคี ไม่มีเมตตาธรรม ไม่มีกรุณาธรรม ไม่มีมุทิตาธรรม และไม่มีอุเบกขาธรรมประจำใจ จะทำให้คนอื่นเดือดร้อนด้วยการทำการพูดนี้มากมาย ไม่มีหิริความละอายใจ ไม่มีสติปัญญาความสำนึกตัวได้เลย ว่าการทำการพูดอย่างนี้จะทำให้คนอื่นเป็นทุกข์เดือดร้อนอย่างไร หาได้คิดไม่ มีแต่คิดไปฟุ้งไปเพื่อทำลายคนอื่นอยู่ตลอดเวลา หรือผู้ชอบคิดฟุ้งไปในลักษณะการกล่าวขวัญนิทาว่าร้ายแก่คนอื่นก็เช่นกัน จึงเรียก่าคนนิสัยเสีย สันดานชั่ว ลืมนั่นเอง ถ้าไม่ชอบใจกับคนใดคนหนึ่งด้วยวิธีใด ใจก็จะผูกโกรธเอาไว้ แล้วคิดหาวิธีที่จะทำลายคนนั้นให้ได้ นี่คือการฟุ้งไปในอนิฏฐารมณ์ คืออารมณ์ที่ไม่ชอบใจ มูลเหตุ

ที่จะให้เกิดอารมณ์ในลักษณะนี้มีอยู่มาก และจะทำให้เกิดเป็น
 มิจฉาทิฏฐิความเห็นผิดฝังใจได้อย่างสนิททีเดียว

อิฏฐารมณ์ คืออารมณ์ที่ชอบใจ อารมณ์นี้เป็นอารมณ์
 พิเศษที่ทุกคนมีความต้องการเป็นอย่างมาก ทุกคนพากันแสวงหา
 เพื่อให้ได้มาตามใจชอบ เป็นอารมณ์ที่ทำให้ใจเกิดความร่าเริง
 สนุกสนานเบิกบานใจ ไม่มีความเครียดอึดอัดใจ มีแต่ความโล่ง
 โปร่งสุขใจสบายใจ เป็นอารมณ์ที่ทำให้เกิดรอยยิ้มภายใน
 ใจอยู่ตลอดเวลา หารู้ไม่ว่าเป็นอารมณ์ที่อาบด้วยยาพิษ ดัง
 คำว่า “ปิยโต ชายเต โสโก” ความโศกเศร้าเสียใจ ความทุกข์ใจ
 ความตรอมใจ ความอาลัยอาวรณ์ นอนไม่หลับ กินไม่ได้ ย่อม
 เกิดจากอารมณ์ประเภทนี้ ถึงจะมีความสุขอย่างมหันต์ แต่ก็จะ
 เกิดความทุกข์อย่างอนันต์เป็นผลตอบแทนได้เช่นกัน

ฉะนั้น ความใฝ่ฝันความต้องการของคนเราในโลกนี้มี
 จุดหมายในอารมณ์ที่สุขกายสุขใจเหมือนกัน หารู้ไม่ว่านี่คือ
 อารมณ์เรียกน้ำตา ถ้ามีความรักมากก็มีความสุขมาก แต่อย่าลืมนะ
 ว่านี่คืออารมณ์แห่งความสุขที่จะทำให้เกิดความทุกข์มากเช่นกัน
 ความสุขเกิดจากอะไร ความทุกข์ก็เกิดจากความสุขนั้นๆ ตาม
 ปกติของใจจะคิดฟุ้งไปหาอารมณ์ที่จะให้เกิดความสุข นั่นคือ

อารมณ์ของสมมติและสังขาร

คำว่าสังขาร คือการปรุงแต่ง ก็เพื่อให้ถูกใจตัวเอง เหมือนการปรุงอาหาร จะทำให้เกิดรสชาติออกมาอย่างไรก็ปรุงเอาเอง จะแต่งลักษณะสีกลิ่นรสอย่างไรให้เกิดความสวยงามอย่างไรก็แต่งเอง จะให้เกิดความสุขสบายใจอย่างไรก็ทำเองทั้งหมด นี่ฉันใด อารมณ์ใดที่จะปรุงแต่งเพื่อให้เกิดความสุขใจสบายใจ ก็ส่งใจฟุ้งไปในอารมณ์นั้นๆ เพื่อให้เกิดความรัก ให้เกิดความยินดีพอใจในสิ่งนั้นๆ เรียกว่ายั่วยุใจให้เกิดอารมณ์นั่นเอง

สังขารการปรุงแต่ง ถ้าไม่มีมูลเหตุก็ปรุงแต่งไม่ได้ เหมือนปากกามีในมือ ถ้าไม่มีกระดาษมารองรับให้เขียนก็จะเป็นตัวหนังสือให้อ่านได้ นี่ฉันใด การปรุงแต่ง ถ้าไม่มีสมมติมาเป็นตัวรองรับก็ปรุงแต่งอะไรไม่ได้เช่นกัน ฉะนั้น จึงสร้างสมมติขึ้นมาเป็นตัวรองรับเพื่อจะใช้ความคิดปรุงแต่งได้ เหมือนกับอาหารหวานอาหารคาว พ่อครัวแม่ครัวจะปรุงอาหารประเภทไหนก็ขึ้นอยู่กับเครื่องปรุงที่มี จะปรุงรสจัดรสจืด หวานมากหวานน้อยอย่างไร ต้องปรุงให้ถูกใจตัวเอง นี่ฉันใด สมมติในเรื่องใดขึ้นมา ก็ปรุงแต่งไปตามสมมตินั้นๆ ไปให้ถูกกับวัยของตัวเอง ถ้าวัยเด็ก ก็คิดฟุ้งไปตามวัยเด็ก ถ้าวัยหนุ่มสาวก็คิดฟุ้งไปตามวัยหนุ่มสาว

รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ จะคิดปรุงไปตามใจชอบ ให้กลมกลืนไปตามความอยากของตน ชอบในสิ่งใด จะคิดฟุ้งไปได้ทั้งวันทั้งคืน ถ้าวัยที่มีครอบครัวก็จะคิดปรุงฟุ้งไปในการสร้างฐานะเพื่อให้มีความร่ำรวย ถ้าวัยแก่ก็จะคิดปรุงไปในการรักษาดูแล ไม่ฟุ้งเฟ้อในการจับจ่ายใช้สอย เห็นลูกหลานใช้จ่ายมากไปหรือไม่เก็บรักษาก็จะคิดฟุ้งไปบ่นไป จุกจิกจู้จี้ คิดห้วงคนนั้นห้วงคนนี้ว่าเขาจะอยู่กันอย่างไร ใจก็จะคิดฟุ้งไปในเรื่องความเป็นห่วงในสิ่งนั้นๆ อีกมากมาย

ฉะนั้น ความรุนแรงที่ฟุ้งไปจะอยู่ในวัยที่มีราคะตัณหาราคะตัณหาตัวเองจะเป็นพลังส่งพลังหนุนให้เกิดความฟุ้งไปจนลืมตัว จึงเรียกว่าตัณหาหน้ามืด ก็หมายถึงใจมืดบอดนั่นเอง จึงไม่รู้ว่าอะไรควรหรือไม่ควร เมื่อใจถูกราคะตัณหาครอบคลุมอยู่ ก็เกิดความรักความกระสันดิ้นรนให้เป็นไปตามใจชอบ ไม่มีหิริความละอายใจ ไม่กลัวบาปอกุศลใดๆ ไม่มีสติปัญญาแก้ปัญหาให้แก้ไข จึงฟุ้งไปอยู่ตลอดเวลา

ฉะนั้น การฟุ้งไปในสมมตสังขารนี้จึงเป็นเรื่องใหญ่ในผู้ปฏิบัติภาวนาเป็นอย่างยิ่ง ถ้าผู้ไม่มีสติปัญญาที่ดี ก็จะปล่อยใจให้คิดไปตามราคะตัณหาอย่างไม่มีการขอบเขต ยังหลงต่อไปว่าตัวเอง

มีความสุขอยู่กับราคะตัณหาที่ดีอยู่แล้ว มีแต่ความเพลิดเพลिन
 ว่างอยู่กับความฟุ้งปรุ่งแต่งในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ
 อย่างหน้าตาเฉย ไม่คิดว่าจะเกิดทุกข์โทษภัยให้แก่ตัวเองแต่
 อย่างไม่ มีแต่ความพอใจใฝ่ฝันอยู่ในการฟุ้งปรุ่งแต่งกับสมมติ
 อยู่ตลอดเวลา ไม่มีคำว่าเบื่อหน่ายรำคาญใจแต่อย่างใด

ฉะนั้น ผู้ภาวนาปฏิบัติต้องมีสติปัญญาระวังใจ อย่าให้
 อารมณ์ประเภทนี้เกิดขึ้นที่ใจได้ ถ้าเกิดขึ้นมากก็ต้องใช้สติปัญญา
 สอนใจอยู่เสมอ ให้ใจได้รู้เห็นทุกข์โทษภัยในความหลงใหลใน
 อารมณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ใจมีความเศร้าหมองขุ่นมัว ต้องแก้ไข
 ให้ทันต่อเหตุการณ์ ถ้าปล่อยไว้นานจะเกิดเป็นอารมณ์สะสม
 ทับถมใจมากขึ้น เหมือนกระจกที่ใสสะอาด ถ้าปล่อยให้ฝุ่นละออง
 เกาะติดอยู่บ่อยๆ ย่อมทำให้กระจกมืดมัวไปได้ จะมองไม่เห็น
 หน้าตัวเอง หรือเหมือนกับผ้าที่ถูกคราบสกปรก ก็ให้รีบซักฟอก
 เช็ดถูให้หมดไป นี่ฉันทใจเมื่อมีอารมณ์ที่สกปรก ก็เริ่มใช้สติปัญญา
 มาชำระสะสาง อย่าให้อารมณ์ที่สกปรกนี้ติดค้างอยู่ภายในใจได้
 ให้มีความระวังสำรวมรักษา อย่าให้อารมณ์ประเภทนี้เกิดขึ้นที่
 ใจอีก จึงนับได้ว่าเป็นผู้ปฏิบัติที่ดี มีความฉลาดรอบรู้ในการรักษา
 ใจ และฉลาดรอบรู้ในอุบายวิธีแก้ปัญหามาให้หมดจากใจไปได้

ฉะนั้น การภาวนาปฏิบัติ ต้องศึกษาหลักการและวิธีการให้เข้าใจ ตีความในปริยัติให้ถูกต้องกับความหมาย ให้เข้าใจในคำว่าสมณะ ให้เข้าใจในคำว่าวิปัสสนา เพราะแต่ละอุบายนั้น มีความแตกต่างกัน คำว่าสมณะ ก็คือการทำสมาธิเพื่อให้ใจมีความตั้งมั่นและมีความสงบ คำว่าวิปัสสนา ก็หมายถึงปัญญาที่พิจารณาให้เป็นไปตามความเป็นจริงในหมวดธรรมนั้นๆ แต่ละอุบายมีความหมายที่แตกต่างกันอยู่ก็ตาม เมื่อนำมาปฏิบัติ จะเป็นอุบายเชื่อมโยงต่อกันได้เป็นอย่างดี จึงเป็นแนวทางปฏิบัติ ให้เป็นไปตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างสมบูรณ์ มิใช่จะทำให้สมาธิเพื่อให้ใจมีความสงบตามแบบฉบับของหมู่ดาบสฤๅษี ดังที่เห็นกันในปัจจุบัน ที่สำคัญคือการเจริญวิปัสสนา แต่ไม่ให้ความสนใจ ไม่ยอมฝึกความคิด ไม่ยอมฝึกปัญญาให้เกิดขึ้นแก่ตัวเอง อย่างมากก็เพียงไปศึกษาในหลักปริยัติ แล้วใช้ปัญญาพิจารณาตามหลักปริยัติไปเท่านั้น จะเข้าใจว่าได้เจริญในวิปัสสนาแล้ว ในลักษณะอย่างนี้หาใช่ไม่ นี่เป็นเพียงใช้ปัญญาพิจารณาไปตามสัญญาในหมวดปริยัติเท่านั้น ยังไม่เป็นการเจริญวิปัสสนาอย่างสมบูรณ์

การเจริญวิปัสสนา หมายถึงใช้ความสามารถสติปัญญา
ของตัวเองเป็นหลัก ไม่จำเป็นจะให้ถูกตามประโยคข้อความใน
ปริยัติไปเสียทั้งหมด มิใช่ว่าจะยกเอาปริยัติมาพิจารณาให้ถูกต้อง
ทุกประโยคทุกข้อความไป ประโยคข้อความนั้นเป็นปัญญาของ
นักปราชญ์ ท่านเขียนไว้เพียงเป็นแนวทางเท่านั้น ส่วนประโยค
ข้อความของปัญญาเรา ถึงจะใช้สำนวนข้อคิดที่แตกต่างกันกับ
ปริยัติไปบ้างก็ไม่เป็นไร ไม่ทำให้เกิดความเสียหาย หลักที่สำคัญ
นั่นคือความหมายให้ถูกต้องตรงกันกับหลักปริยัตินั้นๆ เพราะ
ปฏิกิริยาอาการในการใช้อุบายในการพิจารณาไม่เหมือนกัน ฉะนั้น
การฝึกวิปัสสนาหรือฝึกปัญญา อย่าเอาตามตำรา และอย่าทิ้ง
ตำราก็แล้วกัน

สมณะ หรือ สมาธิ

สมณะ สมาธิ มีความหมายอย่างเดียวกัน นั่นคือ ความตั้งใจมั่นและใจมีความสงบ จะมีความแตกต่างกันใน ลักษณะหยาบละเอียดเท่านั้น ผู้ปฏิบัติต้องศึกษาสมาธิทั้งสอง อย่างนี้ให้เข้าใจ เพื่อจะนำไปภาวนาปฏิบัติให้ถูกกับความหมาย สมาธิความตั้งใจมั่นมีอุปายทำได้หลายวิธี ในยุคนี้ที่ทำกันอยู่ ก็มีคำบริกรรมสมาธอรั้ง คำบริกรรมยุบหนอพองหนอ และ คำบริกรรมว่าพุทโธ หรือใช้อานาปานสติกำหนดดูลมหายใจ หรือ จะมีคำบริกรรมอะไรที่แตกต่างจากนี้ไปก็ได้ ในความหมายก็เพื่อให้ใจมีความตั้งใจมั่นและใจมีความสงบให้ได้ ใครมีความถนัดนึก คำบริกรรมอะไรก็ทำไป อย่าเอาคำบริกรรมมาเป็นเหตุแยกพรรค แยกพวกให้เกิดความแตกแยกสามัคคีในกลุ่มชาวพุทธด้วยกัน

เหมือนการรับประทานอาหาร ธาตุชั้นของใครถูกกับอาหารประเภทใด อาหารประเภทนั้นจะเป็นสัพบายะ มีความสุขสบาย มีคุณภาพเหมือนกับอาหารประเภทอื่น นี่ฉันใด ใครมีความถนัดนึกค่าบริการอะไรก็ได้ ความมุ่งหมายก็เพื่อให้ใจมีความตั้งมั่น และความสงบเท่านั้น

กรรมฐานห้า

อุบายการฝึกสมาธิสมัยครั้งพุทธกาลมีถึง ๔๐ อย่าง ก็ไม่มีปัญหาความขัดแย้งกันแต่อย่างใด ในคำบริกรรมในสมัยครั้งพุทธกาลมีอะไรบ้าง และกำหนดนี้คำบริกรรมอย่างไร ข้าพเจ้าจะอธิบายไว้พอเป็นตัวอย่างสัก ๕ วิธี มีเชื่อว่าข้าพเจ้าจะคิดขึ้นเองจะมีอยู่ในตำราทั้งหมด คำบริกรรม ๕ วิธีนี้ก็มีอยู่ในตัวของเราคือ เกสา โลมา นะชา ทันตา ตะโจ ที่เรียกว่ากรรมฐานห้านี้เอง กรรมฐานห้านี้เป็นได้ทั้งอุบายของสมณะ และเป็นอุบายในการเจริญวิปัสสนา ในช่วงนี้จะอธิบายในวิธีทำสมณะ ขั้นตอนอย่างอื่นก็เหมือนกับการทำสมาธิทั่วไป การฝึกคำบริกรรมในกรรมฐานห้านี้จะมีความแตกต่างกัน โดยกำหนดจิตเพ่งในความหมายของคำบริกรรมนั้นๆ เป็นหลัก เช่น สุตลมเข้านี้กว่า

เก หายใจออกนึกว่า सा เหมือนกันกับคำว่าพุทธ ที่ต่างกันนั้น ในขณะที่นึกคำบริกรรมว่าเกสาอยู่นั้น ให้ตั้งใจโดยมีสติ ระลึกรู้อยู่กับลม พังไปในลม สมมติให้รู้เห็นในสี ลักษณะว่าขาวหรือดำ สั้นหรือยาว ให้หายใจโดยปกติ อย่าให้มีความกดดันภายในใจ ใจเพิ่งดูรู้เห็นลมให้ชัดเจนในขณะนั้น กำหนดทำวิธีนี้บ่อยๆ ก็จะค่อยรู้เห็นลมนั้นขึ้นมาในใจเอง ต่อไปก็จะนุ่มลมที่เกิดขึ้นจากการเพิ่งดูลมนี้ประกอบการเจริญวิปัสสนาต่อไป เจริญอย่างไร นั้นจะอธิบายในช่วงต่อไป เพื่อไม่ให้สับสนกันกับวิธีทำสมาธิ

อุบายวิธีทำในคำบริกรรมว่า โลมา นขา ทันตา ก็เป็นอุบายวิธีทำเหมือนกัน แต่ต่างกันในเรื่องสีสันลักษณะของแต่ละอย่าง เท่านั้น ส่วนคำบริกรรมว่า ตะโจ ก็มีอุบายทำเหมือนกัน ผู้ฝึกทำใหม่ สติสัมปชัญญะและความระลึกรู้เห็นไม่พอ จะให้รู้เห็นหนังทั้งหมดของร่างกายไม่ได้ ฉะนั้น จึงกำหนดหาจุดของหนังจุดใดจุดหนึ่งมาเป็นอุบายเพ่ง จะเอาแผลเก่าหรือไฝก็ได้ ให้กำหนดจิตเพ่งอยู่กับจุดนั้นๆ ให้รู้เห็นในสีและลักษณะในหนังส่วนนั้นๆ ให้ชัดเจน เมื่อมีความรู้เห็นชำนาญแล้ว ให้ขยายหนังออกด้วยวิธีเพ่งต่อไป เมื่อฝึกสติขยายหนังอยู่บ่อยๆ ก็จะรู้เห็นหนังชัดเจนมากขึ้น ฐานของสติสมาธิก็จะมีความตั้งใจมั่นมากขึ้น ต่อไปจะ

เอาหนึ่งมาเป็นอุบายในการเจริญวิปัสสนาได้อย่างชัดเจน ร่างกายส่วนอื่นๆ ก็ทำในลักษณะเดียวกัน การพิจารณาด้วยปัญญาทำให้รู้เห็นตามอาการลักษณะของกายส่วนนั้นๆ ให้เป็นไปตามหลักความเป็นจริง คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หรือพิจารณาเป็นอสุภะก็ได้

การทำสมาธิต้องศึกษาในวิธีทำสมาธิให้เข้าใจ โดยเฉพาะเรื่องของจิตฟุ้งซ่าน จะปล่อยให้ฟุ้งอยู่เรื่อยไป จะแก้ไขไม่ได้เลย นั่นคือผู้ภวานายังไม่ได้ศึกษาวิธีการปฏิบัติที่สมบูรณ์ เพียงไปศึกษาในวิธีการทำสมาธิอย่างเดียว สติปัญญาความรอบรู้ในวิธีทำสมาธิไม่ได้ศึกษาไว้เลย เมื่อมีปัญหาในขณะที่ทำสมาธิ มีจิตฟุ้งซ่านเกิดขึ้นก็ไม่มีวิธีแก้ไข ในเมื่อกำหนดนิกคำบริกรรมทำสมาธิไป จิตชอบคิดเรื่องนั้นเรื่องนี้ สติหักห้ามไม่ได้ ก็หยุดจากการทำสมาธินั้นไปเสีย จิตฟุ้งซ่านหรือจิตฟุ้งไปตามสังขาร หรือจิตชอบคิดไปตามกระแสธรรมก็หาไม่รู้ไม่ จึงเหมาะไปว่าจิตฟุ้งซ่านไปเสียทั้งหมด เมื่อจิตชอบคิดไปในทางธรรมก็จะเข้าใจว่าจิตฟุ้งซ่านอยู่นั่นเอง นี่คือผู้ไม่มีความรอบรู้ในการปฏิบัติ ไม่เตรียมพร้อมทางสติปัญญาเอาไว้ จึงไม่เข้าใจว่าอะไรเป็นฟุ้งซ่าน อะไรฟุ้งไปตามสังขาร อะไรจิตชอบคิดในทางธรรม ถ้าผู้มีความฉลาด

ทางสติปัญญา ก็จะเปลี่ยนอุบายในการภาวนาทันทีเพื่อให้เข้ากันได้กับใจที่ชอบคิดนั้น คือเปลี่ยนจากวิธีทำสมาธิมาเป็นอุบายในการเจริญวิปัสสนา คือใช้สติปัญญาพิจารณาทดแทนสมาธิไป การพิจารณาด้วยปัญญาก็คือการใช้ความคิดนั่นเอง

ผู้ที่ยังไม่เคยฝึกความคิดทางปัญญามาก่อน ก็จะคิดพิจารณาในธรรมหมวดใดไม่เป็นขึ้นเป็นอัน นึกอะไรไม่ได้ คิดไม่เป็นอยู่นั่นเอง เหมือนกับผู้ที่ยังไม่เคยเต้นรำซบร้องมาก่อน ไม่ทราบว่าจะยกขาแยกแขนเด่นออกมาท่าไหน จับไมค์ก็ไม่รู้จักหัวไม่รู้จักท้าย ไม่รู้ว่าจะร้องเพลงอย่างไรทำนองใด นี่ฉันใด ผู้ที่ไม่เคยฝึกปัญญามาก่อนก็ฉันนั้น เมื่อเปลี่ยนอุบายจากการทำสมาธิมาเป็นปัญญาก็พิจารณาอะไรไม่ได้เลย นี่คือผู้ไม่สมบูรณ์ในการภาวนาปฏิบัติ ก็จะเป็นทางตันหยุดกันเพียงเท่านี้

อุบายฝึกปัญญา

การฝึกหัดคิดพิจารณาด้วยปัญญาครั้งแรก อย่าไปจริงจังกับการละกิเลสตัณหาแต่อย่างใด อย่าจริงจังว่าจะต้องรู้จริงเห็นจริงในหมวดธรรมะนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน อย่าจริงจังว่าจะต้องรู้แจ้งเห็นจริงในมรรคผลนิพพานอะไรเลย ให้คิดพิจารณาภายในคือร่างกายของตัวเอง คิดพิจารณาภายนอก แล้วให้น้อมเข้ามาเทียบกับร่างกายเรา ว่ามีความไม่เที่ยงเหมือนกันอย่างไรๆ มีความทุกข์เหมือนกันอย่างไรๆ มีการแตกสลายไปไม่มีสิ่งใดคงทนอยู่ในโลกนี้ตลอดไป ทุกอย่างก็ต้องสลายกลายเป็นธาตุ ดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ไม่มีธาตุส่วนใดจะกลับกลายมาเป็นสัตว์เป็นบุคคลอีกต่อไป อุบายการฝึกปัญญาพิจารณาอย่างนี้ก็เพื่อให้เกิดความเคยชิน ให้เกิดความชำนาญในการคิดเอา

ไว้ อยู่ที่ไหนก็คิดได้พิจารณาได้ จะทำงาน ทำอาหาร ล้างถ้วยชาม ซักผ้า เข้าห้องน้ำ ก็เอามาเป็นอุบายในการฝึกปัญญาได้ทั้งนั้น จะอยู่ที่ไหน ในอิริยาบถใด ก็ใช้ความคิดพิจารณาได้เช่นกัน

เมื่อเรามีการฝึกปัญญามาดีแล้ว เราจะใช้ปัญญากำจัดความฟุ้งนั้นได้ทันที ถ้าทำสมาธิ จิตชอบคิดชอบฟุ้งในเรื่องอะไรไม่สำคัญ เราจะใช้ความคิดทางสติปัญญาพิจารณาในสังขารมุนั้นๆ กลบความฟุ้งให้ได้ ความคิดความฟุ้งไปในลักษณะใดก็จะหมดไปทันที นี่เป็นวิธีหนามยอกเอาหนามบ่ง หรือเรียกว่าเอาความคิดลบล้างความคิดกันเอง จริงอยู่ความคิดที่ฟุ้งนั้นไม่ดี เป็นภัยต่อการทำสมาธิ แต่เราก็ต้องฉลาด เอาความฟุ้งนั้นมาประกอบกับปัญญาให้เป็น เหมือนกับงูที่มีพิษอันตราย ผู้ที่มีความฉลาดต้องคิดหาวิธีเอาพิษงูนั้นมาทำให้เป็นยาเพื่อแก้พิษงูได้ นี่ฉันใด ความคิดของสติปัญญาที่ฉลาดรอบรู้ จะมีอุบายนำมาหักล้างในความคิดฟุ้งซ่านนี้ได้เป็นอย่างดีทีเดียว

ในยุคนี้สมัยนี้ จะมีผู้ภาวนาทำสมาธิกันมาก ไม่ว่าจะที่ไหนๆ จะสอนกันทำสมาธิเพื่อให้ใจมีความสงบทั้งนั้น พรรณนาคุณภาพของสมาธิว่าดีอย่างนั้นดีอย่างนี้ไป เพื่อให้ผู้ทำสมาธิมีกำลังใจอยากรู้อยากเห็นในสมาธินั้นๆ จึงรวมกันเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่

ทำกันไปตามคำแนะนำของผู้สอน บางกลุ่มก็สอนให้ทำอย่างนั้น บางกลุ่มก็สอนให้ทำอย่างนี้ แล้วแต่ครูผู้สอนมีความถนัดในวิธี ไหนก็สอนกันไป ภาวนากันไปอย่างนั้น เมื่อออกจากสมาธิแล้ว ก็ถามว่าเป็นอย่างไร เห็นอะไรบ้างไหม บางกลุ่มก็ถามกันใน ขณะที่ทำสมาธิอยู่ว่าเห็นอะไรบ้างไหม ถ้ายังไม่เห็นก็แนะนำวิธี จินตนาการสร้างภาพขึ้นมาเพื่อให้เห็น เป็นวิธีจูงใจให้น้อมไปใน สิ่งที่ยากจะเห็น เป็นอันว่าทำสมาธิเพื่ออยากเห็นเท่านั้น ผู้สอน ก็มีความรู้เพียงเท่านี้ก็สอนได้เพียงเท่านี้ ผู้ปฏิบัติตามก็เข้าใจได้ เพียงเท่านี้เช่นกัน บางกลุ่มก็สอนให้จิตว่าง บางกลุ่มก็สอนด้วย วิธีขยับมือทำอย่างนั้นอย่างนี้ไป หรือมีวิธีอย่างอื่นอีกมากมายใน ความหมาย ก็เพื่อให้จิตมีความตั้งมั่น ให้จิตมีความสงบเช่นเดียวกัน

ฉะนั้น ในยุคนี้สมัยนี้ จะมีผู้สอนและผู้ภาวนาจะรู้เพียง สมาธิความสงบเท่านั้น แทบทุกกลุ่ม ถ้าผู้นำประกาศว่าให้พากันภาวนา ทุกคนก็จะเข้าใจว่าต้องนึกคำบริกรรมทำสมาธิเพื่อให้ใจมีความสงบกันทั้งนั้น นี่ก็น่าเห็นใจเพราะครูผู้สอนท่านมีความรู้ความสามารถเพียงเท่านี้ จะสอนให้ภาวนาปฏิบัติสูงขึ้นไปกว่านี้ยังไม่ได้ เหมือนครูผู้มีวุฒิความรู้ในระดับต่ำก็ต้องสอนใน ก.ไก่ ข.ไข่ กันไป นี่ฉันทิ ผู้สอนสมาธิที่มีความรู้หน่อย ไม่เข้าใจ

ในการสอนในวิธีกาวนาปฏิบัติในระดับสูงก็อย่าไปสอนเลย เมื่อสอนผิด ให้ข้อมูลให้อุบายในการสอนผิด ผู้กาวนาปฏิบัติก็จะผิดไป จึงยากในการแก้ไขให้ถูกต้องได้

ตามปกติพวกเราก็ทำสมาธิกันอยู่แล้ว แต่เป็นการทำสมาธิขั้นพื้นฐาน ยังไม่ถึงสมาธิขั้นละเอียดในระดับสูง คืออัปนาสมาธิ ยังไม่ถึงรูปฌาน อรูปฌาน แต่อย่างใด เป็นเพียงขณิกสมาธิ อุปะการสมาธิ ความตั้งใจมั่นเท่านั้น สมาธิในระดับนี้ ถ้าฝึกสติ ปัญญามาประกอบในการปฏิบัติได้ ก็จะทำให้การปฏิบัติก้าวหน้าไปด้วยดี มีกำลังพอจะเชื่อมโยงต่อการเจริญวิปัสสนาได้ คิดพิจารณาในสังขธรรมได้แล้ว ถ้าพื้นฐานทางปัญญาไม่มี กำลังของสมาธิมีอยู่ก็ตาม จะหยุดกันเพียงเท่านี้ จะต่อไปอีกไม่ได้เลย ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติต้องฝึกปัญญาไว้ให้ดี เพื่อนำมาประกอบกับสมาธิให้มีกำลังหนุนซึ่งกันและกัน ให้มีสติสมาธิ สติปัญญา อยู่ในตัวเราอย่างสมบูรณ์ จึงจะเป็นสติพลัง สมาธิพลัง ปัญญาพลัง เมื่อพลังทั้งสามนี้รวมกลุ่มกันเมื่อไร การปฏิบัติกาวนาก็จะก้าวหน้าไป ไม่มีการถอยหลังและหยุดอยู่กับที่แต่อย่างใด

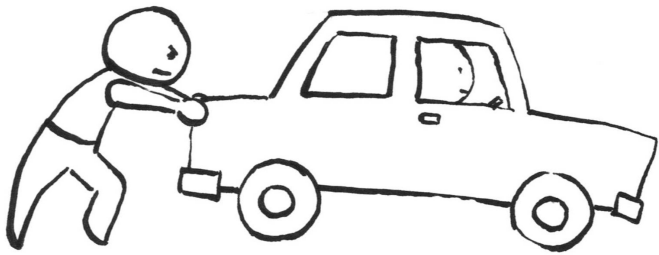
ถ้ากาวนาเอาเพียงสติสมาธิเท่านั้น ก็จะอยู่กันเพียงเท่านี้ ถ้าหากสมาธิเสื่อมก็จะหมดสภาพไปหรือถดถอยไป เหมือนกับ

แม่สีที่เข้มข้น จะเอาไปทาไปพ่นเฟอร์นิเจอร์ให้เกิดความสวยงามไม่ได้เลย จึงใช้น้ำมันสนหรือทินเนอร์เข้าไปผสมให้แม่สีนั้นละลายตัวก่อน จึงจะนำไปพ่นทาอะไรให้เกิดความสวยงามได้ นี่ฉันทัดการทำสมาธิเป็นอุบายวิธีที่สร้างความเป็นกลุ่มของใจไม่ให้กระจายออกไปสู่อารมณ์ภายนอก เรียกว่าอุบายปักใจ ถ้าปักบ่อยๆ ก็จะเกิดความเคยชินและจะกลายเป็นนิสัยไม่อยากจะคิดในสิ่งใดๆ ก็จะกลายเป็นใจที่ขี้เกียจในการคิดการดำริพิจารณาด้วยปัญญาไป ฉะนั้น จึงสร้างปัญญาขึ้นมาประกอบกับสมาธิเพื่อจะดึงเอากำลังจากสมาธิมาเสริมปัญญา เพื่อจะได้พิจารณาอะไรได้อย่างคล่องตัว สมาธินั้นก็จะเกิดประโยชน์มีคุณค่าให้แก่ผู้ภาวนาได้เป็นอย่างดี

ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติภาวนาต้องฝึกความฉลาดรอบรู้ทางสติปัญญา ให้เกิดมีแก่ตัวเอง ในเมื่อการภาวนาปฏิบัติเกิดความขัดข้องสงสัยในสิ่งใด ก็เอาสติปัญญาเราเข้ามาแก้ไขให้ทันต่อเหตุการณ์ คำว่าปัญญาความรอบรู้ในที่นี้ ก็คือรอบรู้ในอุบายการทำสมาธิ และรอบรู้ในสังขารทั้งปวงนั่นเอง ทำสมาธิอย่างไรจะเป็นไปในทางที่ถูกต้อง ทำอย่างไรจะให้ความก้าวหน้าไปไม่ถอยหลัง ทำอย่างไรที่จะให้เกิดเป็นสัมมาสมาธิ ทำอย่างไรจะไม่ให้เกิดเป็น

โมหะสมาธิ และจะมีวิธีหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดเป็นมิจฉาสมาธิได้
อย่างไร ต้องศึกษาให้เข้าใจ ใช้ปัญญาพิจารณาให้รอบรู้เอาไว้
เพื่อจะได้แก้ปัญหาก็แก่ตัวเองได้อย่างถูกต้อง

การทำสมาธิด้วยความโง่เขลา ก็เหมือนเอาน้ำธรรมดา
ทำเป็นก้อนน้ำแข็ง เมื่อเป็นก้อนแล้ว เอามาวางไว้ไม่กี่นาที ก้อน
น้ำแข็งก็ละลายเป็นน้ำธรรมดาไป แล้วนำเอามาทำให้เป็นก้อน
น้ำแข็งใหม่ เอามาวางไว้ก็ละลายอีก ถ้าทำอยู่อย่างนี้ ก็ได้รับ
ความเย็นจากน้ำแข็งเพียงเท่านั้น เพียงระงับความร้อนได้บางครั้ง
บางครั้งเท่านั้น นี่ฉันท การทำสมาธิเพื่อให้ใจมีความสงบก็ฉันท
นั้น ถึงจะทำสมาธิให้ใจมีความสงบลงได้แล้วก็ตาม เมื่อออกจาก
สมาธิแล้วก็ต่อไปทางสติปัญญาไม่เป็น ก็นั่งจับเจ้าซิมเซ่ออยู่
ที่นั่น ปล่อยให้กำลังของสมาธิเสื่อมไปโดยเปล่าประโยชน์ แล้ว
ทำสมาธิใหม่ เมื่อจิตมีความสงบแล้วก็ออกมานั่งซิมเซ่อต่อไป
จะมีประโยชน์อะไร จะทำไปจนถึงวันตายก็ตายฟรีๆ ไม่มีทางที่
จะได้บรรลุมรรคผลอะไรเลย นี่เรียกว่าทำสมาธิแบบโง่เขลา เป็น
สมาธิหัวหลักหัวตอ เป็นโมหะสมาธิ หลงงมงายในความสุขของ
สมาธิจนลืมตัว ไม่มีความฉลาดรอบรู้ที่จะนำเอาสมาธิความสงบ
นี้ไปประกอบกับสติปัญญาอะไรเลย

สมาธิเป็นกำลังเสริม

การทำสมาธิมีความสำคัญเป็นอย่างมากทีเดียว เมื่อทำแล้วให้อามาเสริมกับปัญญาให้เป็น ไม่เช่นนั้นจะเสียประโยชน์และเสียเวลาไปเปล่า เหมือนกับลิงที่ได้มะพร้าวมาแล้ว อุ้มไป อุ้มมาก็โยนทิ้งเท่านั้นเอง ของดีที่มีอยู่ในมะพร้าวนั้นจะไม่ได้กินแต่อย่างใด หรือเหมือนไก่เห็นเพชรพลอย ก็จะไม่ปล่อยทิ้งไป ไม่เกิดประโยชน์อะไร นี่ฉันใด ใจที่ทำให้เกิดสมาธิได้แล้วก็ปล่อยทิ้งไป ก็เพราะความไม่เข้าใจที่จะนำมาประกอบกับปัญญานั้นเอง ทำก็สักว่าทำไปเท่านั้น เรียกว่าทำสมาธิไม่มีหลักสูตร จึงเป็นทางตันอยู่เพียงเท่านั้น

การทำสมาธิให้จิตมีความตั้งมั่นหรือความสงบ โดยแท้จริงแล้วเป็นอุบายเสริมให้กับปัญญาได้เป็นอย่างดี มิใช่ทำเพื่อให้

เกิดปัญหาแต่อย่างใด หน้าที่ของสมาธิเป็นเพียงกำลังเสริมเท่านั้น จะนำไปเสริมทางผิดทางถูกนั้นขึ้นอยู่กับผู้น้อมไปใช้งาน ถ้าผู้มีความฉลาดก็นำไปประกอบกับสติปัญญาให้เกิดความรู้แจ้ง เห็นจริงในสัจธรรม ถ้าผู้โง่เขลาปัญญาทรมาน ก็จะนำไปเสริมในทางที่ผิด ก็จะเกิดเป็นมิจฉาสมาธิไป จะแก้ไขไม่ได้เลย เพียงมีความสุขไปชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วก็เสื่อมไปเท่านั้นเอง จะทำสมาธิให้ใจมีความสงบอยู่ร้อยครั้งพันครั้ง ก็จะเป็นไปในลักษณะเวียนวนกันอยู่อย่างนั้น

ที่เข้าใจว่าปัญญาจะเกิดจากสมาธิก็จะกลายเป็นความฝันไป คำนี้พูดกันมานาน แต่ไม่มีใครทำให้ปัญญาเกิดขึ้นจากสมาธินี้เลย นอกจากผู้ที่ท่านเคยได้ฝึกปัญญามาดี แล้วเอาปัญญาที่มีอยู่ไปประกอบกันกับสมาธิเท่านั้น เพราะสมาธิเป็นสื่อกลาง เพียงเป็นกำลังเสริม จะเสริมไปในทางดีก็ดีไป เอาไปเสริมทางที่ผิดก็ผิดไป เช่น เอาไปเสริมทางดิรัจฉานวิชาในทางไสยศาสตร์เครื่องรางของขลังก็ได้ กำลังของสมาธิเป็นเพียงองค์ประกอบ จะนำไปประกอบทางที่ดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับความเห็นของแต่ละบุคคลนั่นเอง

ฉะนั้น การทำสมาธิให้จิตมีความสงบนั้นย่อมทำได้ คน

เป็นมิจฉาทิฏฐิ คนเป็นสัมมาทิฏฐิ ก็ทำให้จิตมีความสงบเป็นสมาธิได้ ถ้าเป็นผู้มีมิจฉาทิฏฐิทำสมาธิ ก็จะกลายเป็นมิจฉาสมาธิ ความตั้งใจมั่นผิดไป ถ้าเป็นผู้มีสัมมาทิฏฐิความเห็นถูกเห็นชอบ เมื่อทำสมาธิก็จะกลายเป็นสัมมาสมาธิความตั้งใจมั่นชอบธรรมต่อไป เพราะทิฏฐิความเห็นเป็นตัวแปรให้สมาธิผิดได้ถูกได้ ฉะนั้น การทำสมาธิจึงเป็นตัวเสริมในความเห็นเท่านั้น เหมือนกับยาพิษที่ติดอยู่ในขวด ถ้าขวดนั้นยังไม่ได้ล้างยาพิษให้หมดเชื้อไป ยาที่ดีมีคุณภาพ ถ้านำไปบรรจุในขวดที่มียาพิษ ยาพิษก็จะดูดซึมเข้าไปในยานั้นๆ ยาที่มีคุณภาพที่ดีก็จะกลายเป็นยาพิษไป เมื่อนำไปใช้ก็จะเป็นอันตรายทันที

นี่ฉันใด ความเห็นผิดความเข้าใจผิดนี้จึงเป็นเรื่องใหญ่ ในการภาวนาปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง เพราะความเห็นผิดนี้จะเป็นสายเชื่อมโยงไปสู่สมาธิ ใจที่เป็นสมาธิกับใจที่เป็นมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิดเป็นใจดวงเดียวกัน จึงกลมกลืนกลายเป็นความเห็นผิดไปโดยไม่รู้ตัว เมื่อทำสมาธิมากขึ้น กำลังของสมาธิก็ไปเสริมมิจฉาทิฏฐิเพิ่มขึ้น จึงเกิดนิमितเป็นสังขารออกหลอกตัวเอง ก็เกิดความเข้าใจผิดความหลงผิดไปว่าการรู้เห็นในนิमितนั้นเป็นของดีไป ดีความเอาเองว่าเป็นธรรมอย่างนั้น

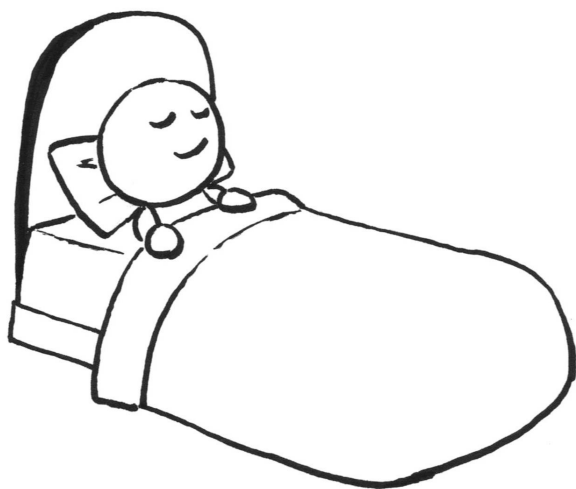
อย่างนี้ไป และเข้าใจว่าตัวเองภาวนาถูกต้องแล้ว ถ้าไปกับเพื่อนฝูงหรือได้พบ ครูอาจารย์ที่ปฏิบัติภาวนาที่รู้เห็นเป็นเหมือนกัน ก็จะพูดคุยกันรู้เรื่องเป็นอย่างดี จะมีคำชมเชยซึ่งกันและกันไปในตัว เมื่อมีท่านผู้รู้จริงเห็นจริงท้วงติงว่าไม่ถูกเมื่อไร ก็จะแสดงอาการทางใจต่อต้านทันที หรือแสดงออกมาทางกาย ออกมาทางวาจาต่อต้านเลยก็ได้ ผู้ปฏิบัติภาวนาเป็นในลักษณะนี้จะมีทิวฏฐิมานะอัตตาสูงมาก จึงยากที่จะแก้ไขหรือแก้ไขไม่ได้เลยตลอดชีวิต

จะเรียกว่าวันเวย์ของชีวิตก็ไม่ผิด เหมือนการขับรถที่ขาดความระวัง ไม่รู้กฎจราจร ไม่รู้จักป้ายที่ห้ามตามเส้นทาง เมื่อขับรถเข้าไปในวันเวย์แล้วจะกลับรถไม่ได้เลย จะวิ่งเตลิดเปิดเปิงไปจนถึงที่สุดของเส้นทางนั้น นี่ฉันใด ถ้าภาวนาปฏิบัติผิดแนวทางของสัมมาทิฏฐิ ก็จะกลายเป็นมิจฉาปฏิบัติตลอดไป ในชาตินี้จะปิดฉากแห่งมรรคผลนิพพานลงทันที ชาติหน้าจึงว่ากันใหม่

ในยุคนี้ถึงจะมีอุปายการภาวนาปฏิบัติหลายรูปแบบก็ตาม แต่ก็มียุบายหนึ่งนั่นแหละถูกต้องที่สุด และตรงต่อมรรคผลนิพพานที่สุด ข้าพเจ้ามีความมั่นใจว่า ในยุคนี้สมัยนี้ยังมีผู้ปฏิบัติภาวนาได้บรรลุมรรคผลนิพพานมีอยู่ ถ้าปฏิบัติให้ถูกต้องตาม

คำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว คุณธรรมจะเกิดขึ้นที่ใจทันที หรือผู้ที่กำลังอ่านหนังสือนี้อยู่ก็เป็นได้ ให้ปฏิบัติภาวนาอยู่บ่อยๆ อย่าทิ้งช่วงให้ห่างกันนัก อีกวันหนึ่งท่านก็จะได้เป็นผู้รู้เห็นเป็นปัจจัยตั้งตามความเป็นจริงในธรรมได้ด้วยตัวท่านเอง

ฉะนั้น การปฏิบัติเพื่อให้พ้นไปจากกระแสของโลกนี้ ผู้ปฏิบัติต้องศึกษาอุบายวิธีแนวทางให้เข้าใจ มีอุบายธรรมมาสอนตัวเองเพื่อให้เกิดความกลัวในการเกิดแก่เจ็บตาย กลัวต่อการเวียนว่ายตายเกิดในภพทั้งสาม ถ้ามีความกลัวในภพชาติที่เกิดเมื่อไร อุบายที่จะหาช่องทางเพื่อให้พ้นไปจากภพทั้งสามนี้ไม่มีปัญหาอะไร ถึงวันนั้นก็รู้ช่องทางด้วยตัวเอง

นิมิต

ส่วนมากผู้ภาวนาจะมีความเข้าใจว่านิมิตต้องเกิดขึ้นจากจิตมีความสงบเป็นสมาธิ มีตำราได้อธิบายไว้มากมาย นิมิตมีศัพท์พูดกันได้หลายอย่าง เช่น สุบินนิมิต อุกคหนิมิต ปฏิภาคนิมิต แต่จะอธิบายให้ข้อคิดไว้ที่นี้สักเล็กน้อยพอรู้ในความหมาย เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้เข้าใจในนิมิตและวิธีปฏิบัติต่อนิมิตนั้นๆ เอาไว้เพื่อจะได้นำไปเป็นอุบายในการแก้ไขในเมื่อท่านมีนิมิตเกิดขึ้น ผู้ภาวนาทำสมาธิชอบมีนิมิตเกิดขึ้นอยู่เสมอ แต่ก็ไม่เกิดขึ้นเหมือนกันทุกคน เพราะนิสัยไม่เหมือนกัน แต่นิมิตบางอย่างจะเกิดขึ้นเหมือนกันได้ เช่น สุบินนิมิต และผัสสะนิมิต ส่วนอุคคหนิมิตนั้นจะเกิดขึ้นจากจิตมีความสงบเป็นสมาธิเท่านั้น สุบินนิมิตนั้นเกิดขึ้นจากการนอนหลับที่เรียกว่าความฝัน ผัสสะนิมิตเกิด

จากการสัมผัสจากอายตนะ ส่วนปฏิภาคนิมิตนั้นหมายถึง การจำแนกแยกแยะในความหมายในนิมิตนั้นๆ

เมื่อรู้จักความหมายในแต่ละนิมิตนั้นแล้ว การแก้ไขใน นิมิตต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะไม่มีปัญหาอะไร จะมีอุปบายแก้ได้ทันที เฉพาะปฏิภาคนิมิตเป็นสำคัญ เป็นตัววิจารณ์จำแนกในนิมิต นั้นๆ ให้ถูกกับความหมาย หรือเรียกว่าตีความหมายในนิมิต นั้นเอง หรือเรียกว่าความฉลาดทางปัญญาที่ไม่ผิด เพราะเป็น การเรียบเรียงในเหตุการณ์ของนิมิตที่เกิดขึ้นว่านิมิตนั้นเกิดขึ้น ด้วยเหตุอันใด และจะมีผลเป็นอย่างไร เป็นลักษณะทบทวนดู ทั้งเหตุและผลของนิมิตนั้นๆ ถ้าผู้ไม่มีปฏิภาคนิมิตก็ยากที่จะแก้ไขในนิมิตทั้งหลายได้

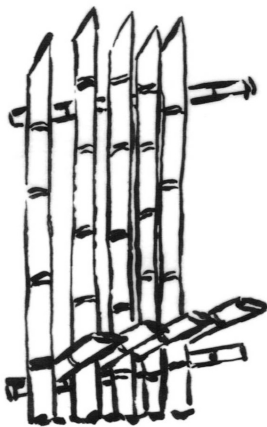
สubinนิมิต คือนิมิตที่เกิดจากการนอนหลับแล้วฝันไป จะฝันอย่างใบนั้นมีมากมาย ฝันบางอย่างพอเชื่อถือได้เพราะเป็นจริงตามนั้น ฝันบางอย่างเชื่อถือไม่ได้เลย ฝันบางอย่างเกิดจาก ชาติขันธ์ยังไม่ปกติ ฝันบางอย่างเนื่องจากอารมณ์ของใจที่ตกค้าง ฝันบางอย่างเนื่องจากสัญญาความจำ บางครั้งเป็นสัญญา ความจำจึงเกิดนิมิตขึ้นมา บางครั้งเป็นสัญญาความจำในอดีต นิมิตบางอย่างเป็นเรื่องของตัวเอง นิมิตบางอย่างเกี่ยวข้องกับ

คนอื่นสัตว์อื่น นิमितบางอย่างเป็นเรื่องอนาคตที่จะได้พบเห็นและเป็นไปตามนั้น เช่น พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงสุบินนิมิต ๑๖ ข้อ ที่พระพุทธเจ้าทรงทำนายเอาไว้ แล้วก็เป็นอย่างนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลไม่มีปฎิภาคนิมิตพอที่จะนำมาเป็นวิตกวิจารณ์ได้ จึงได้เล่าถวายแด่พระพุทธเจ้าเพื่อทรงทำนาย ที่เรียกว่าพุทธทำนาย ๑๖ ข้อนั่นเอง

สุบินนิมิตอะไรที่เราเคยฝันไป ถ้ามีปัญญาดีก็เอามาตีความหมายให้เป็นธรรมก็ได้ ไม่จำเป็นจะต้องตีความไปในเรื่องเคราะห์ซึ่งยิวร้ายๆที่จะทำให้เกิดความกังวลใจ ถ้าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นกับเราจริงก็ให้มันเกิด ไม่จำเป็นจะต้องหาหมอมาแต่งแก้เสียเคราะห์สะเดาะนาม **ปฏิบัติธรรมต้องเชื่อกรรมเป็นหลักว่าอะไรจะเกิดก็ให้มันเกิด** เราพร้อมแล้วที่จะรับผลของกรรมนั้นๆ อย่างเต็มตัว เมื่อเราทำกรรมไม่ดีเอาไว้อย่างไร กรรมให้ผลเมื่อไรก็ต้องยอมรับ เราเชื่อกรรมและเชื่อผลของกรรม เราทำกรรมอะไรไว้ กรรมดีและกรรมชั่ว เราจะต้องรับผลของกรรมนั้นต่อไป กรรมให้ความเป็นธรรมแก่เราทุกคนอยู่แล้ว แต่คนเรามีนิสัยเสีย ตัวเองทำกรรมที่ไม่ดีอะไรไว้ ไม่อยากจะทำกรรมรับสมมติว่าเราทำกรรมที่ไม่ดีและทำกรรมดีเอาไว้ แต่อยากได้รับ

ผลดีทั้งหมด ผลที่ไม่ดีไม่ต้องการ ทั้งที่ตัวเองได้ทำเหตุไม่ดี
เอาไว้อแล้ว

อุคคหนิมิต คือนิมิตที่เกิดขึ้นจากจิตสงบของสมาธิ
นิมิตนี้เกิดขึ้นหลายรูปแบบ เช่น นิมิตเป็นลักษณะน่ากลัว นิมิต
เป็นลักษณะทำให้เกิดความชอบใจ นิมิตเป็นลักษณะเกลียดชัง
นิมิตเป็นลักษณะก่อให้เกิดโรค นิมิตเป็นลักษณะโทสะ นิมิต
เป็นลักษณะมีดปิดบัง นิมิตเป็นลักษณะความลุ่มหลง นิมิตที่
เกิดขึ้นกับผู้ทำสมาธิมีอีกมากมาย ถ้าเกิดขึ้นจากจิตสงบเรียกว่า
อุคคหนิมิตด้วยกันทั้งหมด เมื่อเกิดขึ้นแล้วในลักษณะใด
ก็ใช้ปฏิภาคนิมิตมาวิพากษ์วิจารณ์ตีความหมายว่าลักษณะ
อุคคหนิมิตนั้นควรจะเป็นอย่างไร อะไรเป็นเหตุให้เกิดนิมิตนี้ขึ้น
อุคคหนิมิตที่เกิดจากสมาธินี้ ถ้าไม่ทำความสนใจอะไรก็ปล่อย
ทิ้งไปได้ เหมือนกับสุบินนิมิตที่นอนหลับแล้วฝันไป ถ้าไม่นำมาตี
ความก็ทิ้งไปเสีย อย่าคิดว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ อุคคหนิมิตนี้ก็
เช่นกัน เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะปล่อยทิ้งไปก็ได้ จะเป็นนิมิตในลักษณะ
ใดก็ไม่ให้ความสนใจ ไม่ต้องใช้ปฏิภาคนิมิตเข้าไปประกอบ
วิพากษ์วิจารณ์ ปล่อยให้เป็นเรื่องของสังขารไปเสีย

การตีความในนิมิต

อีกรูปแบบหนึ่ง เมื่ออุคคหนิมิตเกิดขึ้นในลักษณะใด จะใช้ปฏิภาคนิมิตเข้าไปวิพากษ์วิจารณ์ เอาสิ่งที่ไม่ดีประโยชน์ มาทำให้เกิดประโยชน์ได้ เอาสิ่งที่ไม่ดีคุณค่ามาดัดแปลงให้เกิดมีคุณค่าได้ เหมือนกับเราเดินป่าไปเห็นขวากหนามต่างๆ ตามปกติแล้วก็ไม่ควรกระโดดเข้าไปในกอหนามนั้นๆ เพราะทำให้เจ็บตัวเปล่า ถ้าจะเอาผลประโยชน์จากหนามนั้นก็ใช้ความระวังอย่าให้หนามทิ่มแทงให้เจ็บตัว ก็ต้องหาช่องทาง หาวิธี ตัดเอาหนามนั้นมาล้อมบ้าน หาวิธีเอามาช่วยป้องกันสิ่งของเราได้ เพื่อป้องกันไม่ให้สัตว์เข้าไปทำลายสิ่งของเรา นี่ฉันได้อุคคหนิมิตนี้ ถ้าเราจะนำมาเป็นอุบายประกอบกับปัญญาพิจารณาก็ได้ ก็จะทำให้เกิดประโยชน์เป็นอุบายสอนตัวเองได้

เช่นกัน จึงขึ้นอยู่กับสติปัญญาและความฉลาดของแต่ละคน
เท่านั้น

สมมติว่านิมิตเห็นปราสาทที่ใหญ่โตและสวยงาม มีนางฟ้า
ห้อมล้อมเป็นบริวารคอยเรออยู่มากมายพันคน มีความสวย
สุดสะกดตา นิมิตในลักษณะอย่างนี้จะเป็นตาบสองคมได้ ถ้าคน
โง่ตีความก็ตีไปอีกอย่างหนึ่ง ถ้าคนฉลาดตีความก็ตีไปอีกรูปแบบ
หนึ่งไม่เหมือนกัน ถ้าคนโง่ตีความก็จะตีไปว่าปราสาทหลังนี้
คงจะเป็นปราสาทของเรา ถ้าเราตายไปก็จะได้ไปเกิดอยู่ใน
ปราสาทหลังนี้แน่นอน จะมีความสุขใจ สบายใจ เบิกบานใจ และ
มั่นใจว่าอบายภูมิเราไม่ได้ไปแล้ว เพราะมีปราสาทเป็นของเรา
คนโง่จะตีความไปในลักษณะนี้

ถ้าผู้มีความฉลาดทางสติปัญญาที่ดี ก็จะตีความว่าปราสาท
หลังนี้สำหรับรองรับผู้ยังตกเป็นทาสของกามคุณ สำหรับผู้ยัง
ท่องเที่ยวเกิดตายอยู่ในโลกนี้ได้อู่อาศัย ทำให้เกิดความหลงใน
ความสวยงาม สำหรับที่พักของคนสติอ่อนปัญญาทรมายที่ยัง
หลงใหลใฝ่ฝันกันอยู่ ดังคำว่า “โลกนี้สดสวยน่าอยู่น่าอาศัย
ดูมูมิใดจุดใดมีแต่ความสง่างามอนเหมื่อนราชรถ” แล้วตีความ
ต่อไปว่า คนเขลาเท่านั้นที่ติดอยู่ข้องอยู่ คนที่มีความฉลาดรอบรู้

หาช่องอยู่ไม่” และอาจตีความต่อไปอีกว่า ปราสาทนี้เกิดขึ้นจากกิเลสสารนิมิตขึ้นมา เพื่อหลอกเราให้หลงในภพชาติต่างๆ เราเกิดตายอยู่ในโลกนี้มายาวนาน ก็เพราะหลงกลลวงของกิเลสตัณหาเหล่านี้ ปราสาทหลังนี้เป็นที่พักของคนหลงอยู่ในภพทั้งสาม สำหรับให้คนโง่เข้าอยู่อาศัยเท่านั้น เราจะทำตัวเป็นคนโง่หรือคนฉลาด ถ้าจะฝึกตัวเป็นคนฉลาด เราก็อย่าไปหลงติดอย่าไปยินดี อย่าไปให้ความสำคัญกับปราสาทนี้เลย เมื่อมีนิมิตอย่างนี้เกิดขึ้นกับเรา เราจะตีความอย่างที่ได้อธิบายมานี้จะเป็นการตีความถูกต้องที่สุด

อุคคหนิมิตอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นลักษณะขยะแขยงไม่ชอบใจ เช่น เมื่อจิตมีความสงบในสมาธิแล้ว จะเกิดนิมิตขึ้น เหมือนกับตัวเราได้นั่งนอนอยู่ในหลุมส้วม มีมูตรคูกที่เนาเหม็นเต็มตัวไปหมด มีหมู่นอนตัวน้อยตัวใหญ่ไต่ไปมา หาช่องว่างไม่มีเลย เมื่อจิตได้ถอนออกจากสมาธิแล้ว การตีความในนิมิตนี้ก็มีอยู่สองนัยเช่นกัน ถ้าผู้ที่ไม่มีความฉลาดทางสติปัญญา ก็จะตีความหมายไปว่าจะมีเหตุชั่วร้ายอันสกปรกเกิดขึ้นแก่ตัวเราเป็นแน่ เป็นเคราะห์เชื้อเวรร้าย สิ่งที่ไม่ดีไม่งามจะเกิดขึ้น ก็เกิดความไม่สบายใจ มีความระแวงว่าสิ่งที่ชั่วร้ายต่างๆ จะเกิดขึ้นกับตัวเอง

อยู่ตลอดเวลา การหาทางออกก็จะไปหาหมอแต่งแก้เสียเคราะห์ สะเดาะนาม เพื่อให้หายจากเคราะห์หามยามร้าย ให้ท่านช่วย ปัดเป่าให้หมดไป

ถ้าผู้มีความฉลาดทางสติปัญญา ก็จะตีความไปว่านิमितที่ เกิดขึ้นนี้เป็นความจริง เพราะใจเราก็อยู่ในสภาพอย่างนี้จริง ใจ เรายังมีความลุ่มหลงสิ่งสกปรกโสโครก มีความยินดีพอใจใน รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ มีความยินดีอยู่ในราคะตัณหา มีความหลงใหลเข้าใจว่าเป็นของหอม ไม่แตกต่างกับหมუნอนอยู่ใน หลุมส้วมนี้เลย หมุนอนก็หมายถึงลูกหลานที่แสดงออกมาด้วยความเอื้อเฟื้อ ห้อมล้อมอยู่เป็นครอบครัว หลุมส้วมหมายถึง สิ่งบูดเน่าที่ใจเกิดราคะตัณหาที่กิเลสเตรียมรอรับเอาไว้แล้ว ให้สอนใจต่อไปว่า เราหลงตัวมัวสุขจมอยู่กับสิ่งสกปรกนี้มา ยาวนาน มีความพอใจใฝ่ฝันแสวงหายินดีนั่งนอนอยู่ในหลุมส้วม นี้มาจนเคยชิน บัดนี้เรามีสติปัญญาารู้แล้วว่าราคะตัณหาทำให้ใจ เกิดความเห็นผิดคิดว่าเป็นของดี บัดนี้เรามีความเห็นถูกแล้ว จะไม่เข้าไปใกล้นั่งนอนอยู่กับหลุมส้วมนี้อีกต่อไป การตีความใน นิमितนี้ ถ้าเราใช้สติปัญญาพิจารณาให้ถูกกับความหมาย จะได้ อุบายในการฝึกปัญญาฝึกใจได้เป็นอย่างดี

นิมิตอีกรูปแบบหนึ่งไม่ได้เกิดจากการทำสมาธิ แต่เป็น นิมิตเกิดขึ้นจากการสัมผัส จะเรียกว่าผัสสะนิมิตก็ไม่ผิด นิมิต มีอายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ที่ได้สัมผัสกับ อายตนะภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ จึงเกิดนิมิต หมายเป็นธัมมารมณฺ์ เมื่อตาสัมผัสกับรูป ก็เกิดความหมาย ขึ้นที่ใจ ไปหมายเอารูปนั้นว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ไป จึงเกิด ความหมายขึ้นที่ใจ เรียกว่านิมิต แปลว่าความหมาย ปฏิภาคนิมิตเป็นตัวขยายผลว่ารูปนั้นเป็นที่ชอบใจหรือไม่ชอบใจ ถ้า รูปที่ไม่ชอบใจก็จะปล่อยให้ผ่านไป ถ้ารูปนั้นมีความชอบใจก็จะ ยึดเอานิมิตฝังใจไว้ทันที จะมีความคิดปรุงแต่งในนิมิตนั้นๆ ไป มีความอาลัยอาวรณ์ในนิมิตนั้นอยู่ตลอดเวลา ถึงกาลเวลาจะ ผ่านไปนานหลายวันหลายเดือนก็จะนึกภาพในรูปนั้นขึ้นมาโดย สมมติ จินตนาการขยายรูปนั้นออกมาเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ไป ตามใจชอบ จึงเป็นการเสพสุขในนิมิตนั้นโดยสมมติ จึงเกิด อารมณฺ์เศร้าหมองขุ่นมัวหุ้มห่อใจ ในเมื่อใจถูกอารมณฺ์แห่ง ความรักเข้าครอบงำ จึงเกิดเป็นอารมณฺ์แห่งความใคร่ จึงกลายเป็นอารมณฺ์แห่งความกำหนัดย้อมใจ จึงเกิดความหวนไหว กระสับกระส่ายไปมาจนกินไม่ได้นอนไม่หลับ เพราะหลักของใจ

ได้พังสลายไปตามรูปนิมิตนั้นแล้ว ถ้าเป็นคนป่วยก็จะนอนหยอดน้ำข้าว หรือเข้าห้องไอซียูอยู่ในขั้นโคม่า จะว่าผีหรือคนก็ยังไม่แน่ใจ

ฉะนั้น ผัสสะนิมิตนี้ ถ้าเกิดขึ้นกับคนโง่ไร้สติปัญญาเมื่อไร จะเอาตัวไม่รอด จะจอดจมอยู่กับนิมิตนี้ตลอดไป ถ้าเป็นนักบวชพบในลักษณะนี้ สบงจีวรอาจจะหลุดลุ่ยออกจากตัวไปก็เป็นได้ ถ้าเป็นชาวบ้านธรรมดาที่ยากที่จะอดใจได้ ต้องปล่อยใจไปตามกระแส ฉะนั้น การเกิดผัสสะนิมิตทางรูปนี้จะมีความรุนแรงกว่านิมิตทางเสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เป็นอย่างมาก พระพุทธเจ้าจึงตรัสไว้ว่า สำรวม คำว่าสำรวม ผู้มีสติปัญญาที่ดีมีความฉลาดก็สามารถยับยั้งตัวเองได้ สำรวมคำเดียวนี้จึงเป็นฐานในการระวังให้แก่ผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลาย สำรวมตา ระวังใจ อย่าได้ประมาท

ฉะนั้น คำว่าสำรวมจึงเป็นเกราะป้องกันผัสสะนิมิตนี้ได้เป็นอย่างดี นั่นคือการสำรวมใจ ถ้าใจมีสติปัญญารอบรู้อยู่ จะเป็นตัวควบคุมปกป้องตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้เป็นอย่างดี ตาจะสัมผัสกับรูป หูสัมผัสกับเสียง จมูกสัมผัสกับกลิ่น ลิ้นสัมผัสกับรส และกายสัมผัสในสิ่งใดก็ตาม เมื่อใจมีสติปัญญาพิจารณา รอบรู้สำรวมอยู่ สิ่งที่มาสัมผัสนั้นก็จะต้องซึมเข้ามาหาใจได้ยาก

มาก ถึงจะผ่านเข้ามา ก็จะถูกสติปัญญา กลั่นกรองเอาไว้ จึงไม่
เกิดพิษภัยให้แกใจแต่อย่างใด นี่ก็เพราะใจมีเกราะป้องกัน
คือสติปัญญา มีความรอบรู้ว่าจะไรควรอะไรไม่ควร จึงไม่ก่อให้เกิด
ปัญหาให้แกใจ ถึงจะสัมผัสได้ก็ไม่ทำให้เกิดโทษภัยใน
การสัมผัสนั้นๆ จึงเป็นเพียงสัมผัสตามปกติทั่วไปในฐานะ
สัตว์โลกที่อยู่ร่วมกันเท่านั้น

การสำรวมใจ

การสำรวมใจเป็นศูนย์รวมให้แก่อายตนะทั้งหลาย ที่พูดว่าสำรวมกาย สำรวมวาจา และสำรวมใจ ในภาคปฏิบัติ นั้นต้องเอาการสำรวมใจเป็นหลัก เพียงสำรวมกายวาจาเท่านั้น จะไม่พ้นขีดอันตราย ฉะนั้น จึงเอาใจเป็นหลักยึดตัวเอาไว้ จึงว่า สำรวมใจเนื่องด้วยกายและสำรวมใจเนื่องด้วยวาจา จึงว่า “นิสम्मกรณํ เสยโย” การสัมผัสทางกายและการทำอะไรในทางกาย ต้องใช้สติปัญญาารอบรู้เอาไว้ ใช้สติปัญญาถ่วงถ่วงในคำพูด เสียก่อน จึงพูดออกไป มิใช่ว่าจะพูดอะไรตามใจที่อยากจะพูด มิใช่ว่าจะทำอะไรตามใจที่อยากจะทำ ถ้าทำอะไรหรือพูดอะไร ขาดการถ่วงถ่วง การทำการพูดนั้นมีโอกาสผิดพลาดสูง ถ้าผู้ที่มี มานะอัตตาสูงอยู่แล้ว ผู้นั้นจะไม่รู้สึกรู้สีกตัว เพราะไม่มีใครกล้า

เข้าไปต่อกรได้ จึงปล่อยให้คนประเภทอตตาสูงลิ้มตัวหลงตัวต่อไป จะทำอะไรจะพูดอะไรจึงไม่มีความสำรวมกายวาจาของตัวเอง และขาดความสำนึกในหัวอกคนอื่นว่าเขาจะมีความรู้สึกอย่างไร ถ้าหากมีใครพูดในเชิงติตติงเพื่อให้มีสติมีความสำนึกตัว ก็จะมีกิริยาแสดงความไม่พอใจตอบโต้ทันที นี่คือผู้ที่ขาดการสำรวมใจเป็นต้นเหตุ ใจจึงได้เกิดมานะอตตาสูงอย่างไม่รู้ตัว เป็นผู้มีนิสัยก้าวร้าว หวังเอาชนะผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา การเอาชนะคนอื่นนั้นเอาชนะได้ แต่จะเป็นผู้แพ้แก่กิเลสตัวเอง คือ โทสะ โมหะ อยู่ตลอดไป นั่นคือผู้ลิ้มตัวหลงตัว จึงกลายเป็นอตตาสูง ไม่มีสติปัญญา มากลั่นกรองความคิดเห็นในใจของตัวเอง จึงเป็นของยากที่จะสำรวมกายวาจาใจของตัวเองได้ การทำ การพูด การนึกคิด และความเห็น จะเข้าข้างตัวเองอยู่ตลอดเวลา

การสำรวมใจมีอุบายที่จะนำมาปฏิบัติได้ง่าย ๓ วิธี ดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

๑. เมื่อได้สัมผัสในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่จะก่อให้เกิดความรักความชอบใจ อันจะทำให้เกิดความใคร่ ความกำหนัด ทำให้ใจมีความหวนไหวไปตามสิ่งที่ยั่วยุที่จะทำให้เกิดอารมณ์แห่งความพอใจยินดี เมื่อสติปัญญาอ่อน

ไม่มีกำลังพอจะต่อต้านทวนกระแสของกิเลสตัณหาได้ ให้ใช้วิธีหลบหนีตีตัวห่างจากรูป เสียง กลิ่น รส โภภฏฐัพพะ นี้ไปเสีย วิธีนี้เป็นอุบายผ่อนหนักให้เป็นเบาไปได้ เป็นวิธีพอที่จะแก้ปัญหาลเฉพาะหน้าได้ ถึงจะเป็นระยะสั้นก็ยิ่งดีกว่าที่จะมานั่งทนทุกข์ทรมานจนใจเกิดความระบมเป็นพิษจากอารมณ์แห่งความรัก จึงยากแก่การรักษาเยียวยาหรือรักษาไม่ได้เลย นี่คือใช้สติปัญญาความฉลาดในอุบายวิธีปกป้องตัวเองให้พ้นภัย แผลง มด ปลวก เมื่อมันถูกไฟไหม้มีความร้อน ยังมีวิธีหลีกเลี่ยงหนีเอาชีวิตรอดไปได้ คนเมื่อถูกไฟแห่งราคะเข้ามาครอบครองใจ ก็ต้องมีอุบายหลบตัวไปให้พ้นภัยได้เช่นกัน จะมายืนเดินนั่งนอนเป็นเป้าให้แก่กิเลสตัณหาทำไม แม้แต่สัตว์ยังมีความฉลาดหนีร้อนไปหาที่เย็นได้ คนเราย่อมมีสติปัญญาที่ฉลาด สามารถหาวิธีปกป้องตัวเองได้เป็นอย่างดี หรืออารมณ์ที่ไม่พอใจก็เช่นเดียวกัน ถ้าสติปัญญาเราไม่พอที่จะควบคุมโทสะได้ก็ให้หลบตัวไปเสีย ดีกว่าจะมาถกเถียงกัน ตีกันฆ่ากัน เกิดมีความพยายามอาฆาตจองเวรกัน แยกแยะความสามัคคีเสียเปล่า

๒. อย่าให้ความสำคัญในสิ่งที่จะให้เกิดอารมณ์ อย่าให้ใจฟูไปกับคำสรรเสริญจนลืมนิ้ว ถึงจะมีลาภสักการะทรัพย์สิน

มากมาย ก็ทำใจไม่ให้เกิดความเห่อเหิม ถึงจะมียศถาบรรดาศักดิ์
 ในฐานะอะไร ก็ทำใจให้เป็นปกติเอาไว้ อย่าให้เกิดมานะอวดตา
 ว่าเรามีลาภยศสรรเสริญมากเกินไป จะทำให้เกิดความลืมนั่น
 ได้ หรือจะมีความสุขในกามคุณใด ก็อย่าไปโอ้อวดทับถมแก่
 ผู้ด้อยโอกาสฐานะต่ำกว่าเรา อย่าให้ความสำคัญในสิ่งที่ได้มา
 มากนัก หรือได้กระทบในอารมณ์ที่ชอบใจหรือไม่ชอบใจก็ตาม
 ก็ให้รู้จักทำใจให้เป็นปกติอยู่เสมอ เพื่อหากมีการเปลี่ยนแปลงก็
 จะไม่เกิดความดีใจเสียใจจนเกินไป ให้รู้ว่าสิ่งนี้ยังตกอยู่ในอนิจจัง
 อย่าหวังอะไรว่าสิ่งนั้นจะได้มาตามใจทั้งหมด อะไรในโลกนี้ไม่มี
 สิ่งใดจะสมปรารถนาตามความตั้งใจเอาไว้ ให้รู้จักในคำว่าสมมติ
 นี้ให้ดี จะมีอะไรก็ให้เข้าใจว่าสมมติว่ามีเท่านั้น ถึงจะอาศัยสมมติ
 อยู่ก็ใช้สมมติให้เป็น ถ้าหลงในสมมติเมื่อไรก็จะก่อให้เกิดปัญหา
 ขึ้นมาทันที ต้องปฏิบัติตามสมมติให้ถูกกาลสมัย สมมติใดเป็น
 ไปในอารมณ์ให้เกิดความทุกข์ ก็อย่าไปให้ความสำคัญในสมมติ
 นั้นๆ สมมติใดเป็นไปในอารมณ์ให้เกิดความสุข ก็อย่าลืมนั่น
 สิ่งนั้น อย่าปล่อยใจให้ไปหลงในสมมติจนเกินไป มีความรักใน
 สิ่งใดมาก สิ่งนั้นก็จะทำให้ใจเกิดความทุกข์มากเช่นกัน ดังบาลี
 ว่า “ปิยโต ชายเต โสโก ความโศกเศร้าเสียใจพิโรธพยับอมเกิด

ขึ้นจากความรัก” ต้องรู้จักการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้าอีก สักวันหนึ่งความรักนี้ก็จะทำให้เกิดความเสียใจได้ ให้ทำใจเอาไว้ว่าเราจะต้องพลัดพรากจากสิ่งที่เรารักนี้ไป หรือสิ่งที่เรารักก็จะได้พลัดพรากจากตัวเราไปเช่นกัน

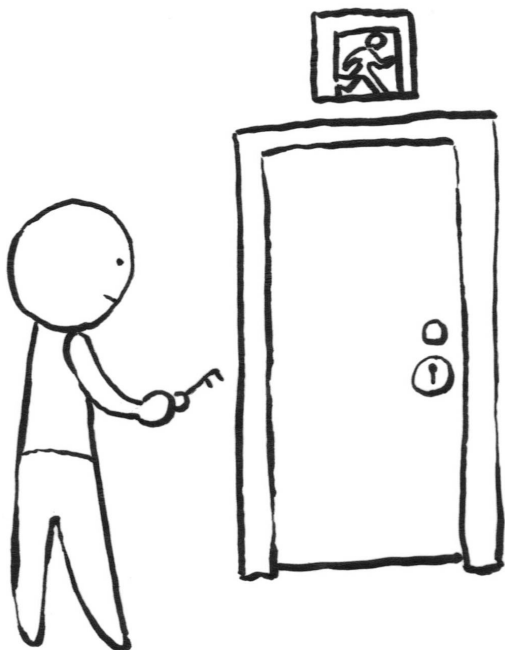
๓. ใช้สติปัญญาพิจารณาต่อสู้อยู่กับสิ่งนั้นๆ อยู่ไม่ต้องหนี พิจารณาให้รู้เห็นเหตุและปัจจัยในสิ่งนั้นตามความเป็นจริง อยู่เสมอ ข้อนี้มีความสำคัญมาก ใครจะอยู่ใครจะไป ใครจะแพ้ใครจะชนะ ก็ขึ้นอยู่กับสติปัญญาเป็นตัวตัดสินชี้ขาด เพราะเป็นอุบายเพื่อทำลายนิमितหมายให้หมดไปจากใจ ตามปกติแล้วเราจะสร้างนิमितหมายให้เกิดขึ้นแก่ตัวเองอยู่เรื่อยมา ไม่มีสติปัญญาหาวิธีที่จะแก้ไขนิमितหมายให้หมดไปจากใจได้ จึงกลายเป็นนิमितติดใจมายาวนานจนถึงปัจจุบัน เราเป็นผู้สร้างนิमितเอง แต่ก็มีมาหลงนิमितเสียเอง จึงเกิดเป็นนิमितหมายที่ฝังใจ ครั้งแรกก็เริ่มจากการสัมผัสในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่มาสัมผัสกับตา หู จมูก ลิ้น ใจ จึงได้เกิดเป็นนิमितหมายขึ้นมา ถึงนิमितอย่างหยาบหายไ้ ส่วนนิमितขั้นละเอียดก็ฝังอยู่ที่ใจ เมื่อกิเลสตัณหามีความต้องการในขณะใด ก็จินตนาการโดยสมมติให้เกิดขึ้นที่ใจได้ตลอดเวลา แล้วก็ปรุงแต่งไปตามที่ใจมีความต้องการ อยาก

ให้นิमितเป็นไปในลักษณะใดก็เอามาฉายภาพดูเอง สุดท้ายก็เกิดความหลงไปตามสมมติสังขารนั้นๆ จนลืมนั่น ใจที่ไม่มีสติ ปัญญาอยู่แล้วก็จะสร้างนิमितใหม่เข้ามาเพิ่มเติม ใจก็จะหลงในนิमितใหม่และนิमितเก่าต่อไปไม่มีที่สิ้นสุดลงได้ ใจก็จะหลงในความเข้าใจผิด ยึดติดอยู่กับอารมณ์ของนิमितนั้นๆ จึงยากที่จะถอนตัว มีแต่จะจมลึกฝังใจลงไปจนถึงขั้นถอนตัวไม่ได้เลย

นิमितหมายนี้จึงเป็นอันตรายในการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างยิ่ง ผู้ไม่มีสติปัญญาที่ฉลาดจึงยากที่จะแก้ไขให้หมดไปจากใจได้ ปัญหาต่างๆ ที่สร้างขึ้นมาก็หมักหมมทับถมใจเต็มไปหมด จึงเกิดเป็นพิษภัยให้แก้ไขอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เหมือนกันกับเด็กยังไม่รู้เดียงสา ไม่รู้จักทุกขโทษภัยที่จะเกิดขึ้นกับตัวเอง เห็นหลุมมูตร หลุมคูถ เห็นหลุมถ่านเพลิงที่ลุกโชติช่วง มีแต่อยากกระโดดเข้าไปเล่น หรือเหมือนกับแมลงเม่าบินเข้ากองไฟ นี่ฉันทิ ผู้ไม่มีสติปัญญาที่ฉลาด รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่รู้จักภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นกับตัวเอง ไม่รู้จักเครื่องผูกมัดรัดตัวเอง จึงได้สร้างนิमितหมายหลอกตัวเองอยู่เรื่อยไป ดูชีวิตเราที่เกิดตายมาในอดีตจนถึงชาติปัจจุบัน จนนับชาติไม่ถ้วนประมวลไม่ได้ ก็เพราะเราสร้างนิमितหมายหลอกตัวเอง ในชาตินี้ก็มาสร้างนิमितหลอกตัวเองอีก ไม่รู้ว่าจะ

สร้างนิมิตลอกตัวเองต่อไปอีกนานเท่าไร ถ้าไม่ฝึกสติไม่ฝึกปัญญาให้มีความฉลาดรอบรู้ขึ้นมาที่ใจได้ ใจก็มีแต่ความมืดมนหลงไปตามกระแสของโลกต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด เหมือนบอดเดินทาง ค่ำที่ไหนนอนที่นั่น หรือเดินวอกวนไปมาในที่แห่งเดียวหลายครั้งหลายหน เข้าใจว่าเป็นของใหม่อยู่เรื่อยไป นี่ฉันใด ใจที่มีติดบอดด้วยโมหะอวิชชา จึงล่องลอยไปตามกิเลสตัณหา ล่องลอยไปตามความรักความใคร่ ไปตามกระแสโลกอย่างไม่มีจุดหมายปลายทาง ทั้งที่โลกนี้เราเคยมาเกิดมาตาย ทับถมไปด้วยชากศพเก่าของตัวเอง ในชาตินี้ก็จะตายอยู่ในโลกนี้อีก การเสพกามคุณคือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ในโลกนี้ก็ไม่วุ่นวาย ยังไม่อิ่มพอตามความต้องการของกิเลสตัณหาภายในใจ ก็มาตายไปเสียก่อน ใจก็ได้ตั้งนิมิตหมายเอาไว้ว่า ขอเกิดอีกชาติหน้าเพื่อเป็นการแก้มือในกามคุณที่ยังไม่อิ่มพอ แมลงวันไม่อิ่มพอในรสชาติของมูลครูดอย่างไร ใจก็ไม่อิ่มพอในกามคุณก็ฉนั้น

ฉะนั้น การปฏิบัติถ้าขาดสติปัญญา ขาดความรู้ความเข้าใจในแนวทางของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลายแล้ว จึงยากที่จะข้ามกระแสแห่งความมืดของโลกนี้ไปได้ จึงจับต้นชนปลายมีความสงสัยลังเลในข้อวัตรปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา เหมือนกับ

ผู้หลงทางอยู่ในที่มืด ไม่รู้ว่าทางไหนผิดทางไหนถูก จึงไม่กล้าตัดสินใจ จึงทำให้เสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ ชีวิตหนึ่งมีแต่ความมืดมนสับสนจนใจ ปฏิบัติไม่ไปถึงไหนเลย นี่ฉันใด ผู้ปฏิบัติต้องเตรียมสติปัญญาไว้ให้พร้อม ถ้าจนสติปัญญาเมื่อไร จะทำให้การปฏิบัติหยุดชะงักลงทันที ความสนใจจนความคิดก็จะติดตามมา จะคิดพิจารณาหาอุบายธรรมมาปฏิบัติต่อไปไม่ได้เลย

สติปัญญาในสัมมาทิฐินี้เองจะเป็นกุญแจเปิดประตูเข้าสู่กระแสแห่งมรรคผลนิพพาน ถ้าขาดความเห็นชอบตามหลักความเป็นจริงด้วยสติปัญญาเพียงเท่านั้น ชีวิตทั้งชีวิตก็จะปิดฉากแห่งมรรคผลลงทันที ธรรมะที่มีอยู่ จะรู้ดีสักปานใดก็ตาม ก็เพียงเอามาคุยไม่อ้อวอดกันเล่นเท่านั้นเอง ฉะนั้น **ความรู้จริงเห็นจริงในสัจธรรมด้วยสติปัญญาเฉพาะตัวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง** การรู้จริงเห็นจริงไปตามตำรา หรือรู้จริงเห็นจริงจากครูอาจารย์อธิบายให้ฟัง ก็เป็นเพียงรู้จริงเห็นจริงไปตามสัญญาที่จดจำมาเท่านั้น ถึงจะรู้ถูกต้องตามธรรมทุกชั้นตอนอยู่ก็ตาม ก็ยังเป็นสัญญาเพียงจดจำมาอยู่นั่นเอง จะเอาไปละความเห็นผิดความเข้าใจผิด จะเอาไปละกิเลสตัณหาน้อยใหญ่ให้หมดไปจากใจไม่ได้เลย เป็นเพียงข่มกิเลสตัณหา หรือปรามกิเลสตัณหาไม่ให้

ก่อนความรุนแรงเท่านั้น แต่ก็ยังไม่แน่นอน บางคนมีความรู้ในทาง
ธรรมมาดี ก็ยังตกเป็นทาสให้แก่กิเลสตัณหาไปได้

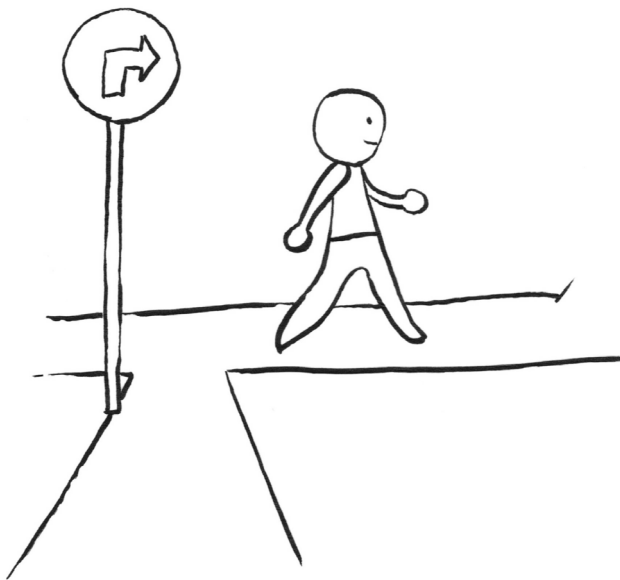
ฉะนั้น ความรู้จริงเห็นจริงที่เกิดขึ้นจากสติปัญญาของตัวเอง จะนำไปแก้ปัญหาก็แก้ใจได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเมื่อครั้ง
พระพุทธเจ้าได้ปฏิบัติอยู่กับดาบสทั้งสอง พระองค์ก็ปฏิบัติในวิธี
สติสมาธิ มีความสงบเป็นสมาธิต่อเนื่องกันมาตลอด พระองค์มี
ความชำนาญในการทำสมาธิจนเป็นนิสัย เข้าออกในสมาธิได้เป็น
อย่างดี จะเป็นสมาธิในขั้นละเอียดสุด เป็นรูปฌาน อรูปฌาน ก็
มีความชำนาญเป็นอย่างยิ่ง ถึงขนาดนั้นพระองค์ก็ยังไม่ทำให้
กิเลสตัณหาอาสวะให้หมดไปสิ้นไปจากใจได้ ในขณะที่ทำสมาธิ
มีจิตสงบขั้นละเอียดในรูปฌาน อรูปฌาน อยู่ก็ตาม ก็เหมือน
กิเลสอาสวะน้อยใหญ่ได้หมดไปจากใจ ในเมื่อจิตได้ถอนออกจาก
สมาธิมาแล้ว กิเลสตัณหาก็เกิดมารุมล้อมอยู่ในใจตามเดิม พระองค์
จึงได้สังเกตเห็นว่า การทำสมาธิให้จิตมีความสงบนี้เหมือนกับศิลา
ทับหญ้าเอาไว้ เมื่อเอาหินออกจากหญ้าเมื่อไร หญ้าก็เกิดขึ้นมา
อีกตามเดิม นี่ฉันใด จิตที่มีความสงบในสมาธิก็ฉันนั้น พระองค์
จึงเกิดความเข้าใจชัดเจนไปว่า วิธีภาวนาทำสติสมาธิเพียงอย่าง
เดียวนี้ จะไม่เป็นไปในทางตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้เลย และ

ไม่เป็นไปในการละกิเลสตัดหาอาสวะให้หมดไปจากใจแต่อย่างใด

พระองค์จึงได้ลาดาบสทั้งสองนั้นหนีไปเสีย เพื่อไปแสวงหาวิธีอื่นให้ดีกว่าวิธีนี้ ผู้อ่านพอจะเข้าใจหรือยังว่า การทำสมาธิให้จิตมีความสงบเพียงอย่างเดียวนี้ พระองค์ได้ปฏิเสธไปแล้วว่าไม่เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์ ไม่เป็นไปในทางตรัสรู้ธรรมแต่อย่างใด ทำไมเราจึงไม่เชื่อพระพุทธเจ้าที่ได้ประกาศไปแล้ว วิธีทำสมาธิเพียงอย่างเดียวนี้พระองค์ได้ทำมาก่อน เสียเวลาไปห้าปีกว่า ทำไมจึงไม่คิดดูบ้างเล่า

ผู้ที่ฝึกภาวนาปฏิบัติในยุคนี้ยังมีความเห็นเลยเถิดต่อไปอีกว่า เมื่อทำให้จิตมีความสงบดีแล้วจะเกิดปัญญาขึ้น สมาธิที่สงบดีแล้วจะเกิดปัญญาขึ้นนั้นเป็นสมาธิประเภทไหนและทำอย่างไร ใครเป็นผู้ทำสมาธิความสงบดีแล้วเกิดปัญญาขึ้น สมาธิที่ทำนั้นจะดีกว่าสมาธิของพระพุทธเจ้าอย่างนั้นหรือ สมาธิที่พระพุทธเจ้าได้ทำอยู่กับดาบสทั้งสองนั้นเป็นสมาธิชั้นละเอียดสุดยอดแล้ว ถึงขนาดนั้นปัญญาก็ไม่ได้เกิดขึ้นจากสมาธินี้เลย พระองค์เป็นผู้เต็มเปี่ยมด้วยปัญญาบารมี ถึงขนาดนั้นปัญญาก็ไม่ได้เกิดขึ้นจากจิตสงบเป็นสมาธิแต่อย่างใด ทำไมจึงพูดกันอย่าง

ลอยๆ ขาดเหตุผล ทำให้คนอื่นเกิดความเข้าใจผิดได้ ตัวอย่าง
ของพระพุทธเจ้าที่ได้ปฏิบัติทำสมาธิมาก่อนแล้ว และได้ปฏิเสธ
ไปแล้วว่าไม่เป็นแนวทางที่จะบรรลุธรรมได้ เมื่อพระองค์ได้ค้น
พบในอุบายวิธีที่จะตรัสรู้ใหม่ได้แล้ว พระองค์ก็ไม่ได้ทิ้งสมาธินี้
ไป ยังทำสมาธิให้จิตมีความสงบอยู่ตามปกติ หลักใหม่ที่พระองค์
ได้ค้นพบนั้นคือสติปัญญา พระองค์ก็นำมาปฏิบัติต่อเองกัน ใน
ขณะนั้นพระองค์ก็ทำสมาธิเสริมปัญญาไปด้วย ในที่สุดพระองค์
ก็ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างสมบูรณ์ จากนั้นพระพุทธเจ้า
ก็ได้เรียบเรียงการภาวนาปฏิบัติเพื่ออบรมให้แก่พุทธบริษัทไว้
แล้วเป็นอย่างดี พระองค์รู้วิธีที่จะสอนพุทธบริษัทให้ปฏิบัติได้
บรรลุมรรคผลนิพพานได้ง่ายที่สุด เป็นวิธีถูกต้องที่สุด และตรง
ที่สุด นั่นคือมรรคมงคล ๘ นั่นเอง หรือเรียกว่าอริยมรรคที่เป็น
แนวทางปฏิบัติให้พ้นไปจากข้าศึก พระพุทธเจ้าได้วางศาสนาไว้
ในโลกนี้ ก็คือเริ่มต้นจากมรรค ๘ นี้อย่างถูกต้องที่สุดแล้ว

มรรค ๘

มรรค ๘ นี้จึงเป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนา หรือเรียกว่ารากฐานของพุทธศาสนาก็ไม่ผิด ฉะนั้น พุทธศาสนาจึงทำท่ายในการพิสูจน์ในเหตุและผล ทุกคนในโลกนี้น่าไปปฏิบัติได้ไม่เลือกชาติชั้นวรรณะ ถ้าปฏิบัติให้เป็นไปตามมรรค ๘ ที่พระพุทธเจ้าได้เรียบเรียงไว้แล้ว ผู้นั้นจะไม่ผิดหวัง ในครั้งพุทธกาลมีพุทธบริษัทนำไปปฏิบัติได้บรรลุมรรคผลนิพพานเป็นจำนวนมาก ในยุคนั้นมรรค ๘ ยังไม่ได้แปรสภาพ ผู้ปฏิบัติก็ไม่ได้เกิดความสับสนลังเล พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้วอย่างไรก็ปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น ก็พากันได้บรรลุมรรคผลกันไปตามบารมีของแต่ละบุคคล

ในครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้วางปัญญาเป็นหลักยืนตัว

เอาไว้ เพื่อให้ศึกษาในปริยัติ ศึกษาในภาคปฏิบัติ ให้เกิดผลเป็นปฏิเวธ ในภาคปริยัติก็แยกออกมาเป็นหมวดธรรมต่างๆ ที่เรียกว่า ปิฎก เช่น พระสุตตันตปิฎก พระวินัยปิฎก และปรมัตถปิฎก พระสุตตันตปิฎกก็แยกออกมาเป็นหมวดหมู่ตามหนังสือที่อ่านกันอยู่ในขณะนี้ พระวินัยปิฎกก็แยกออกมาเป็นหมวดต่างๆ เช่น หมวดศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ และศีล ๒๒๗ ให้นำมาปฏิบัติได้ตามความเหมาะสม หมวดปรมัตถ์ก็แยกออกเป็นหมวดจิตเจตสิก ที่รู้จักในหมวดอภิธรรม การศึกษาในระดับนี้จึงเรียกว่า ปริยัติธรรม เมื่อนำมาปฏิบัติก็ใช้จินตามยปัญญา เอาหมวดธรรมนั้นๆ มาตีความว่าธรรมหมวดไหนมีความหมายอย่างไร

การตีความในหมวดธรรมนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก ถ้าตีความในหมวดธรรมผิดไป ความเข้าใจผิด ความเห็นผิดก็จะติดตามมา เมื่อนำมาปฏิบัติก็จะเกิดเป็นมิจฉาปฏิบัติ เมื่อนำมาภาวนาก็จะเป็นมิจฉาภาวนา จะไม่เป็นไปในทางมรรคผลนิพพานแต่อย่างใด ถ้าตีความในหมวดธรรมได้อย่างถูกต้อง ก็ จะเกิดความเข้าใจถูก เกิดความเห็นถูกต้องชอบธรรม เมื่อนำมาปฏิบัติก็จะเป็นสัมมาปฏิบัติ จะได้บรรลุมรรคผลนิพพานเป็นปฏิเวธไป ฉะนั้น การตีความในหมวดธรรมที่จะนำมาปฏิบัติ นั้น

จึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมากทีเดียว

มรรค ๘ ที่พระพุทธเจ้าได้เรียบเรียงเอาไว้ก็มี ๓ หมวด
หมู่ด้วยกันดังนี้

๑. สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปป การดำริ
พิจารณาชอบ นี่คือหมวดของปัญญา

๒. สัมมาวาจา เจรจาชอบ สัมมากัมมันโต การงานชอบ
สัมมาอาชีโว เลี้ยงชีวิตชอบ นี่เป็นหมวดของศีล

๓. สัมมาวายาโม ความเพียรชอบ สัมมาสติ ระลึกชอบ
สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นชอบ นี่เป็นหมวดของสมาธิ

ถ้าเรียบเรียงให้ถูกต้องตามหลักเดิม จะออกมาเป็น ปัญญา
ศีล สมาธิ ถ้านำมาปฏิบัติก็จะปฏิบัติได้ง่ายขึ้น ให้เราพิจารณา
ด้วยเหตุผลว่า ทำไมพระพุทธเจ้าจึงได้วางแนวทางไว้อย่างนี้
ก็เพราะคนเรามีความเห็นเป็นมิจฉาทิฏฐิ มีความเห็นผิดจาก
หลักความเป็นจริงอยู่แล้ว แม้การดำริคิดไปในสิ่งใดก็เป็นไป
ในทางมิจฉาสังกัปป คิดไปไม่ถูกต้องต่อหลักความเป็นจริง นี่เอง
พระพุทธเจ้าจึงได้วางปัญญาเป็นหลักเริ่มต้นเพื่อจะได้แก้
ความเห็นผิด แก่ความคิดผิดของใจที่มีอยู่เดิมให้หมดไป จะได้
เกิดความเห็นถูก เกิดความคิดถูกต้องตามหลักความเป็นจริงได้อย่าง

ถูกต้องชอบธรรมความเห็นชอบ ความคิดชอบนี้เอง จะได้ไป
ควบคุมในการพูดให้เกิดเป็นวาจาที่ชอบธรรมได้ เข้าไปควบคุม
ในการงานต่างๆ ให้เกิดเป็นการงานที่ชอบได้ เข้าไปควบคุมใน
การเลี้ยงชีวิตให้เกิดเป็นการเลี้ยงชีวิตชอบได้ เข้าไปควบคุม
ความเพียรต่างๆ ให้เกิดเป็นความเพียรที่ชอบได้ เข้าไปควบคุม
สติให้เกิดมีการระลึกชอบได้ เข้าไปควบคุมใจให้เกิดมี
ความตั้งมั่นชอบได้

ฉะนั้น หลักปัญญาจึงเข้าไปควบคุมหมวดศีล เข้าไปควบคุม
หมวดสมาธิ ถ้าไม่มีปัญญาควบคุมให้ดี ก็จะเป็นมิจฉาวาจา พูด
ผิดศีลผิดธรรมไป การทำงานก็จะทำผิดศีลผิดธรรม การหาเลี้ยง
ชีวิตก็จะหาในทางที่ผิดศีลผิดธรรม การทำความเพียรก็จะเพียร
พยายามไปในทางที่ผิดศีลผิดธรรม การระลึกได้ของสติก็จะระลึก
ไปในทางที่ผิดศีลผิดธรรม การตั้งใจมั่นก็จะตั้งไปในทางที่ผิดเป็น
มิจฉาสมาธิไป นี้เองพระพุทธเจ้าจึงเอาปัญญามาเป็นหลักเริ่ม
ต้น ก็เพื่อจะเอามาแก้ปัญหาตัวมิจฉาวิภูฏฐิความเห็นผิดให้หมด
ไปจากใจโดยตรง แล้วเสริมสร้างความเห็นชอบ ความคิดชอบ
ให้เกิดขึ้นกับวาจา ให้เกิดความเห็นชอบจากการทำงานที่ทำให้
เกิดความเห็นชอบในการเลี้ยงชีวิต ให้เกิดความเห็นชอบใน

การเพียรพยายาม ให้เกิดความเห็นชอบในการระลึกได้ของสติ ให้เกิดความเห็นชอบในการตั้งใจมั่น ที่เรียกว่าปฏิบัติธรรมให้ถูก กับความเป็นธรรม ก็คือปฏิบัติให้ถูกต้องตามสัมมาทิฐิ ปัญญา ความเห็นชอบ และสัมมาสังกัปปะ ปัญญาพิจารณาถูกต้องชอบ ธรรมนั่นเอง

ฉะนั้น การปฏิบัติ ถ้าเอาตามหลักเดิมของพระพุทธเจ้า ได้วางเอาไว้ จึงง่ายต่อการปฏิบัติ จะไม่เกิดความสับสนลังเล ส่วนหลักสิกขา ๓ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นั้นเป็นหลักปริยัติเพื่อ การศึกษา ถ้าจะนำมาปฏิบัติ ก็ให้เป็นไปตามหลักเดิมตามแนวทาง ของพระพุทธเจ้าได้วางเอาไว้ เพราะปัญญาของทุกคนมีอยู่แล้ว เพียงเอามาฝึกให้เกิดความเห็นชอบเห็นจริงตามหลักความเป็น จริงเท่านั้น ความเป็นจริงก็มีอยู่ทั่วไป มีทั้งภายในภายนอก ให้ พิเคราะห์ลงสู่ไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เท่านั้นเอง

มิจฉาทิฐฐิ ความเห็นผิด ถ้าเกิดความเห็นผิดแล้วก็จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิด เมื่อเข้าใจผิดก็จะเกิดความคิดผิด ดำริผิด และเกิดความหลงผิดติดตามมา เมื่อใจหลงผิดเป็นมิจฉาทิฐฐิ เป็นต้นเหตุแล้ว ก็จะทำให้เกิดเป็นมโนทุจริต คิดชั่วไปในทางอกุศล การทำก็จะทำไปในทางอกุศล การพูดก็ชอบพูดไปในทางที่เป็น

อกุศล จึงเรียกว่า กายทุจริต วจีทุจริต อันเป็นผลเนื่องมาจาก มโนทุจริต ที่เป็นมิจฉาติภฺรุตฺติจากความเห็นผิดนั่นเอง

ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติต้องมีสติปัญญามาแก้ไขให้เป็นสัมมาทิฐฺฐิตฺติ มีความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรม เมื่อใจมีความเห็นชอบเพียง อย่างเดียวเท่านั้น ก็จะเกิดเป็นมโนสุจริต คิดพิจารณาในสิ่งใด ก็จะเป็นธรรมไปทั้งหมด จะไม่มีพิษมีภัยให้แก่ตัวเองและ คนอื่นแต่อย่างใด ก็เพราะใจมีสัมมาทิฐฺฐิตฺติความเห็นชอบนั่นเอง

ฉะนั้น ผู้ประพตติธรรม ปฏิบัติธรรม ต้องวางฐานของ สติปัญญาความเห็นชอบนี้ให้ดี เพราะความเห็นชอบเห็นจริงตาม ความเป็นจริง เป็นจุดเริ่มต้นให้แก่การประพตติธรรมปฏิบัติธรรม ทั้งหมด ถ้าปัญญาความเห็นชอบมีความมั่นคงดีแล้ว การปฏิบัติ ธรรมจะมีความราบรื่นก้าวหน้าไปด้วยดี ไม่มีอุปสรรคขัดข้อง สับสนล้งเลสงสัยในการปฏิบัติธรรมแต่อย่างใด ถ้าใจไม่มีปัญญา เป็นสิ่งรอบรู้ ย่อมเกิดความเห็นผิดเข้าใจผิดได้ง่าย ก็จะกลายเป็นมิจฉาติภฺรุตฺติไปโดยไม่รู้ตัว การปฏิบัติก็มีแต่ความสับสน ไม่แนใจว่าอะไรผิดอะไรถูก จึงไม่กล้าตัดสินใจเด็ดขาดด้วย สติปัญญาของตัวเอง จึงเป็นธรรมะปรามาส ลุบลค่าในการปฏิบัติ ธรรมอยู่เรื่อยไป

ฉะนั้น อุบายธรรมที่จะนำมาปฏิบัติต้องให้เกิดความชัดเจน ให้มีหลักยืนที่มั่นคงแน่นอน เพื่อเป็นฐานรองรับให้แก่หมวดธรรมอื่นๆ ได้ ไม่เช่นนั้นจะเกิดความล้มเหลวไปไม่เข้าทำการภาวนาปฏิบัติต้องจับต้นทางให้ถูก เหมือนการเดินทาง ถ้าดูแผนที่ให้เข้าใจ จะไปในสถานที่ที่ไม่เคยไปก็ไม่มีปัญหาอะไรจะไปต่างจังหวัด ไปต่างประเทศ ก็ไม่มีอุปสรรคในการเดินทาง จะถึงจุดหมายปลายทางตามที่ต้องการแน่นอน นี่ฉันใด ผู้ปฏิบัติเพื่อจะข้ามกระแสของโลกนี้ไป ถึงจะไม่เคยสัมผัสในมรรคผลนิพพานมาก่อนก็ตาม ในเมื่อปฏิบัติให้เป็นที่ไปในสัมมาทิฏฐิปัญญาความเห็นชอบที่ถูกต้องแล้ว มรรคผลนิพพานเปิดประตูรอคอยท่านอยู่แล้ว ครูอาจารย์ผู้ที่ท่านได้บรรลุมรรคผลในยุคปัจจุบันหรือในครั้งพุทธกาลก็เช่นกัน ไม่มีใครเคยได้ไปสำรวจรู้เห็นในมรรคผลนิพพานมาก่อนแต่อย่างใด ทุกท่านต้องเชื่อในเหตุผลที่พระพุทธเจ้าได้วางเส้นทางเอาไว้ดีแล้ว มีเครื่องหมายกรุยเอาไว้เป็นระยะๆ เมื่อถึงกรุยนี้แล้ว ก็มองเห็นกรุยข้างหน้า เดินตามเส้นทางที่พระพุทธเจ้าได้กรุยเป็นเครื่องหมายเอาไว้ ไม่ย่อท้อถดถอย ความหลงทางจะมีมาจากที่ไหน มีแต่จะย่างเข้าสู่กระแสแห่งมรรคผลนิพพานโดยถ่ายเดียว

ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติต้องตีความให้เข้าใจ เพราะในยุคนี้สมัยนี้ ผู้ที่ตีความในหมวดธรรมที่จะนำมาอบรมสั่งสอนให้แก่ผู้ปฏิบัติทั้งหลายนับว่าเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ถ้าตีความในหมวดธรรมผิด ก็จะเกิดความเห็นผิด เมื่อนำมาปฏิบัติ ก็จะผิดไปตามๆ กัน เมื่อตีความในธรรมถูกต้องก็จะเกิดความเห็นถูก เมื่อนำมาปฏิบัติ ก็จะถูกไปตามๆ กัน ดังนี้

ฉะนั้น การศึกษาในคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นจึงยากที่จะจบได้ หรือจบมาแล้วก็ยากที่จะนำมาปฏิบัติได้ เพราะในตำราทั้งหมดนั้นเป็นศูนย์รวมของหมวดธรรมทั้งหลายไว้ในปิฎกอันเดียวกัน จึงยากในการแยกเอาหมวดธรรมนั้นๆ มาปฏิบัติให้ถูกกับนิสัยของตัวเองได้ เหมือนกับร้านขายยาที่มียาอยู่ทุกชนิด จึงยากที่จะทราบว่าจะเอาชนิดใดมากินให้หายจากโรคร้ายในตัวเองได้ เว้นเสียแต่ผู้ได้รับการตรวจร่างกายจากหมอมาคือแล้ว จึงจะกำหนดยาแต่ละชนิดมากินให้หายจากโรคได้ นี่ฉันท อุบายธรรมในตำรานั้นมีมาก จึงยากที่จะเอาหมวดธรรมนั้นๆ มาปฏิบัติด้วยตัวเองได้ พระพุทธเจ้าที่จะหยิบยื่นอุบายธรรมให้ตรงกับนิสัยบารมีเราก็ไม่มี ขณะนี้มีเพียงพระสงฆ์ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา ท่านก็ไม่มีญาณหยั่งรู้นิสัยบารมีให้แก่ใครๆ ได้ว่าท่านนั้นสร้าง

บารมีมาอย่างไร เพราะญาณนี้จะมีเฉพาะพระพุทธเจ้าองค์เดียวเท่านั้น

ฉะนั้น ในยุคนี้ถึงจะมีครูอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิได้นำเอาหมวดธรรมมาอบรมสั่งสอนแก่เราอยู่ก็ตาม ก็ยากที่จะตรงกับนิสัยบารมีของเรา จึงมีทางเลือกเดียว คือผู้ปฏิบัติต้องพึ่งตัวเองให้ได้ ต้องศึกษาประวัติของพระอริยเจ้าในครั้งพุทธกาลให้เข้าใจ ท่านเหล่านั้นก็เป็นปุถุชนมาก่อน ท่านปฏิบัติอย่างไรจึงได้สำเร็จเป็นพระอริยเจ้า ตามประวัติเดิมของพระอริยเจ้าในครั้งพุทธกาล ทุกท่านจะต้องเริ่มต้นจากสัมมาทิฐิปัญญาความเห็นชอบด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะพระอริยเจ้าในระดับไหน จะเริ่มต้นจากจุดเดียวกัน ฉะนั้น พวกเราก็ควรเอามาเป็นเยี่ยงอย่างในการปฏิบัติธรรม ถ้าขาดสัมมาทิฐิปัญญาความเห็นชอบรอบรู้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น การปฏิบัติในวิธีอย่างอื่นก็จะ เป็นทางตัน จะก้าวต่อไปอีกไม่ได้เลย ในชาตินี้จะต้องปิดฉากแห่งมรรคผลลงทันที

ถึงจะมีบารมีพอที่จะได้บรรลุมรรคผลนิพพานอยู่ก็ตาม ถ้ามีความเห็นผิดก็จะปฏิบัติผิด บุญกุศลบารมีก็ช่วยอะไรไม่ได้เลย เหมือนกับดอกบัวพร้อมที่จะพ้นจากน้ำแบ่งบานอยู่ก็ตาม

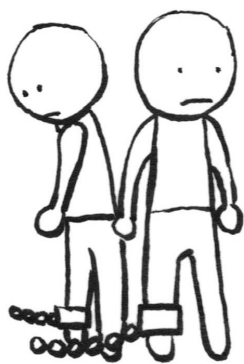
ถ้าหากดอกบัวนั้นถูกกอดักตบชวาประกบเอาไว้ หรือถูกสิ่งอื่นใดมาขัดขวางปิดบังทับถม โอกาสที่ดอกบัวจะโผล่ขึ้นเหนือน้ำเพื่อรับแสงแดด ได้แบ่งบาน ก็หมดสิทธิ์ทันที นี่ฉันทิ ผู้ปฏิบัติถึงจะมีการสร้างบารมีมาดีแล้วก็ตาม ถ้ามีความเห็นผิดก็จะเกิดเป็นมิจฉาปฏิบัติตามมา ถึงจะมีความเพียรพยายามอย่างเต็มที่ ฝึกสติให้เกิดความระลึกได้อย่างมั่นคงอยู่ก็ตาม ก็ไม่สามารถทำลายตัวมิจฉาทิฏฐิความเห็นผิดนี้ไปได้เลย หรือจะทำสมาธิ จิตจะมีความสงบละเอียดถึงขั้นรูปฌาน อรูปฌาน มีความตั้งมั่นอย่างแน่วแน่ มีความสงบมากติดต่อกันเป็นเวลายาวนานก็ตาม ก็ไม่สามารถเอามาทำลายตัวมิจฉาทิฏฐิความเห็นผิดให้หมดไปจากใจได้ เท่านี้ยังไม่พอ การมีความเพียรมาก สติระลึกได้ดี สมาธิที่มีความสงบแนบแน่น ทั้งหมดนั้นก็มารวมพลังให้แก่มิจฉาทิฏฐิ เกิดความเห็นผิดมากขึ้นก็เป็นได้

เหมือนกับดาบสทั้งสองเคยเป็นครูสอนให้แก่พระพุทธเจ้าของเราในสมัยนั้น ก่อนการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าไม่กี่วัน ดาบสทั้งสองก็ได้มรณะไปเสีย พระพุทธเจ้ายังดำริว่า ถ้าดาบสทั้งสองได้ฟังการแสดงธรรมจากเรา ดาบสทั้งสองก็จะได้บรรลุธรรมแน่นอน นี่ฉันทิ บารมีถึงจะมีมากน้อยอยู่ก็ตาม ถ้าปฏิบัติไม่ถูก

ต้องตามแนวแห่งมรรคผลนิพพาน ในชาตินี้ก็พลาดโอกาสไป แต่บารมีนั้นยังไม่หายไปไหน ยังมีอยู่ที่ใจตามเดิม ในโอกาสชาติหน้า ถ้าได้ครุผู้เป็นสัมมาทิฐิ มีความเห็นที่ถูกต้อง ก็มีโอกาสดำเนินการเป็นพระอริยเจ้าได้ ถ้าได้ครุสอนผิดและปฏิบัติผิด ก็จะพลาดโอกาสจากพระอริยเจ้าต่อไปอีกยาวนานทีเดียว

ฉะนั้น การปฏิบัติธรรมเพื่อรื้อถอนอาสวกิเลสให้หมดไปจากใจ มิใช่ว่าจะเอาความโง่เขลาปัญญาทึบเข้ามาแก้ไขจะเป็นไปได้เฉพาะผู้ที่มีความฉลาดรอบรู้ทางสติปัญญา มีสัมมาทิฐิความเห็นชอบเห็นจริงเท่านั้น เมื่อความเห็นชอบเริ่มต้นที่ถูกต้องแล้ว มรรคข้ออื่นๆ ก็จะเกิดความชอบธรรมไปทั้งหมด พระอริยเจ้าทั้งหลายในศาสนาของพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ มา และพระอริยเจ้าทั้งหลายในศาสนาของพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันนี้ก็ดี หรือพระอริยเจ้าทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นในศาสนาของพระพุทธเจ้าองค์ต่อไปก็ดี การปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุเป็นพระอริยเจ้านั้นจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การละอาสวกิเลสให้หมดไปจากใจก็จะเป็นหลักในสัมมาทิฐิความเห็นชอบเห็นจริงตามหลักความเป็นจริงเหมือนกัน ผู้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบันก็เหมือนกัน ผู้บรรลุธรรมเป็นพระสกิทาคามีก็เหมือน

กัน ผู้บรรลุนิพพานเป็นพระอนาคามีก็เหมือนกัน ผู้บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์ก็เหมือนกัน เฉพาะพระอรหันต์ในชั้นสุกขวิปัสสโก ในชั้นเตวิชโช ในชั้นฉฬภิญโญ ในชั้นปฏิสัมภทัปปัตโต ก็มีความบริสุทธิ์สิ้นอาสวะเหมือนกัน ผู้สิ้นอาสวะได้หมดจดไม่มีเหลือ จึงนับว่าผู้มีความบริสุทธิ์อย่างสมบูรณ์ นั้นเรียกว่านิพพาน ความบริสุทธิ์ของพระอรหันต์ ความบริสุทธิ์ของพระปัจเจกพุทธเจ้า และความบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า ก็ให้ชื่อว่าความบริสุทธิ์เหมือนกัน นิพพานคือการดับอันสนิทแล้วจากอาสวะทั้งหลาย เป็นผู้หมดเชื้อที่จะก่อภพก่อชาติเกิดตายอีกต่อไป

พระอรหันต์ไม่ขาดจากโลก

ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติอย่าเกิดความสงสัยว่าในยุคนี้จะมีผู้ปฏิบัติบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้หรือไม่ ในบาลีบทหนึ่งว่า “อรหนตอสุภโยโค” ในเมื่อใดยังมีผู้ปฏิบัติให้เป็นไปในพระธรรมวินัยอยู่ และปฏิบัติให้เป็นไปในสัมมาทิฐิฐิตามเห็นชอบตามหลักความเป็นจริงอยู่ในเมื่อนั้นพระอรหันต์จะไม่ขาดจากโลกดังนี้ ในยุคนี้สมัยนี้ยังมีศาสนาที่สมบูรณ์ และมีครูอาจารย์หลายท่านปฏิบัติที่เป็นไปในมรรคผลยังมีอยู่ พร้อมทั้งจะให้ความกระจ่างในการปฏิบัติแก่เราอยู่แล้ว แต่พวกเราพร้อมหรือยัง ถึงจะไม่ได้บรรลุธรรมขั้นสูงสุดได้ ขอให้ได้บรรลุธรรมในระดับขั้นพระโสดาบันก็จบดี จะมีความหวังได้ว่า การเกิดมาในโลกนี้ จะใช้เวลาไม่นานนัก ก็จะได้ผ่านเข้าสู่นิพพานไปได้อย่างแน่นอน

พระโสดาบันเป็นนิตยบุคคล เป็นผู้ย่างเข้าสู่กระแสพระนิพพานได้แล้ว ไม่มีการเสื่อมกลับมาเป็นปุถุชนอีกต่อไป

พระอริยโสดามี ๓ ประเภท

๑. สัตตักขัตตปุรรมโสดาบัน จะได้เกิดในโลกมนุษย์นี้อีกไม่เกิน ๗ชาติ

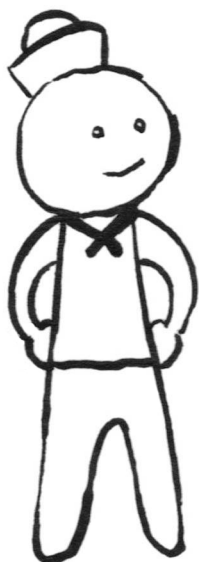
๒. โกลังโกลโสดาบัน จะได้มาเกิดในโลกมนุษย์นี้อีกไม่เกิน ๓ชาติ

๓. เอกพีซีโสดาบัน จะได้เกิดมาในโลกมนุษย์นี้อีก ๑ชาติ ในชาติสุดท้ายนี้ จะต้องมาเกิดในยุคสมัยที่มีพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง ได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า และได้ฟังธรรมจากพระอริยเจ้าแล้ว ก็จะได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ในชาติที่มากเกิดเป็นมนุษย์นั้น

คุณธรรมของพระอริยเจ้าก็จะไม่เสื่อม เพราะพระโสดาบันเลือกที่เกิดเฉพาะตระกูลที่เป็นสัมมาทิฐิ มีความเห็นที่ชอบธรรม ในชาติที่เกิดนั้นจะไม่รู้ว่าตัวเองเป็นพระโสดาบัน แต่จะมีความละเอียดในการทำชั่วพูดชั่วและคิดชั่ว จะไม่เกิดความเห็นผิดเป็นมิจฉาทิฐิแต่อย่างใด นางวิสาขาเป็นพระโสดาบันชั้นเอกพีซี ขณะนี้อยู่บนสวรรค์ จะลงมาเกิดในโลกมนุษย์นี้อีกชาติเดียว

ในยุคนาของพระศรีอริยเมตไตรย จะได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ในชาตินั้น

ตามประวัติผู้ได้บรรลุธรรมในครั้งพุทธกาล จะไม่ได้บรรลุไปตามลำดับขั้นไปเสียทั้งหมด บางท่านเป็นปุถุชนอยู่ เมื่อปฏิบัติไปได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ก็มีจำนวนมาก เช่น พระจุฬปันถก เป็นต้น ขรवास เช่น พระพาหิยะ สันตติมหาอำมาตย์ ชีวิตที่ผ่านมาเป็นปุถุชน เมื่อได้บรรลุธรรมก็เป็นพระอรหันต์สิ้น อาสวะกิเลสได้เลย บางท่านเป็นปุถุชน ปฏิบัติไปได้บรรลุธรรมเป็นพระอนาคามี บางท่านเป็นปุถุชน เมื่อปฏิบัติไปได้บรรลุธรรมเป็นพระสกิทาคามีไป บางท่านก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน ก่อน แล้วเมื่อปฏิบัติไปได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ไป บางท่านก็บรรลุเรียงไปตามระดับขั้นไป

พระอริยเจ้ามี ๒ ประเภท

การได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้านั้นมี ๒ ประเภท

๑. ปัญญาวิมุตติ

๒. เจโตวิมุตติ

ผู้ได้บรรลุธรรมประเภทปัญญาวิมุตตินั้น จะต้องเป็นไปตามนิสสัยบารมีที่สร้างมาในชาติอดีต สมมติว่าผู้นั้นในอดีตเคยฝึกสติปัญญา พิจารณาในหมวดธรรมให้เป็นไปตามหลักอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา พิจารณาในเรื่องความตาย พิจารณาในเรื่องการพลัดพรากจากกัน พิจารณาว่าไม่มีอะไรเป็นของของเรา หรือพิจารณาในหลักความเป็นจริงอย่างไร เป็นนิสสัยไว้แล้ว จึงเรียกว่าผู้สร้างปัญญาบารมีนั้นๆ มาในชาติอดีต เมื่อท่านเหล่านั้นจะได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าก็เป็นปัญญาวิมุตติไป ท่านเหล่านี้

จะไม่มีความสะดวกในสมาธิขั้นละเอียดเป็นรูปฌาน อรูปฌาน จะอยู่ในระดับขณิกะ อุปจาระ เท่านั้น

ขณิกะ อุปจาระ นี้เองเรียกว่าสมาธิความตั้งใจมั่น บางท่านได้บรรลุธรรมในขณะที่ฟังธรรมจากพระพุทธรเจ้า มีความตั้งใจมั่นในการฟังธรรม พิจารณาไปตามกระแสธรรมที่พระพุทธรเจ้ากำลังอธิบายอยู่ ก็เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงไปตามหมวดธรรมนั้นๆ ก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าเฉพาะพระพักตร์ของพระพุทธรเจ้านั้นเอง **ผู้ได้บรรลุธรรมในลักษณะนี้เรียกว่า สุกขาปฏิบัติ ขิปุปาภิญญา** เป็นผู้ได้บรรลุธรรมได้เร็ว ท่านเหล่านี้มีนิสัยทางปัญญาวิมุตติ สร้างบารมีมาทางปัญญาอย่างไร พระพุทธรเจ้าก็ให้อุบายปัญญาให้ตรงกับบารมีที่สร้างมาแล้ว บางท่านบารมียังไม่พอ ก็ปฏิบัติต่อไปไม่นานนัก ก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าไป ท่านเหล่านี้จะไม่มีสมาธิในระดับฌานใดๆ ไม่รู้ว่าการได้รับความสุขที่เกิดขึ้นจากรูปฌาน อรูปฌาน เป็นอย่างไร จึงเรียกว่า **อรหนต์สุกขวิปัสสโก** เป็นผู้ได้บรรลุธรรมอันแห่งแล้ง คำว่าแห่งแล้งก็หมายถึงผู้ไม่เคยได้เสวยสุขในฌานใดๆ จึงเรียกว่าพระอริยเจ้าประเภทปัญญาวิมุตติ พระอริยเจ้าประเภทปัญญาวิมุตตินี้ ในครั้งพุทธกาลมีมากกว่าพระอริยเจ้าประเภทเจโตวิมุตติ

หลายเท่า ท่านผู้รู้ได้คำนวณเอาไว้มีถึง ๗๐ เปอร์เซนต์ หลายท่าน
วิจารณ์ว่าพระอริยเจ้าประเภทปัญญาวิมุตินี้แสดงธรรมไม่เป็น
ไม่มีอภิญา ไม่มีอภินิหาร ทอบว่า ไม่จริง ตัวอย่างพระจุฬปนถก
พระอานนท และองค์อื่นๆ อักมีมากมาย ล้วนแล้วแต่ผู้ทรง
อภิญาทั้งนั้น

การแสดงธรรมของผู้ได้สำเร็จเป็นพระอริยเจ้าแบบ
ปัญญาวิมุตินี้ มีนิสัยปัญญาดีอยู่แล้ว เช่น พระจุฬปนถก เมื่อได้
บรรลุปเป็นพระอรหันต์แล้ว ก็เกิดอภิญยามิฤทธิ์เรียกว่า มโนมยิทธิ
แสดงฤทธิ์ได้ แสดงธรรมก็แพรวพราว พระพุทธเจ้าจึงมอบหน้าที่
นี้ให้เป็นผู้แสดงธรรมแทนพระองค์ หรือพระอานนทก็เช่นกัน ใน
ช่วงอุปฏฐากพระพุทธเจ้าอยู่นั้น จะมีเวลาไหนไปฝึกฌาน เมื่อ
ได้เป็นพระอรหันต์แล้ว ฤทธิ์ก็เกิดขึ้น เรียกว่า อิทธิวิธิ มีฤทธิ์
แทรกแผ่นดินมาปรากฏตัวขึ้นที่อาสนะที่คณะสงฆ์ได้จัดรอคอย
เอาไว้ในเมื่อทำสังคายนาครั้งที่หนึ่ง เป็นพหุสูต แสดงธรรมได้
เป็นอย่างดี

ฉะนั้น พระอริยเจ้าประเภทปัญญาวิมุตินี้เป็นกำลังใน
การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี มีอภิญา มีอภินิหาร
มากมาย ถ้าได้ไปศึกษาประวัติของพระอริยเจ้าประเภท

ปัญญาวิมุติ^๑ จะรู้ได้ดี มิใช่จะมาตีความว่าผู้บรรลุธรรมที่แห่ง
 แล้ง ก็จะไม่มီးอะไรเลย มีได้ในอภิญญา ๖-๘ และมีความเพียบ
 พร้อมด้วย ปฏิสัมภิทาญาณทั้ง ๔ ธัมมปฏิสัมภิทา อตถปฏิสัม
 ภิทา นิรุตติปฏิสัมภิทา ปฏิภาณปฏิสัมภิทา ปฏิสัมภิทาทั้ง ๔ นี้
 ก็มีผู้ตีความถกเถียงกันอยู่มาก ธัมมปฏิสัมภิทา มีญาณหยั่งรู้
 ในเหตุก่อนจึงรู้เป็นผล ว่าเหตุอย่างนี้จะเกิดเป็นผลออกมา
 อย่างนี้ๆ เป็นต้น อตถปฏิสัมภิทา มีญาณหยั่งรู้ในผลที่เกิดขึ้น
 จากเหตุว่าผลนี้เกิดจากเหตุอย่างนี้ๆ

นิรุตติปฏิสัมภิทา รู้จักภาษา คำว่าภาษา หมายถึงภาษา
 ในการพูด คือพูดรู้เรื่องกัน หรือฟังคนอื่นพูดออกมาก็รู้เรื่องใน
 ความหมายในการพูดได้ หรือคนใบ้แสดงออกมาในความต้องการ
 อะไรก็จะรู้ได้ ถึงจะพูดภาษาเดียวกัน ถ้าไม่รู้ในความหมาย
 ซึ่งกันและกัน ก็มักจะพูดว่าพูดกันไม่รู้ภาษาอะไรเลย ดังนี้

ปฏิภาณปฏิสัมภิทา เป็นผู้มีปฏิภาณในการแสดงออกใน
 ความคิด ความเห็น มีไหวพริบอันฉลาด สามารถจะวิจัยวิเคราะห์
 ในปัญหาต่างๆ ได้ทันต่อเหตุการณ์ และแก้ปัญหาไปได้อย่าง
 รวดเร็ว ปฏิภาณในการโต้ตอบก็โต้ตอบได้อย่างทันใจไม่อ้าอึ้ง
 เป็นผู้ตีปัญหาต่างๆ ได้อย่างแตกฉาน ปฏิภาณในการแสดงออก

มีเหตุผลมารองรับให้เกิดความเชื่อถือได้

ฉะนั้น พระอริยเจ้าประเภทปัญญาวิมุตติจึงมีความโดดเด่นในทางสติปัญญาเป็นเยี่ยม เพราะเป็นผู้สร้างปัญญาบารมีมาโดยตรง การปฏิบัติก็ต้องใช้สติปัญญาเป็นหลักยืนตัว การฝึกสัมมาทิฎฐิ ปัญญาความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ การดำริพิจารณาในทางปัญญา จึงมีความคล่องตัว การทำสมาธิก็ได้เพียงความตั้งใจมั่น ไม่มีความชำนาญในการเข้าฌานสมาบัติแต่อย่างใด เรียกว่าผู้ภวานาในสมานีน้อย พิจารณาในทางปัญญามาก เมื่อได้บรรลุเป็นพระอริยเจ้าแล้ว จึงเรียกว่าผู้บรรลุธรรมในทางปัญญาวิมุตตินั่นเอง

ส่วนพระอรหันต์ในทางเจโตวิมุตติ พระอรหันต์ประเภทนี้ในอดีตชาติที่ผ่านมา ท่านเหล่านี้เคยสร้างบารมีมาในทางความเพียร เรียกว่าวิริยบารมี มีความเพียรทำให้จิตมีความสงบเป็นฌานสมาบัติอยู่เสมอ เป็นดาบสบ้าง เป็นฤๅษีบ้าง มีความชำนาญในการทำสมาธิ มีความชำนาญในการเข้าฌานสมาบัติมาแล้วเป็นอย่างดี มีการฝึกทางปัญญาไว้น้อย แต่ละวันก็ทำสมาธิให้จิตมีความสงบเป็นฌานมาตลอด เมื่อท่านเหล่านี้ได้มาบวชในพระพุทธศาสนาแล้ว จะพึงธรรมของพระพุทธเจ้าอยู่ก็ตาม จะ

ไม่สามารถบรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้ในขณะนั้น อุบายในการปฏิบัติของท่านเหล่านี้ ก็ต้องฝึกจิตให้มีความสงบเป็นสมาธิก่อน เพราะท่านเหล่านี้มีนิสัยในการทำสมาธิขึ้นละเอียด มีความหลงในความสุข หลงในรูปฌาน หลงในอรุฌานมาแล้วจะไปฝึกปัญญาในที่เดียวไม่ได้ ต้องภาวนาให้เป็นไปตามนิสัยเดิมก่อน จากนั้นพระพุทธเจ้าจึงยกเอาเรื่องของสมาธิความสงบ เรื่องของรูปฌาน อรุฌาน มาอธิบายให้ฟัง ว่าการหลงติดอยู่ในความสุขของสมาธิ การหลงติดอยู่ในรูปฌาน อรุฌาน มีความล่าช้าในการที่จะได้บรรลุมรรคผลนิพพานอย่างไร เพื่อให้ท่านเหล่านั้นไม่หลงในสมาธิ หลงในรูปฌาน อรุฌาน ต่อไปถึงจะทำสมาธิเข้าฌานก็ให้ทำไป แต่ไม่ให้ติดใจหลงในความสุขในสมาธิ หลงความสุขในฌานที่ทำอยู่

พระองค์ก็จะสอนในอุบายวิธีในการฝึกปัญญาให้พิจารณาตามหลักความเป็นจริง ให้เป็นไปตามไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และอสุภะ ในธาตุสี่ ชันธห้า ให้รู้เห็นทั้งภายในและภายนอก ไกล ไกล หยาบ ละเอียด ให้เป็นไปในไตรลักษณ์ อยู่เสมอ และให้พิจารณาในความหลงติดสุขในสมาธิ ให้พิจารณาในความหลงติดสุขเพลิดเพลินอยู่ในรูปฌาน อรุฌาน ให้พิจารณา

ดูความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมไปของฉานอยู่เสมอ ให้พิจารณา
 ดูภพของผู้หลงติดอยู่ในฉานว่า เมื่อตายไปแล้ว จะต้องได้ไปเกิด
 ในพรหมโลกเป็นเวลายาวนาน พระพุทธเจ้าได้อุบัติเกิดขึ้นใน
 โลกนี้ผ่านไปหลายองค์ พวกหลงในฉานก็ยังตกค้างในพรหมโลก
 นั้นอยู่ จึงทำให้เสียเวลาที่จะเข้ากระแสแห่งมรรคผลนิพพานไป
 นานทีเดียว พิจารณาให้รู้โทษของฉานว่าไม่มีสาระอะไร ถึง
 จะไปเกิดในพรหมโลกก็ไม่มีประโยชน์อะไร มีแต่ความหลงมกมาย
 อยู่ในความสุขในฉานเท่านั้น เมื่ออำนาจของฉานเสื่อมไปก็ได้
 ลงมาเกิดเป็นมนุษย์นี้อีกตามเดิม นิสัยของใจที่มีความหลงติดอยู่
 ถ้าได้มาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะหลงในชาติเป็นมนุษย์นี้อีก ถ้าได้สัมผัสใน
 ความสุขของกามคุณก็จะหลงติดอยู่ในกามคุณอีก ใจมีนิสัยขี้หลง
 ไปเกิดที่ไหนก็จะหลงในที่นั้นต่อไป ไม่มีที่สิ้นสุด

การพิจารณาด้วยปัญญาอย่างนี้เอง จึงเรียกว่าปัญญา
 ในฉาน พิจารณาให้รู้เห็นโทษของฉาน พิจารณาให้เห็นภัย
 ของฉานที่จะเป็นผลติดตามมา เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาอยู่
 อย่างนี้บ่อยๆ ก็จะเกิดความกลัวในภพของฉานที่จะได้ไปเกิด
 เป็นพรหม ทำให้เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์โดยไม่มีสาระ
 อะไร ใจก็จะเกิดนิพพิทาความเบื่อหน่ายในฉานนั้นๆ ถึงจะ

ทำมานานไปก็ไม่มีอาการหลงและไม่ติดใจใดๆ ถือว่าเป็นของเล่นไป ในเมื่อได้บรรลุธรรม ก็ให้นามว่า **เจโตวิมุตติ คือผู้มีสมาธิมาก ปัญญาน้อยนั่นเอง**

พระอรหันต์เจโตวิมุตตินี้ จะมีอภิญญา มีอภินิหารได้เหมือนกับพระอรหันต์ปัญญาวิมุตติเช่นกัน พระอรหันต์ในเจโตวิมุตติและพระอรหันต์ในปัญญาวิมุตตินี้ มิใช่ว่าจะมีอภิญญามีอภินิหารหมดทุกองค์ เพราะอภิญญาอภินิหารนี้จะมีเฉพาะบางองค์เท่านั้น องค์ที่ท่านสร้างบารมีมาในทางนี้ก็จะเกิดมีอภิญญาอภินิหารได้ถึงท่านจะมีก็ไม่ได้เอาไปवादใครๆ นอกจากบางกรณีที่จะเอามาใช้เท่านั้น เช่น พระโมคคัลลานะ หรือองค์อื่นๆ นำมาใช้เพื่อปราบพวกมิจฉาทิฏฐิ์ในบางครั้งบางคราว

อภิญญาและอภินิหารมิใช่ว่าจะมีความโดดเด่นเหมือนกันทั้งหมด องค์นั้นมีความโดดเด่นในอภิญญาข้อนั้น อภินิหารข้อนี้ไม่เหมือนกัน เช่นพระอนูรุทธ มีความโดดเด่นในเจโตปริยญาณ กำหนดดูรู้วาระจิตของผู้อื่นได้ พระโมคคัลลานะมีความโดดเด่นในทางอิทธิวิธี มีฤทธิ์มาก และองค์อื่นๆ ก็มีความโดดเด่นไปในอภิญญาอภินิหารแตกต่างกันไป จึงได้รับพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าไม่เหมือนกัน มิใช่ว่าผู้มีความชำนาญในการเข้าฌาน

จะมีอภิญญามืออภินิหารได้ทั้งหมด ผู้มีความชำนาญในการทำสมาธิ มีความชำนาญในฌาน ในครั้งพุทธกาลก็มีผู้หลงในสมาธิ หลงในฌาน จนเกิดความเข้าใจผิดคิดว่าตัวเองเป็นพระอรหันต์ ไปก็ยังมี จึงอาศัยบารมีของพระพุทธเจ้าเข้าช่วยเหลือ จึงกลับตัวมาปฏิบัติให้ถูกต้องเป็นพระอริยเจ้าอย่างสมบูรณ์ได้ เพราะความเข้าใจผิดจะเกิดขึ้นกับผู้หลงในมิจฉาทิฎฐิเป็นต้นเหตุ จึงได้เกิดความหลงในฌานและหลงในอภิญญาต่อไป

ผู้มีนิสัยในทางเจโตวิมุติ นี้ จะมีความพอใจยินดีในการทำสมาธิเข้าฌานเป็นอย่างมาก จึงยากที่จะถอนตัว เพราะพวกที่หลงติดในสมาธิ หลงติดในฌานนี้ เป็นผู้มึนทึบมานะสูง ถ้ามีอภิญญาเสริมเข้าไป ก็ยิ่งทำให้ทิฐฐิมานะอวดตาสูงมากทีเดียว ในยุคนี้สมัยนี้ ถ้าหากมีผู้หลงติดอยู่ในสมาธิ หลงติดอยู่ในฌาน จะไม่มีผู้แก้ไขให้กลับตัวได้เลย จะไปแต่ต้องว่าผิดไม่ได้ จะอธิบายในสังขธรรมอะไรให้ฟังก็ไม่เข้าใจ หรือเข้าใจอยู่ก็ถอนตัวไม่ได้ จะเกิดเป็นทิฐฐิมานะอวดตา เข้าใจว่าเรามีความสามารถโดดเด่นเหนือคนอื่นอยู่เสมอ ใครจะว่าผิดทางแห่งมรรคผลนิพพานไม่ได้เลย จะมีความเข้าใจว่าวิธีนี้ตรงต่อมรรคผลนิพพานที่สุดแล้ว จะไม่ยอมถอนตัวออกจากสมาธิและถอนตัวออกจากฌานนี้

แต่อย่างใด เพราะมีความยินดีพอใจในความสุขของสมาธิ มีความยินดีพอใจติดอยู่ในฌานสมาบัติ เกิดความเข้าใจผิด หลงผิด เข้าใจว่าเมื่อจิตมีความสงบดีแล้วจะเกิดปัญญาขึ้น ตั้งความหวังว่าปัญญาย่อมเกิดขึ้นจากสมาธิความสงบนี้แน่นอน วิธีเดิมที่พระพุทธเจ้าได้วางเอาไว้แล้วไม่มีใครให้ความสนใจนำมาปฏิบัติ ทุกคนมีความตั้งใจปฏิบัติเพื่อพ้นทุกข์ด้วยกัน จะมีความเป็นไปได้หรือไม่ได้อย่างไร ก็ให้เป็นตัวใครตัวมัน เพราะทุกคนมีเจตนาไปในจุดเดียวกัน ใครจะถึงจุดนั้นก่อนหรือหลัง ก็ขึ้นอยู่กับการเดินทางของแต่ละบุคคลก็แล้วกัน

ทางเดิมที่พระพุทธเจ้าได้วางเอาไว้มันตรงที่สุดแล้ว จึงเรียกว่า “เอกายโน อโย มคโค มีทางเดียวเท่านั้นที่ตรงต่อมรรคผลนิพพาน” พระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ดีรู้ชอบ มีความเมตตาต่อหมู่สัตว์โลกทั้งหลาย อยากให้ทุกคนได้พ้นไปจากวัฏจักรที่เวียนวนนี้ไป พระพุทธเจ้าสร้างบารมีมายาวนานถึง ๒๐ อสงไขย แสนกัป ก็เพื่อจะรื้อถอนสัตว์ให้พ้นจากวัฏสงสาร ถ้าผู้มีนิสัยพอจะได้มรรคผลนิพพานในชาตินี้ พระองค์จะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าโค เพื่อจะนำฝูงโคทั้งหลายได้ข้ามมหาสมุทรสุดสาคร ให้พ้นไปจากพื้นที่อันเป็นทุกข์นี้ไป พระพุทธเจ้าได้ข้ามพ้นกระแสของโลกนี้

ไปแล้ว พระองค์ยังมีความเมตตาสงสารแก่พวกเรา จึงได้วางเส้นทางให้แก่พวกเราเอาไว้เพื่อไม่ให้หลง

ในยุคต่อมา อรรถกถาจารย์ ฎีกาจารย์ อนุฎีกาจารย์ ได้ตีความในมรรค ๘ เสียใหม่ จึงออกมาเป็นบทสทิกขา ๓ คือ ศีลสมาธิ ปัญญา ในมรรค ๘ เดิมที่พระพุทธเจ้าได้วางเอาไว้ ถ้าจะจัดให้เป็นไปตามบทสทิกขา ๓ ก็จัดได้ แต่จะออกมาในรูปแบบปัญญา ศีล สมาธิ ที่เรียงตามหมวดหมู่ของมรรค ๘ ที่ทุกคนได้รู้จักกันอยู่แล้ว พระพุทธเจ้าให้ความสำคัญในปัญญาความเห็นชอบเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นตัวควบคุมในหมวดศีล เป็นตัวควบคุมในหมวดสมาธิ ศีล สมาธิ ถ้าไม่มีปัญญาความรอบรู้เอาไว้ การรักษาศีล การทำสมาธิ ก็จะกลายเป็นมิจฉาปฏิบัติไปโดยไม่รู้ตัว

ปัญญา ๓

พระพุทธเจ้าได้วางหลักปัญญา สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ เอาไว้เป็นจุดเริ่มต้น ถ้าปัญญาความเห็นชอบเริ่มต้นถูกแล้ว การรักษาศีล การทำสมาธิก็จะเกิดความเห็นชอบต่อเนื่องกันไป ทั้งหมด จะตัดขาดจากมิจฉาทิฐิความเห็นผิดให้หมดไปจากใจทันที ส่วนการศึกษาจะเขียนสลับกันไปมาอย่างไรก็ได้ ในภาคปฏิบัติแล้วจะต้องเริ่มจากปัญญาความเห็นชอบตามแนวทางเดิมที่พระพุทธเจ้าได้วางเอาไว้ เช่น ปัญญา ๓ ก็ต้องเริ่มจาก

สุตมยปัญญา คือปัญญาภาคการศึกษาในหลักปริยัติ

จินตามยปัญญา คือปัญญาในหมวดวิจัยวิจารณ์วิเคราะห์ ในหมวดธรรมนั้นๆ ว่า ปริยัติหมวดไหนมีความหมายเป็นอย่างไร และจะนำมาปฏิบัติได้อย่างไร จินตามยปัญญา คือปัญญาใน

ระดับขั้นตีความในปริยัติ ถ้าตีความในหมวดปริยัติถูก ก็จะเกิดความเข้าใจถูกและเกิดความเห็นถูกดำริถูก เมื่อนำมาปฏิบัติก็จะปฏิบัติถูก ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติก็จะถูกไปตามกันทั้งหมด ถ้าตีความในหมวดปริยัติผิด ก็จะเกิดความเข้าใจผิดและจะเกิดความเห็นผิด ความดำริผิด เมื่อนำมาปฏิบัติก็จะเป็นการปฏิบัติผิด ผลที่เกิดขึ้นก็จะออกมาในทางที่ผิด ผู้ปฏิบัติก็จะได้รับผลที่ผิดๆ ต่อไป

ฉะนั้น จินตามยปัญญาจึงเป็นเข็มทิศชี้ทาง หรือเป็นตัวกำหนดทิศทางในการปฏิบัติ จะปฏิบัติผิดเป็นมิจฉาปฏิบัติ หรือปฏิบัติถูกก็ขึ้นอยู่กับจินตามยปัญญาตัวนี้ จินตามยปัญญาเป็นปัญญาที่วิจัยวิเคราะห์วิจารณ์ในหมวดธรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดเจนในหมวดธรรมนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง ฉะนั้น จินตามยปัญญาจึงเป็นหลักตีความในปริยัติ หรือเป็นตัวช่วยในปริยัติให้เกิดความแจ่มแจ้งชัดเจน

ถ้าจินตามยปัญญาตีความในหลักปริยัติไม่เกิดความกระจ่างชัดเจน จะเป็นปัญหาในการปฏิบัติเป็นอย่างมาก เพราะว่าต้นทางของการปฏิบัติก็คือจุดนี้ จะออกไปเป็นสัมมาปฏิบัติก็เริ่มต้นจากจุดนี้ทั้งหมด ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติภาวนาต้องตั้งหลักไว้ให้ดี ที่เรา

สวดกันอยู่เสมอว่า สุปฏิปันโน คือการปฏิบัติดี อุชุปฏิปันโน คือ การปฏิบัติตรง ญายปฏิปันโน คือผู้ปฏิบัติเพื่อความรู้แจ้งเห็นจริงตามความเป็นจริงในญะธรรมทั้งหลาย สามิจิปฏิปันโน คือ ผู้ปฏิบัติสมควรแก่ธรรมอันชอบยิ่ง ถ้าไม่มั่นใจในอุบายการปฏิบัติ ไม่แน่ใจว่าอุบายนี้ผิดหรือถูก ถ้ามีความสงสัยลังเล ไม่มีความมั่นใจ ในอุบายการปฏิบัตินั้น อย่าเพิ่งตัดสินใจในการปฏิบัตินั้นเลย เหมือนออกรถ ถ้าไม่มั่นใจในเส้นทางที่จะไป ก็ต้องจอดรถดูแผนที่นั้นให้ดี จนเกิดความมั่นใจในเส้นทางดีแล้ว จึงออกรถลงสู่ถนน จึงจะถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการ นี่ฉันใด การปฏิบัติธรรมก็ฉันนั้น ถ้าปฏิบัติแบบโหมเมเรื่อยเปื่อย ไม่มีหลักมีเกณฑ์ ก็จะเกิดเป็นปัญหาขึ้นได้ เมื่อแก้ปัญหาให้แก่ตัวเองไม่ได้ ก็จะเข้าหาหลวงพ่อลวงตา นี่ก็เป็นอีกจุดหนึ่งที่จะทำให้การปฏิบัติ ผิดได้ถูกต้อง ถ้าหลวงพ่อลวงตายังมีความเข้าใจผิด มีความเห็นผิดอยู่ เราก็จะได้รับอุบายในการปฏิบัติที่ผิดๆ นั้นต่อไป ถ้าหลวงพ่อลวงตามีอุบายในการปฏิบัติที่ถูกต้อง ก็ถือว่าเรามีความโชคดีไป จะได้รับข้อมูลในอุบายที่ถูกต้อง และปฏิบัติให้ตรงต่อมรรคผลนิพพานได้อย่างแน่นอน

ฉะนั้น สุตมยปัญญาจึงเป็นคู่กันกับปริยัติ จินตามยปัญญา

จึงเป็นคู่กันกับปฏิบัติ ภาวนามยปัญญาจึงเป็นคู่กันกับปฏิบัติ การปฏิบัติต้องจับคู่ให้ถูก ถ้าจับคู่ไม่ถูก การปฏิบัติก็จะเกิดความสับสนลังเล จับต้นชนปลาย เรียกว่าปฏิบัติภาวนาผิดสูตรนั่นเอง เหมือนทำอาหารหวานคาว ถ้าทำผิดสูตรแล้วจะรับประทานไม่ได้เลย เดี่ยวจับเอาอาหารคาวไปผสมกับอาหารหวาน เดี่ยวจับเอาอาหารหวานไปผสมกับอาหารคาว รสชาติที่ออกมา ผู้ผสมอาหารเองก็รับประทานไม่ได้ ว่าอาหารสูตรไหนกันแน่ นี่ฉันใด ผู้ภาวนาปฏิบัติ ถ้าตั้งหลักผิดสูตรเมื่อไร การปฏิบัติก็จะไขว้เขว เป๋ไปเป๋มา เดี่ยวก็หลุดออกจากสมาธิปฏิบัติไปเสีย หรือหลุดเข้าไปสู่ทางตันช่องแคบ ถอยหลังก็ไม่ได้ เดินหน้าก็ไม่ได้ นั่นคือมีความติดใจหลงใหลอยู่ในความสงบ เพลิดเพลินอยู่ในฌานนั่นเอง

สุตมยปัญญาเป็นปัญญาภาคการศึกษาในปริยัติ คือหมวดธรรม หมวดวินัย หมวดคอกิธธรรม ให้เข้าใจ หรือจะมีความเข้าใจเฉพาะข้อธรรมข้อใดข้อหนึ่ง พอที่จะนำมาปฏิบัติได้ และปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น จึงเรียกว่าปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม จินตามยปัญญาคือการตีความในปริยัติ การวิจัยวิเคราะห์ วิจารณ์และการเลือกเฟ้นธรรมในหมวดปริยัตินั้น เพื่อเอามาเป็น

อุบายในการปฏิบัติ การปฏิบัติดี การปฏิบัติตรง การปฏิบัติเพื่อ
 รู้จริงเห็นจริงในเผยธรรม การปฏิบัติชอบยิ่งก็เริ่มจากจุดนี้
 จินตามยปัญญาเป็นคู่กันกับปฏิบัติ ถ้าเลือกเฟ้นหมวดธรรม
 มาปฏิบัติให้ถูกกับจริตนิสัยของตัวเองแล้ว ความก้าวหน้า
 ความราบรื่นก็จะไหลเข้าไปสู่กระแสแห่งมรรคผลนิพพาน
 จากนั้นก็จะรวมตัวเข้าเป็นภาวนามยปัญญา อันเป็นคู่กันกับ
 ปฏิเวธดังนี้

ภาวนามยปัญญาที่เป็นคู่กับปฏิเวธนี้ เป็นหลักนियตธรรม
 เป็นปัญญาที่จะตัดลีนี้อาตมาจากปุถุชนจะก้าวขึ้นสู่อริยชนก็
 อยู่ในจุดนี้ ผู้จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระโสดาบัน ผู้จะได้บรรลุดุ
 ธรรมเป็นพระสกิทาคามี ผู้จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระอนาคามี
 และผู้จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระอรหันต์ ก็อยู่ในจุดนี้ทั้งหมด ใคร
 จะได้บรรลุดุธรรมในระดับใดนั้นจะขึ้นอยู่กับบารมีของแต่ละท่าน
 ผู้สร้างบารมีมาไม่มากนัก ก็จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระโสดาบันไป
 หรือผู้สร้างบารมีมากขึ้นไปกว่านี้ ก็จะได้บรรลุดุเป็นพระสกิทาคามี
 เป็นพระอนาคามีไป ถ้าผู้สร้างบารมีมากบริบูรณ์เต็มที่แล้ว ก็
 จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระอรหันต์ หมดกิเลสอาสวะ ยุติการเวียน
 วายเกิดตายในภพทั้งสามนี้ทันที ถึงจะมีชีวิตอยู่ก็อยู่ด้วย

ความบริสุทธิ์ในวิมุตินิพพานตลอดไป ชั้นนี้ทั้งห้าคือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เพียงสมมติพุดกัน กาย เวทนา จิต ธรรม ก็สักว่าไปตามสมมติด้วยกิริยา ตัวอกิริยานั้นได้ปฏิเสธใน อัตตาตัวตน และปฏิเสธในสัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา ไปแล้ว

ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติ เมื่อได้บรรลุธรรมในขั้นใดระดับใด ผู้นั้น จะเป็นปัจเจกตั้งรู้ได้เฉพาะตัว ไม่จำเป็นจะไปถามใครๆ และไม่ จำเป็นที่จะไปรับคำพยากรณ์จากใครๆ ทั้งสิ้น ใครจะรู้หรือไม่รู้ จึงไม่ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอะไร ใครจะนิโทษสรรเสริญอย่างไรก็ ให้เป็นไปตามภาษาของโลก จะหลีกเลี่ยงจากสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เลย แม้พระพุทธเจ้าก็ยังถูกนิโทษว่าร้ายและได้รับความยกย่อง สรรเสริญอยู่นั่นเอง

ภาวนามยปัญญานี้เป็นผลต่อเนื่องมาจากสุตมยปัญญา และจินตมยปัญญา เป็นฐานรองรับไว้ดีแล้วจึงเกิดเป็น ภาวนามยปัญญา หรือเรียกว่าวิปัสสนาญาณ ปัญญาใน วิปัสสนาญาณนี้เป็นปัญญาที่เกิดขึ้นเพื่อประหารลบล้างกิเลส ตัณหาโดยเฉพาะ เมื่อวิปัสสนาญาณที่มีความแก่กล้าเต็มที่ พร้อม ทั้งบารมีที่สมบูรณ์ ก็จะประหารกิเลสตัณหาน้อยใหญ่ทั้งหยาบ ละเอียดให้หมดไปในอัสวักขยญาณ ได้ในชั่วระยะพระปริบตาเดียว

เท่านั้น ฉะนั้น วิปัสสนาญาณที่เป็นของจริง เมื่อเกิดขึ้นกับใคร จะเป็นนักบวชหรือฆราวาส จะเกิดกับผู้หญิงผู้ชาย ในฐานะอะไรไม่สำคัญ เมื่อวิปัสสนาญาณได้เกิดขึ้นแล้วกับใคร จะไม่มีการเสื่อมสลายไป จะทำหน้าที่ประหารกิเลสตัณหาให้หมดไป จากใจโดยถ่ายเดียว

ปัญญาในวิปัสสนาญาณนี้เองที่ผู้ปฏิบัติมีความต้องการ อยากรู้ให้เกิดขึ้น ผู้สอนในวิธีทำสมาธิเพื่อให้จิตมีความสงบ มีความต้องการให้ปัญญาเกิดเพื่อจะได้ละอาสวกิเลสให้หมดไป สิ้นไปจากใจ ก็คือปัญญาตัวนี้เอง ดังบาลีว่า “สมาธิปริภาวิตา ปญญา มหปผลา โหติ มหานิสัสสา ปญญาปริภาวิตํ จิตตํ สมมเทว อาสเวหิ วิมุจจติ เสยยถิํ กามาสวา อวิชชาสวา ภวาสวา” เมื่อจิตมีความสงบตั้งมั่นดีแล้วย่อมเกิดปัญญาขึ้น เมื่อปัญญาได้เกิดขึ้นแล้วย่อมละกิเลสทั้งหลายไปได้ คือกามกิเลสทั้งหลาย อวิชชาความไม่รู้จริง ละภพน้อยใหญ่ให้หมดไปจากใจได้” ปัญญาอย่างนี้เองที่ผู้ทำสมาธิต้องการให้เกิดขึ้น ปัญญาวิปัสสนาญาณนี้เกิดขึ้นจริง เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้ละอาสวะกิเลสตัณหาได้จริง แต่ปัญญาวิปัสสนาญาณนี้ไม่ได้เกิดจากสมาธิโดยตรง ปัญญานี้จะเกิดต่อเนื่องมาจากปัญญาในสัมมาทิฎฐิ

ความเห็นชอบ สัมผัสกับโป ปัญญาในการดำริพิจารณา ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ต่อเนื่องมาจากสุดมยปัญญา เกิดขึ้นต่อเนื่องในจินตามยปัญญาที่เรียกว่าปัญญาในวิปัสสนา เมื่อปัญญาในวิปัสสนามีความแก่กล้าแล้ว ก็จะเกิดปัญญาวิปัสสนาญาณขึ้น แล้วละอาสวะกิเลสตัดทำให้หมดไปจากใจ ดังที่ได้อธิบายมาแล้วนั้น ส่วนการทำสมาธิให้จิตมีความสงบดีแล้วจะเกิดปัญญาขึ้นนั้นไม่จริง เพราะสมาธิเป็นเพียงองค์ประกอบเสริมปัญญาให้มีกำลังใจได้พิจารณาด้วยปัญญาต่อไปเท่านั้น

การทำสมาธิเป็นเพียงอุบายพักใจให้มีพลัง เมื่อจิตมีพลังจากการทำสมาธิแล้ว เอาพลังที่เกิดจากสมาธินี้ไปเสริมปัญญาที่ฝึกไว้ดีแล้วให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงตามความเป็นจริงในสังขาร เหมือนถ่านไฟฉาย ถึงจะมีกำลังไฟอัดแน่นเต็มก้อนอยู่ก็ตาม ถ้าไม่มีสายไฟเชื่อมโยงต่อกับหลอดไฟ หรือหลอดไฟขาดไปเสีย หรือหลอดไฟที่ไม่มีและสายไฟก็ไม่มีเชื่อมโยงต่อกัน จะให้เกิดความสว่างขึ้นเฉพาะถ่านไฟฉายนั้นไม่ได้เลย ผู้ที่ไม่เคยฝึกปัญญามาก่อน หรือไม่มีปัญญาพิจารณาในธรรมมาก่อน กำลังใจที่เกิดขึ้นจากสมาธิจะเอาไปเสริมอะไร ก็เป็น

เพียงความสุขใจหดตัวอยู่ในความสงบ หดตัวอยู่ในรูปฌาน
อรุฌาน เท่านั้นเอง

ต้องอ่านประวัติของพระพุทธเจ้าดูบ้าง เมื่อครั้งพระองค์ได้
ไปทำสมาธิอยู่กับดาบสทั้งสอง พระองค์ยังมีความสงบใน สมาธิ
เป็นอย่างมาก และมีความชำนาญในการเข้าฌานสมาบัติทุกรูป
แบบ ทำไมปัญญาจึงไม่เกิดจากสมาธิแก่พระองค์บ้าง หรือดาบส
ทั้งสองก็มีความชำนาญในการทำสมาธิ มีความชำนาญในฌาน
เป็นอย่างมาก ถึงขนาดนั้นปัญญาก็ไม่ได้เกิดขึ้นแก่ดาบสนั้นเลย

ฉะนั้น สมาธิจึงไม่ทำให้เกิดปัญญาแต่อย่างใด เป็นเพียง
ทำสมาธิเพื่อเอาไปเสริมปัญญาที่มีอยู่เท่านั้น ฐานของปัญญาก็
มีอีกฐานหนึ่งที่เรียกว่า วิปัสสนากรรมฐาน ฐานของสมาธิก็มี
อีกฐานหนึ่งเรียกว่า สมถกรรมฐาน แต่ละฐานก็ต้องมีอุปาย
สร้างมาคนละอย่าง แล้วนำมาใช้ร่วมกันในการปฏิบัติธรรม
เรียกว่า ปัญญาเป็นกำลังหนุนสมาธิ สมาธิเป็นกำลังหนุนปัญญา
หรือเรียกว่า ปัญญาอยู่ที่ไหน สมาธิอยู่ที่นั่น สมาธิอยู่ที่ไหน
ปัญญาก็อยู่ที่นั่น แต่เป็นสมาธิความตั้งมั่นเท่านั้น จึงเป็น
คู่ทำงานร่วมกันกับปัญญาได้ ส่วนสมาธิความสงบจะหมดสิทธิ์
ในการใช้ปัญญาทันที

ปัญญาในวิปัสสนาญาณ

ปัญญาในวิปัสสนาญาณนี้ เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะเป็น
อัตโนมัติ กำจัดกิเลสตัณหาให้หมดไปจากใจจริง เหมือน
ความสว่างกำจัดความมืดได้ฉับนั้น ปัญญาในวิปัสสนาญาณนี้
เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะไม่เหมือนกับปัญญาอย่างอื่น **ปัญญาใน
สัมมาทิฏฐิ**ความเห็นชอบก็เป็นรูปแบบหนึ่ง **ปัญญาใน
วิปัสสนา**ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ส่วน**ปัญญาในวิปัสสนาญาณ**นี้
เป็นปัญญาที่มีความโดดเด่น มีความฉลาดเฉียบแหลมว่องไว
มีความกล้าหาญอยู่ในตัวอย่างเบ็ดเสร็จ เหมือนกับการตั้งเวลา
ให้แก่ทุ่นระเบิด เมื่อครบวงจรเมื่อไรก็จะเกิดระเบิดขึ้นทันที
นี้ฉับใด **ปัญญาในวิปัสสนาญาณ**เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติเมื่อไร
ผู้นั้นจะได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าขั้นใดขั้นหนึ่งไม่กั่นาที

ข้างหน้านี้ จะยืน จะเดิน จะนั่ง จะนอน อยู่ในอิริยาบถไหนไม่สำคัญ เมื่อวางจรครบรอบเมื่อไรก็บรรลุธรรมได้ในเมื่อนั้น

การบรรลุธรรมของพระอริยเจ้าในระดับพระโสดาบัน ในระดับพระสกิทาคามี ในระดับพระอนาคามี จะเป็นในลักษณะเดียวกัน แต่มีความแตกต่างกันในความหยาบและละเอียดเท่านั้น และรู้ตัวทันทีว่าได้บรรลุธรรมในขณะใด ก็ารู้ตัวเองว่าได้บรรลุธรรมในขณะนั้น และก็รู้ว่าตัวเองได้บรรลุธรรมในระดับนั้นๆ ไม่ต้องไปถามใครๆ วิวิจิจฉา ไม่มีความสงสัยในการได้บรรลุธรรมของตัวเองแต่อย่างใด จะเป็นปัจจัยตั้ง รู้เฉพาะตัวทันทีว่าตัวเองอยู่ในฐานะอะไร การได้บรรลุธรรมใน ๓ ระดับนี้ จะมีในลักษณะใดเป็นอย่างไร แต่ก่อนเป็นปุถุชน บัดนี้เป็นอริยชน ในความรู้สึกรภายในใจจะเป็นอย่างไร ก็ขอให้ท่านผู้อ่านหนังสืออยู่นี้แหละได้บรรลุธรรมเสียเอง ก็ารู้ตัวในขณะนั้นทันที

ผู้จะได้บรรลุเป็นพระอรหันต์นั้น จะมีความแตกต่างกันกับพระอริยเจ้าในระดับอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัดทีเดียว ถึงท่านผู้นั้นจะเป็นนิสสัยปัญญาวิมุตติหรือเจโตวิมุตติก็ตาม เมื่อมีปัญญาในวิปัสสนาญาณเกิดขึ้นแล้ว จะเป็นเหมือนกันทุกท่าน นั่นคือความสงบเป็นอย่างยิ่ง ที่เรียกว่าดับ คำว่าดับในที่นี้หมายถึง

ความดับในวิญญาน วิญญานที่รับรู้ในรูป วิญญานที่รับรู้ใน
เวทนา วิญญานที่รับรู้ในสัญญา วิญญานที่รับรู้ในสังขาร วิญญาน
ที่รับรู้ในจิตที่เป็นนามธรรมทั้งหมดนี้ ในช่วงนั้นจะไม่ทำงานรับ
รู้ในสิ่งใดๆ แม้แต่ความคิดและความสำนึกในสิ่งใดก็อยู่ในสภาพ
หยุดนิ่งทั้งหมด ไม่รับรู้ต่อสิ่งภายนอกใดๆ ได้เลย ไม่มีอดีต ไม่มี
อนาคต เป็นในลักษณะอยู่ในปัจจุบัน แต่ก็ไม่มีในปัจจุบันอยู่
นั่นเอง แต่ก็มีความรู้อยู่กับรู้ ไม่มีในความหมายอะไร ไม่รู้ว่าสัตว์
ไม่รู้ว่าบุคคล รู้ก็สักแต่ว่ารู้เท่านั้น ไม่รู้ในการสัมผัสในทางรูป จะ
เป็นรูปภายในหรือรูปภายนอก จะไม่มีความสัมผัสเชื่อมโยงต่อ
กัน จะมีตาก็สักว่ามีตา จะมีหูก็สักว่ามีหู จะมีจมูกก็สักว่ามีจมูก
จะมีลิ้นก็สักว่ามีลิ้น จะมีกายก็สักว่ามีกาย จะมีใจก็สักว่ามีใจ
ความรู้รู้ในอายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ
ไม่มีความสัมผัสรับรู้ในอายตนะภายนอกได้ คือ รูป เสียง กลิ่น รส
สัมผัส และฉัมมารมณฺ์ เพราะวิญญานได้สงบหยุดนิ่ง ไม่มีสื่อที่
จะรับรู้ในรูปธรรม นามธรรม จึงเรียกว่า **รูปไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่
รูป รูปไม่มีในตน ตนไม่มีในรูป เวทนาไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่เวทนา
เวทนาไม่มีในตน ตนไม่มีในเวทนา สัญญาไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่
สัญญา สัญญาไม่มีในตน ตนไม่มีในสัญญา สังขารไม่ใช่ตน**

ตนไม่ใช่สังขาร สังขารไม่มีในตน ตนไม่มีในสังขาร วิญญาณ
ไม่ใช่ตน ตนไม่ใช่วิญญาณ วิญญาณไม่มีในตน ตนไม่มีใน
วิญญาณ

ในเมื่อวิญญาณความรู้รู้มีความสงบนิ่งเพียงอย่างเดียว
เท่านั้น ความรู้รู้ในขั้นนี้ห้า ความรู้รู้ในอายตนะภายในก็
หมดสภาพไป ไม่มีอายตนะอะไรสัมผัสในสิ่งใดได้เลย ถึงจะมีรู้
อยู่แต่ก็รู้โดยไม่มีสมมติอะไรมาให้รู้ ก็เพราะสมมติทั้งภายใน
และสมมติทั้งภายนอก ไม่มีวิญญาณที่จะไปรับรู้ในสิ่งใดๆ ต่อ
กันได้เลย จึงเป็นรู้โดยไม่มีนิमितหมายในสมมติใดๆ ทั้งสิ้น
การเป็นในลักษณะนี้ไม่นานนัก ก็จะเกิดในลักษณะขยับนิดเดียว
อาสวัชยญาณก็จะเกิดขึ้นต่อเนื่องกันทันที ก็รู้ได้ว่าอาสวะ
จะสิ้นไปในขณะนี้

อาสวักขยญาณเกิดขึ้น

การบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์นั้นเป็นการบรรลุธรรมขั้นพิเศษ นั่นคือผู้ที่บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ทุกท่านจะต้องมีอาสวักขยญาณเกิดรองรับเหมือนกันทั้งหมด อาสวักขยญาณนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะผู้จะได้บรรลุเป็นพระอรหันต์เท่านั้น พระอริยเจ้าในระดับต่ำลงมา เช่น พระอนาคามี พระสกิทาคามี พระโสดาบัน จะไม่มีอาสวักขยญาณนี้เกิดขึ้น เพราะยังมีกิเลสตกค้างภายในใจอยู่ ฉะนั้น อาสวักขยญาณจึงเป็นญาณที่ถอนรากถอนโคน ทำลายเชื้อพันธุ์ของกิเลสตัณหาให้หมดไปสิ้นไปจากใจนี้โดยสิ้นเชิง จึงเป็น “สมุห์ ตณฺหํ อพฺภุยกฺข” เป็นญาณที่รู้ถอนกิเลสตัณหาที่มีอยู่ในใจให้หมดไปสิ้นไป ไม่มีเชื้อของกิเลสตัณหาน้อยใหญ่แอบแฝงอยู่ในใจนี้บ้างเลย ญาณนี้มีความกล้า

เป็นพิเศษ เหมือนจะกระที่บฏเขาทั้งลูกให้พังพินาศเรียบรมาไป
 ในชั่วพริบตา หรือเหมือนจะทำอะไรได้ทุกอย่างในโลกอันนี้ ใน
 ความกล้าลักษณะอย่างนี้ จะมีเฉพาะผู้จะได้บรรลุเป็นพระอรหันต์
 เท่านั้น อาสวักขยญาณในตำราแปลไว้มีหลายความหมาย
 ด้วยกัน เช่น แปลว่ารู้จักทำให้อาสวะสิ้นไป เป็นต้น ข้าพเจ้าก็
 จะขอแปลไว้ในที่นี้ด้วยเช่นกัน จะผิดถูกอย่างไรก็ให้พิจารณา
 ด้วยเหตุผล คำว่าอาสวักขยญาณ เป็นญาณที่รู้ว่าอาสวะ
 จะสิ้นไปในขณะนี้ ตัดคำว่า ทำ ทิ้งไปเสีย เพราะในช่วงนี้ขณะ
 นี้ไม่มีคำว่าทำอะไรอีกแล้ว ได้ผ่านขั้นตอนในการทำมาแล้ว อีก
 ช่วงขณะจรมกจิตเดียว ก็จะตบขึ้นที่ใจ นั่นคือการพ้นจากกระแส
 โลกนี้แล้ว เรียกว่าบรรลุธรรม ภาระหน้าที่อันหนักแบกหามกัน
 อยู่ในโลกรี้มา จึงหมดภาระหน้าที่ ไม่มีอะไรจะเป็นไปอีกแล้ว
 “กตํ กรณียํ หมดกิจส่วนตัว ไม่มีกิจอื่นใดที่จะทำต่อไป”

ในลักษณะดังที่ได้อธิบายมานี้ ก็จะมีผู้อยากจะรู้ อยากจะ
 เห็น อยากสัมผัส ว่าผู้ที่เป็นในลักษณะนี้จะมีความรู้สึกเป็น
 อย่างไร ใจที่หมดจากอาสวะกิเลสค้นหาเป็นในลักษณะใด จะมี
 ความแตกต่างกันกับปุถุชนอย่างไร ก็ขอให้ท่านได้สัมผัสใน
 ลักษณะนี้ด้วยตนเองก็แล้วกัน จะฟังผู้อื่นอธิบายให้ฟังก็ยังมี

คความล้เงสยอยู่น้เอง ผู้ที่ท้านได้บรลุเป็นพระอรหันต์น้ัน เหมือนกันกับไฟที่ไหม้เชื้อของไฟอันแห่งกรอบ หรือเหมือนกัน กับไฟไหม้น้ำมัน หรือไฟไหม้ดินปืน ทรอบใดยังมีเชื้อของไฟให้ ไหม้อยู่ ไฟก็จะไหม้เชื้อของไฟน้ันให้หมดไป เมื่อหมดเชื้อ ของไฟเมื่อไร ไฟก็จะหมดไปพร้อมกัน น้ฉันใด วิภสสนาญาณ อสาวิภคยญาณได้ท้ทำลายอสาวะกิเลสตัณหาให้หมดไปแล้ว วิภสสนาญาณ อสาวิภคยญาณ ก็หมดหน้าทีไปเช่นกัน เป็นอันว่า เป็นผู้อยู่จบพรหมจรรย้แล้วอย่างสมบูรณ้ ผู้ปฏิบัติธรรมต้องมี้ สติปัญญา มี้ความเพียร มี้ความอดทน เป็นตบะแผดเผากิเลส ตัณหาที่มี้ความเร้าร้อนอยู่ตลอดเวลา ดังบาลีว่า “ขนุติ ปรมิ ตโป ตีติกขา ความอดกล้ันอดทนเป็นตบะอย่างยี้ง” ความอดทน อดกล้ัน น้ี้แลจ้ิงเป็นหัวใจของนักพรต มี้ความอดทนเป็นตบะ แผดเผากิเลสตัณหาให้หมดไป เมื่ออสาวิภคยญาณได้ท้การแผด เผากิเลสตัณหาให้หมดล้ันไปแล้วก็หมดภาระกัน

มรรค อันเป็นข้อปฏิบัติเพื่อคความรู้จ้ริงเห็นจ้ริงแห่งทุกข้ ทั้งหลาย จ้ิงเป็นล้ิ่งล้้าคัญมาก ถ้าผู้ปฏิบัติไมรู้จักมรรค หรือ ไมรู้วิธีในการปฏิบัติในองค้มรรค หรือปฏิบัติอยู่แต่ก็ไม่เป็นไป ตามองค้มรรค ชาตินี้ทั้งชาติก็จะปิดฉากแห่งมรรคผลนิพพาน

ลงทันที ถึงจะมีบารมีพอที่จะได้บรรลุมรรคผลนิพพานอยู่ก็ตาม แต่ถูกมิฉญาปฏิบัติปิดบังเอาไว้อย่างมิดมิดแล้ว บุญบารมีที่มีอยู่ ก็ไม่สามารถจะผ่านความเห็นผิดการปฏิบัติผิดนี้เข้าสู่กระแสธรรมได้เลย เหมือนการบวกลบคุณหารผิดหลักผิดสูตร ผลลัพธ์ที่ออกมาอย่างถูกต้องนั้นก็เป็นไปได้ หรือเหมือนให้ข้อมูลที่ถูกผิดเข้าไปในคอมพิวเตอร์แล้ว จะพิมพ์ออกมาให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องนั้นก็จะเป็นไปไม่ได้ จะไปโทษว่าไม่มีบุญวาสนาบารมีก็ไม่ถูก เมื่อเราปฏิบัติผิดแล้ว จะไปโทษธรรมว่าไม่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้ ให้รู้ตัวเองว่าปฏิบัติถูกต้องตามแนวทางของพระพุทธเจ้าหรือพระอรียเจ้าหรือไม่ เหมือนกับการเชื่อมสายไฟ ถ้าเชื่อมสายก็จะไม่เกิดแสงสว่างได้ เหมือนเจาะน้ำบาดาล ถ้าเจาะไม่ถูกกับสายน้ำก็เสียเวลาไม่ได้ประโยชน์อะไร เหมือนกินยาไม่ถูกกับโรค ความเจ็บป่วยก็ไม่หายไปเช่นกัน นี่ฉันใด การปฏิบัติธรรม ถ้าผิดพลาดไปแล้ว จะให้ผลออกมาเป็นถูกนั้นจะเป็นไปไม่ได้ จะต้องได้รับทุกข์ในการเกิดตายต่อไป

เหตุให้เกิดทุกข์มีเท่าไร ผลของทุกข์ก็มีเท่านั้น เราตั้งข้อสังเกตให้ดีๆ ทำไมพระพุทธเจ้าจึงเอาทุกข์มาเป็นข้อเริ่มต้นในการใช้ปัญญาพิจารณา ก็เพราะคนไม่รู้ทุกข์ ไม่เห็นทุกข์ จึง

ได้เกิดความเข้าใจผิดไปว่านี่คือความสุขที่ทุกคนแสวงหาและปรารถนา หลงผลแห่งความทุกข์จึงเกิดความเข้าใจผิดว่าเป็นสุขอยู่เรื่อยไป เหมือนยาพิษเคลือบด้วยน้ำตาล เพื่อเอามาหลอกสัตว์ที่โง่เขลาให้หลงกิน ในขณะที่กินก็มีความตั้งใจในรสชาติที่หวานฉ่ำ เมื่อคราบน้ำตาลภายนอกได้ละลายไปแล้ว ยาพิษก็จะให้ผลทันที ฉะนั้นใด ความทุกข์ที่ทุกคนได้รับกันอยู่ในขณะนี้ เป็นผลออกมาจากเหตุโลกียสุขทั้งนั้น แต่จะมารู้เห็นทุกข์ในช่วงนี้ยังไม่ได้ เพราะสติปัญญาของเรายังไม่พร้อม ยังไม่มีความสว่างทางสติปัญญา จึงไม่เกิดความฉลาดรอบรู้ในเหตุแห่งความทุกข์ได้ว่า อะไรเป็นเหตุที่เกิดทุกข์ มีมูลฐานในการทำ มีมูลฐานในการพูด มีมูลฐานในความเห็นผิดเป็นอย่างไร ถ้าไม่เข้าใจในจุดนี้ ก็ยากที่จะเข้าใจในทุกข์และเหตุให้เกิดทุกข์ได้ เพราะเหตุให้เกิดทุกข์มาจากความอยาก

ความอยากที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์นั้นมีมาก ถ้าสติปัญญาไม่มีความฉลาดเฉียบแหลมพอตัวก็ยากที่จะรู้ได้ จึงเป็นผู้ลุ่มอนาถแห่งความอยากต่อไป จึงเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้สร้างเหตุแห่งทุกข์มากขึ้น ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงเอาผลที่เป็นทุกข์มาเป็นหลักพิจารณาให้เห็นโทษภัย เพื่อให้ใจได้เกิดความกลัว ถ้าใจได้รู้

เห็นทุกข์ด้วยสติปัญญาได้อย่างชัดเจนแล้ว ไม่มีใครในโลกนี้ต้องการความทุกข์ มีแต่จะสลัดให้หลุดพ้นไปจากกองทุกข์ทั้งนั้น การสลัดออกจากทุกข์นี้มีใช้จะทำสมาธิแก้ปัญหาได้ เพราะความสงบของสมาธิเป็นเพียงอุบายกลบปัญหากลบทุกข์ไว้เท่านั้น

การรู้ทุกข์เห็นทุกข์ได้ถูกต้องตามความเป็นจริงนั้น ต้องรู้เห็นจากสติปัญญาของตัวเอง การรู้เห็นจากตำราหรือผู้อื่นเล่าให้ฟังก็เป็นเพียงสัญญาเท่านั้น จะให้ใจเกิดความสลัดสังเวช เกิดความกลัวในทุกข์นั้นๆ ไม่ได้เลย ความทุกข์ตัวจริงนั้นอยู่ที่ใจโดยตรง ร่างกายเป็นเพียงองค์ประกอบให้เกิดทุกข์ทางใจ เมื่อไรกายใจมีความสัมพันธ์กันอยู่ ความทุกข์ก็ยังคงเป็นผลให้ได้รับตลอดไป นั้นเรียกว่า สภาวะทุกข์ คือทุกข์ที่มีอยู่ประจำชั้นนี้ เรียกว่าทุกข์เป็นเจ้าเรือนที่มีอยู่ในรูปธรรมและนามธรรม อีกทุกข์หนึ่งเป็นปกิณณกทุกข์ คือทุกข์จรหรือทุกข์เสริม ทุกข์ประจำที่มีอยู่ก็เหลืออดเหลือทน แทบจะรับไม่ไหวอยู่แล้ว ยังมีทุกข์จรเพิ่มเสริมซ้ำเติมเข้ามาอีก ความหนักหน่วงทรมาณทางกายและใจก็จะได้รับผลแห่งความทุกข์อย่างเต็มที่

เรื่องความทุกข์นี้มีมาก จะพรรณนาให้จบสิ้นในหนังสือ

เล่มนี้ไม่ได้ จะเป็นหนังสือเล่มใหญ่เกินไป เพียงอธิบายให้เป็นแนวทางในการใช้ปัญญาพิจารณาเท่านั้น ผลแห่งความทุกข์มีเท่าไร เหตุปัจจัยที่จะให้เกิดทุกข์ก็มีมากเท่ากัน

ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติต้องฝึกสติปัญญาไว้ให้ดี ให้มีความรอบรู้ในทุกข์ และมีความรอบรู้ในเหตุปัจจัยที่จะให้เกิดทุกข์ เหตุปัจจัยภายในเป็นอย่างไร เหตุปัจจัยภายนอกเป็นอย่างไร ใช้ปัญญาพิจารณาให้รอบรู้อยู่เสมอ สิ่งใดเห็นว่าเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เราจะหลีกเลี่ยงในเหตุนั้นเสีย ถึงจะมีความอยากได้อะไรทำ ก็ต้องมีขันติความอดทน เพราะกลัวผลที่เป็นทุกข์ติดตามมาให้ผลแก่เรา

สมุทัย คือตัณหา ๓ เช่น กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ตัณหา ๓ นี้เป็นเรื่องของใจเป็นต้นเหตุ ใจที่มีกิเลสสังขารสังการอยู่ นั้นจึงเหมือนกันกับนายพรานพาสุนัขไปล่าเนื้อ เมื่อได้เนื้อมา นายพรานก็กินของดีเสียหมด โยนให้สุนัขกินเพียงเนื้อติดกระดูก นี่ฉันใด ใจที่ถูกกิเลสตัณหาสังการ ก็ต้องดิ้นรนแสวงหาให้ได้มาตามความอยาก เมื่อแสวงหามาได้แล้ว กิเลสตัณหา ก็ได้เสวยสุขแต่ฝ่ายเดียว เศษที่เหลือก็คือความทุกข์ของใจ ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากกามคุณ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ

ความทุกข์เกิดขึ้นจากความรักความใคร่ ผลของทุกข์ในสิ่งใดที่
กิเลสตัณหาได้สั่งการให้ใจได้ทำไปแล้ว กิเลสตัณหาจะสลัดโยน
ทิ้งไปให้ใจเป็นผู้รับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว ใจที่โง่เขลาเบาปัญญา
ไม่มีวิชาความรู้ความฉลาด ก็จะอยู่เป็นทาสรับใช้ให้แก่กิเลส
ตัณหาตลอดไป ใจได้ตกเป็นทาสให้แก่กิเลสตัณหายาวนาน
จนถึงปัจจุบัน และจะตกเป็นทาสให้แก่กิเลสตัณหาต่อไปในชาติ
อนาคตไม่มีกำหนดได้ ใจเดิมมีความฉลาดฝังอยู่ลึกๆ แต่ขาด
การศึกษา ไม่มีวิชาทางสติปัญญาในทางธรรม จึงเป็นใจที่มีดบอด
ลุ่มหลง เรียกว่าโมหะอวิชชา ดังคำว่า “คนโง่ยอมตกอยู่ใน
ความครอบงำของคนที่มีความฉลาดกว่า ใจโง่ก็ยอมตกอยู่ใน
ความครอบงำของกิเลสตัณหาก็คงนั้น” **ขณะนี้ถึงเวลาหรือยัง
พร้อมหรือยังที่จะฝึกใจให้มีความฉลาดรอบรู้ตามความเป็น
จริง สติปัญญาวิชาความรู้ใดที่เป็นไปในธรรม ก็นำมาอบรม
สอนใจเสียแต่บัดนี้เป็นต้นไป**

ตัณหาพาให้เกิดทุกข์

ตัณหา หมายถึงความอยาก เช่น กามตัณหา ความอยาก
ในกามคุณ ๕ คืออยากได้รูปที่ชอบใจ อยากในเสียงที่ชอบใจ
อยากในกลิ่นที่ชอบใจ อยากในรสที่ชอบใจ อยากในสัมผัสที่
อ่อนนุ่มชอบใจ ความอยากในลักษณะนี้จะมีอยู่ในหมู่มนุษย์
ทั้งหลาย แม้แต่สัตว์ดิรัจฉานก็มีความอยากในลักษณะนี้เช่นกัน
มนุษย์ทุกชาติชั้นวรรณะอยู่ในฐานะอย่างไร จะมีความอยากใน
กามคุณนี้เหมือนกันทุกคน พวกเทพ พรหม ก็ยังมีความอยาก
แต่อยากต่างกัน เทพอยากในกามคุณ พรหมอยากในความสุข
ในฉาน เว้นพรหมในชั้นสุทธาวาสของพระอนาคามี

ความอยากในกามคุณนี้เหมือนยาเสพติดในระดับสามภพ
ทีเดียว เฉพาะกามภพจะมีความโดดเด่นเป็นพิเศษ สัตว์โลก

ตัวใดได้สัมผัสกับกามคุณ ๕ แล้ว จะเกิดความติดใจไม่อยากจะไปไหน เหมือนกับมดที่ติดใจในรสชาติของน้ำผึ้ง ถึงอย่างไรก็จะป่วนเปื้อนเวียนวนมาชิมน้ำผึ้งเป็นประจำ อีกสักวันหนึ่งขาจะไปติดอยู่กับน้ำผึ้ง ในที่สุดก็ตายเพราะความอยากในน้ำผึ้งหยดเดียว ฉะนั้นใด สัตว์โลกทั้งหลายที่อยู่ในกามภพนี้ทุกตัว ก็จะมีมีความสุขใจในกามคุณ ๕ นี้เหมือนกันทั้งหมด ผึ้งของมหาสมุทรสาครยังไม่อึดพอในกระแสของน้ำฉันท ใจของมวลสัตว์ทั้งหลายก็ยังไม่อึดพอต่อกามคุณก็ฉันทนั้น กามคุณทั้งห้า เหมือนกับเป็นแกนกลางของโลก หรือจะเรียกว่าเสาเอกของโลกก็ว่าได้ ใครได้มาเยี่ยมชมงานนิทรรศการของโลกนี้เมื่อไร จะอดใจไม่ได้เลย อยากรู้ก็ขอให้สัมผัสกับกามคุณ ๕ นี้ให้สมใจ

ภวตัณหา หมายถึงอยากในภพที่พอใจ วิภวตัณหา หมายถึงไม่อยากในภพที่ไม่พอใจ นี้ก็เป็นธรรมชาติของใจต้องมีความอยากและความไม่อยากเป็นนิสัย เช่น อยากได้ในสิ่งที่ดีและไม่อยากในสิ่งที่ไม่ดี เราคนเดี๋ยวก็ตกอยู่ในภพทั้งสามนี้ ในปัจจุบันนี้ก็อยากให้มีฐานะร่ำรวย ทุกอย่างก็ให้มีความเพียบพร้อม อยู่ท่ามกลางกองสมบัตินานาประการ ในขณะที่ทำบุญแล้วชอบยกมือใส่หัวอริชฎานว่า ขอให้ข้าพเจ้าได้ไปอยู่สวรรค์ชั้นนั้นชั้นนี้

นี่ก็คือต้องการภาพที่ดีเรียกว่าภวัตถุนั่นเอง วิภวัตถุน่าก็หมายถึงตัวเรานี่เอง เมื่อเราได้เกิดเป็นภพชาติของมนุษย์ที่ดีแล้วทุกอย่างมีความพร้อม มีสิ่งอำนวยความสะดวกและอำนวยความสะดวกนานาประการ เมื่อเราได้พบเห็นภพชาติคนอื่นสัตว์อื่นที่ต่ำต้อยน้อยวาสนาของคนบางกลุ่ม หรือภพชาติที่ต่ำกว่าเราลงไปอีก เช่น ภพของสัตว์ดิรัจฉาน เราก็มองต้องการในภพนี้เช่นกัน

ฉะนั้น การสำรวจตรวจสอบในตัวสมุทัย คือตัณหา ๓ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา ให้ใช้สติปัญญาพิจารณาตรวจสอบที่ตัวเราเอง ตัณหา ๓ มีความสมบูรณ์อยู่ในตัวเราทั้งหมด ให้ค้นหาที่นี้ และละกันอยู่ที่นี้ ถ้าสติปัญญาเราดี มีความรอบรู้และมีความฉลาดเฉียบแหลม จะเกิดความรู้เห็นตัวสมุทัยได้ในตัณหา ๓ นี้ได้อย่างชัดเจนทีเดียว

วิจยะ การเลือกเฟ้น

ธัมมวิจยะ ผู้มีสติมีความรอบรู้ การเลือกเฟ้นหาหมวดธรรมมาปฏิบัติให้ถูกกับนิสัยตัวเองนั้นเลือกได้ง่าย **วิจยะ แปลว่า เลือกหรือเฟ้น** หรือว่าเลือกเฟ้นก็ได้ในความหมายอย่างเดียวกัน ฉะนั้น การเลือกเฟ้นจึงเป็นนิสัยของคนที่มีสติปัญญา เป็นนิสัยของผู้มีความคิด จะเชื่อในตัวบุคคลหรือจะเชื่อในธรรมอย่างไร ก็ต้องมีวิจยะ มาโยนิโส ไคร่ครวญพิจารณาก่อนการตัดสินใจเชื่อ จึงนับว่าเป็น “**สทฺธา ญาณสมฺปยุตฺต เป็นผู้เชื่ออะไรอย่างมีเหตุผล และพิจารณาด้วยปัญญาก่อนจึงเชื่อทีหลัง**” การเชื่อบุคคลก่อนธรรมหรือการเชื่อธรรมก่อนบุคคล อย่างไหนจะมีผลดีกว่ากัน เอาแน่ไม่ได้ ในบางครั้ง เราได้อ่านหนังสือธรรมะจากท่านองค์ นั้นแล้วเกิดความเคารพเชื่อถือในธรรม จึงตามหาตัวบุคคลและ

เชื่อในตัวบุคคลทีหลัง หรือเชื่อในตัวบุคคลก่อน เช่น เห็นเข้าแล้ว เกิดความเลื่อมใสศรัทธา จะเห็นเพียงกิริยาหรือลักษณะพอ เชื่อถือได้ หรืออาจเป็นเพราะนิสัยตรงกัน จึงได้เกิดความเชื่อในตัวบุคคลก่อน เมื่อได้ฟังธรรมจากท่านแล้ว ก็เกิดความเคารพ เชื่อถือ ในธรรมทีหลัง ถ้าผู้มีนิสัยในทางปัญญา จะเอาวิจยะมา ประกอบในการเลือกเฟ้นนั้นได้ง่าย จะเลือกเฟ้นในตัวบุคคล จะเลือกเฟ้นเอาหมวดธรรมมาปฏิบัติ ก็เป็นของง่ายสำหรับผู้มีสติ ปัญญาที่ดี ถ้าผู้ไม่มีสติปัญญา ไม่มีวิจยะธรรมภายในใจ จะเชื่ออะไรก็เป็นความเชื่ออย่างมงาย จะเชื่อธรรมหรือเชื่อบุคคลก็ไม่เป็นไปตามใจที่เราเชื่อ ก็เพราะเชื่อขาดจากปัญญาความรอบรู้นั้นเอง

วิจยะ หมายความว่า การเลือกเฟ้น

ทฤษฎีวิจยะ การเลือกเฟ้นในความเห็น ความเห็นใดที่เป็นไปในความถูกต้องเป็นธรรมหรือไม่ถูกต้องเป็นธรรมก็ดี ต้องนำความเห็นนั้นๆ เข้ามาทำการเลือกเฟ้นด้วยสติปัญญาอย่างมีเหตุ มีผล เอาไตรลักษณ์มาเป็นตัวตัดสินอ้างอิง ถ้าความเห็นใดไม่เป็นไปในไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ความเห็นนั้นไม่ถูกต้อง ใช้ไม่ได้ ละความเห็นประเภทนั้นทิ้งไปเสีย ถ้าความเห็น

ใดเป็นไปตามไตรลักษณ์ ความเห็นนั้นถูกต้องตามคำสอนของ พระพุทธเจ้าและพระอรียเจ้าทั้งหลาย นั้นเป็นความเห็นที่ ถูกต้องเป็นธรรมที่สุดแล้ว

สังกัปปวิจยะ เลือกเฟ้นในความคิด ตามปกติใจจะคิด ได้ในทุกอารมณ์ อารมณ์ที่ชอบใจหรือไม่ชอบใจ หรืออารมณ์ อย่างอื่นใดก็ตาม ใจจะคิดได้ทั้งหมด ผิดถูก ชั่วดี ทางโลกทาง ธรรม คิดได้ทั้งนั้น ถ้าฝึกใจให้คิดไปในทางไหนอยู่บ่อยๆ ใจก็จะ ค่อยโน้มเอียงไปในสิ่งนั้นๆ จนกลายเป็นนิสัย ถ้าฝึกใจไปคิดใน ทางโลกอยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยๆ เอนเอียงไปในทางโลก ถ้าฝึกใจ ไปติดอยู่ในเรื่องของกามคุณ คือ คิดในรูป คิดในเสียง คิดในกลิ่น คิดในรสของอาหาร คิดในการสัมผัสที่อ่อนนุ่มอยู่บ่อยๆ ใจก็จะ ค่อยๆ เกิดความยินดีพอใจ มีความกำหนัดในกามคุณมากขึ้น ถ้า ฝึกใจไปคิดอยู่กับความร่ำรวยในลาภสักการะอยู่บ่อยๆ ใจก็จะ ค่อยๆ เกิดเป็นความโลภขึ้น ถ้าฝึกใจไปคิดพิจารณาในเรื่อง อนิจจัง เรื่องทุกขัง เรื่องอนัตตา อยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยๆ เกิด ความรู้เห็นตามความเป็นจริง

ฉะนั้น จึงฝึกใจให้คิดให้ดำริในไตรลักษณ์อยู่เนืองๆ อย่าเอาความงมงายมาปิดกั้นปัญญาตัวเอง ขณะนี้ต้องการฝึกใจ

ให้มีความรอบรู้ในเหตุและผลด้วยตนเอง เราต้องมีความขยันหมั่นคิดพิจารณาให้รู้เห็นทุกข้อโทษภัยที่เกิดขึ้นจากกามคุณอยู่เสมอ

การฝึกคิดพิจารณาในสิ่งใดก็ตาม ถ้าให้เป็นไปในไตรลักษณ์แล้ว ความคิดนั้นจะไม่ผิดจากธรรมแต่อย่างใด การฝึกใจให้มีการดำริพิจารณาหรือฝึกใจให้คิดในทางธรรมนี้ จึงเป็นวิธีใหม่ของใจ ในอดีตที่ผ่านมายาวนาน ความคิดของใจจะเป็นไปในทางโลกอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ใจไปยึดติดในสิ่งๆ คตินั้นๆ อย่างฝังตัวจนกลายเป็นนิสัยความเคยชิน ฉะนั้น จึงมาฝึกใจให้มีความคิดเสียใหม่ เพื่อจะได้สลับแนวความคิดเก่าๆ นั้นไปเสีย ผู้ที่ยังไม่เคยคิดพิจารณาในทางปัญญา การเริ่มใหม่ก็จะมี ความสับสนพอสมควร เมื่อคิดพิจารณาในหลักความเป็นจริงอยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยๆ พัฒนาในแนวความคิดไปเองได้ การฝึกคิดพิจารณานี้ อย่าไปใส่ใจในการทำสมาธิให้สงบมากนัก เพราะความสงบในสมาธิเป็นตัวปิดกั้นปัญญาอย่างสนิททีเดียว ถ้าจะทำสมาธิก็เพียงนึกคำบริกรรมหรือกำหนดลมหายใจเข้าออก ให้ใจมีความตั้งมั่นพอประมาณสัก ๑๐-๑๕-๓๐ นาที แล้วหยุดการนึกคำบริกรรมนั้นเสีย แล้วน้อมใจมาคิดพิจารณา

ให้เป็นไปตามหลักความเป็นจริง เป็นเรื่องของตัวเองบ้าง เรื่องของคนอื่นสัตว์อื่นบ้าง หรือคิดพิจารณาในเรื่องภายนอก แล้วก็โน้มเข้ามาหาตัวเอง ให้พิจารณาลงจุดเดียวกันคือ ไตรลักษณ์ จะอยู่ในที่ไหน ไปเที่ยวในที่ใด จะนั่งรถ นั่งเรือ นั่งเครื่องบิน ก็พิจารณาด้วยปัญญาได้ ไม่ต้องมานึกค่าบริการทำสมาธิให้เสียเวลา ให้พิจารณาด้วยปัญญาได้เลย จะรับประทานอาหาร เข้าห้องน้ำล้างหน้าแปรงฟัน ใช้ปัญญาพิจารณาได้ทั้งนั้น จะอยู่ในอิริยาบถใดก็ใช้ปัญญาพิจารณาได้ ไม่จำเป็นต้องนึกค่าบริการ เว้นเสียแต่กลับไปเท่านั้น

วิวิจยะ การเลือกเฟ้นในคำพูดว่าจะพูดอย่างไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์ตนและประโยชน์แก่คนอื่น จะพูดอย่างไรที่จะทำให้เกิดความรักต่อกันและให้เกิดความสามัคคีต่อกัน ต้องเลือกคัดจัดสรรหาคำพูดให้แก่ตัวเองให้เป็น การพูดเท็จพูดส่อเสียดยุยงให้คนอื่นเกิดความเข้าใจผิด จะเป็นคำพูดที่เสียดแทงหัวใจกัน ถ้าคนอื่นพูดให้เราอย่างนี้ เรามีความพอใจในคำพูดนี้หรือไม่ ถ้าเราไม่พอใจในคำพูดอย่างนี้ เราก็อย่ำใช้คำพูดอย่างนี้ไปพูดกับคนอื่นเขา วิจยะวาจา เป็นวาจาที่เลือกแล้วจึงพูดออกไป มิใช่ว่าจะพูดตามใจอยากจะทำพูด ประโยค

ข้อความในการพูดนั้นต้องให้ชัดเจน ผู้ฟังจะเกิดความสบายใจ
 อย่างพูดให้คนอื่นไปตีความหมาย ถ้าตีความหมายในคำพูด
 ผิดไป จะทำให้เกิดปัญหา

ในสังคมมนุษย์นี้ จะใช้คำพูดเป็นสื่อต่อกันมากมาย
 คนจะเกิดความรักกัน ชอบพอกัน ก็เพราะคำพูด คนจะเกลียด
 ชังกัน ไม่ไว้ใจกัน ก็เพราะคำพูด คำพูดนี้เป็นใบเบิกทาง คำพูด
 เป็นหน้าต่างของสังคม คำพูดเป็นตัวแทนให้แก้ไข คำพูดเป็น
 ตัววัดของคนดีและคนไม่ดี คำพูดเป็นตัววัดใจของคนมีธรรม
 หรือไม่มีธรรม ดังคำว่า “ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หนังสือเป็นตรี
 วิชาปัญญา เป็นเลิศ” ให้เอาวิชาปัญญาเลิศมาร่วมงานกันกับ
 ปากเป็นเอกดูบ้าง เสียงที่ออกมาจากปากของคนผู้ที่มีความรู้ดี
 มีความฉลาดรอบรู้ในหลักการที่พูดดี ย่อมเป็นเสน่ห์กับสังคม
 ไปที่ไหนมีแต่สังคมยอมรับให้ความเชื่อถืออย่างสนิทใจทีเดียว
 ฉะนั้น เราต้องเลือกเฟ้นคำพูดตัวเองเสียแต่บัดนี้ ถึงจะไม่ดีเลิศ
 ให้พอใช้ได้ก็ยังมีดี เมื่อใช้คำพูดที่เป็นธรรม ย่อมนำตัวเองไปสู่
 ความเจริญทั้งในปัจจุบันและอนาคต การพูดดีจะมีกระแสธรรม
 ฟุ้งขจรไป จะเป็นที่เคารพแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

กัมมันตวิจยะ เลือกเฟ้นการทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์

ไม่มีโทษแก่ตัวเองและคนอื่น ไม่ทำในสิ่งที่ผิดศีลผิดธรรมที่
นักปราชญ์เจ้าไม่สรรเสริญ เช่น ไปฆ่าสัตว์ ไปลักทรัพย์ ประพฤติ
ผิดในกาม และกินเหล้าเมายา หรือการกระทำในสิ่งใดที่จะให้
ตนและคนอื่นมีความเดือนร้อนไม่สบายใจ การทำอย่างนั้นให้
เลิกละไปเสีย เมื่อเราไม่ชอบ คนอื่นเขาก็ไม่ชอบเหมือนกันกับเรา
ต้องเลิกทำในสิ่งที่นักปราชญ์เจ้าชมเชย อย่าทำในสิ่งใดเพื่อ
การได้เปรียบคนอื่น อย่าทำในทางอคติให้คนอื่นได้รับความทุกข์
เดือดร้อน การได้ความสุขบนพื้นฐานแห่งความทุกข์ของคน
อื่น ผู้มีคุณธรรมประจำใจจะไม่ทำในลักษณะนี้

ผู้มีสติปัญญาที่ดีจะต้องเลือกทำในสิ่งที่^๑เป็นประโยชน์
ตนและประโยชน์ท่าน มีความละเอียดในการทำชั่วทั้งปวง จะ
เลือกเฟ้นทำในงานที่ไม่เป็นโทษ เพราะผู้มีธรรมประจำใจจะเชื่อ
กรรมเป็นหลักใหญ่ว่า สัตว์โลกจะได้รับผลดีและผลชั่วนั้น จะ
เกิดขึ้นจากเหตุคือการกระทำของตัวเอง และเชื่อมั่นในคำสอน
ของพระพุทธเจ้าว่า สิ่งใดที่กระทำลงไปแล้ว สิ่งนั้นจะไม่เป็น
กรรมไม่มีในโลก นั้นหมายถึงกรรมดีและกรรมไม่ดี ทำกรรมดี
ก็เป็นเหตุที่จะให้ได้รับผลดีคือบุญกุศล ทำกรรมชั่วย่อมเป็นเหตุ
ให้ได้รับผลชั่วคือบาปอกุศล คนผู้มีความหวังดีแก่ตัวเอง จะต้อง

เลือกเฟ้นทำแต่กรรมดี มีเมตตาธรรม ใจมีความรักในคนอื่น
 สัตว์อื่นเป็นนิตย์ กรุณาธรรม ใจมีความสงสารแก่คนอื่นสัตว์
 อื่นอยู่เป็นนิจ หิริธรรม ใจมีความละอายในการทำชั่วโดย
 ประการทั้งปวง ธรรม ๓ หมวดนี้ ถ้านำมาปฏิบัติได้ ผู้นั้นจะมี
 ความเจริญ ไม่มีเวรมีภัยใดๆ ทั้งในชาตินี้และชาติหน้าตลอดไป
 ชั่วกาลนาน

อาชีววิจยะ การเลือกเฟ้นในการเลี้ยงชีพ เช่น ในเรื่อง
 อาหาร เพราะธาตุชั้นของคนมีโรคต่างกัน ถ้าอาหารใดแสดง
 กับโรคตัวเอง ก็อย่ารับประทานอาหารประเภทนั้น เพราะอาหาร
 นั้นไม่เป็นสัพบายะแก่ธาตุชั้นของตนเอง รับประทานแล้วจะ
 ก่อให้เกิดทุกข์ จึงหลีกเลี่ยงในอาหารนั้นเสีย ตลอดเครื่องดื่ม
 ต่างๆ ก็เช่นกัน เห็นญาติโยมนำมาถวายก็ฉันเอาๆ ไม่เข้าใจ ไม่
 สนใจว่าสิ่งนั้นควรฉันหรือไม่ควรฉัน จะผิดศีลผิดธรรมอะไรไม่
 สนใจ ขอให้ข้าพเจ้าได้อิมท้องก็เป็นพอ ในกาลิก ๔ เช่น ยาวกาลิก
 ยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก กาลิก ๔ นี้สำหรับพระเณร
 จะเป็นผู้ปฏิบัติตาม เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ตรัสไว้ดีแล้ว
 เพื่อให้พระเณรได้เลือกเฟ้นฉันให้ถูกต้องกับพระธรรมวินัย ไม่ให้ฉัน
 ตามความอยากของตัวเอง

เมื่อมีญาติโยมนำสิ่งของมาถวาย ก็ให้พิจารณาก่อนว่าของนี้ควรรับได้หรือรับไม่ได้ เมื่อรับแล้ว ก็ต้องรู้จักว่าอะไรควรฉันในกาลไหนอย่างไร ต้องเลือกเฟ้นให้เป็น ต้องศึกษาธรรมเนียมให้เข้าใจในสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม และให้ทำตามในสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต ญาติโยมผู้นำปัจจัยสีมาถวายพระ ก็ควรจะรู้เอาไว้ว่าสิ่งใดควรถวายในเวลาไหน อย่าเอาความมักง่ายเข้าว่า จึงทำให้พระผิดศีลผิดธรรมไป พระก็มีความต่างพร้อยในศีลในธรรม ไม่มีความบริสุทธิ์ผุดผ่องตามที่เราต้องการ นี้ก็เพราะญาติโยมทำให้พระผิดศีลผิดธรรม มีความเศร้าหมองเองมิใช่หรือ ฆราวาสก็หาเลี้ยงชีวิตในความบริสุทธิ์ให้ได้มาด้วยความชอบธรรม ไม่ไปบังคับขู่เข็ญแย่งชิงฆ่าตีเอาเนื้อเขามาเลี้ยงชีวิตของตัวเอง ไม่ขโมยลักสิ่งของของคนอื่นมาเลี้ยงชีวิตของตัวเอง ผู้มีปัญญา ผู้มีศีลธรรม ย่อมเลือกเฟ้นทำในสิ่งที่มีประโยชน์ หลีกเลี่ยงในสิ่งที่เป็นโทษผิดศีลผิดธรรมเสีย

วាយามวิจยะ การเลือกเฟ้นในความเพียรพยายาม ความเพียรนั้นเป็นได้ทั้งดีและไม่ดี เป็นได้ทั้งถูกและผิด ถ้าเป็นความเพียรของคนพาลก็จะเพียรทำในสิ่งที่ชั่วอยู่เรื่อยไป ถ้าความเพียรของหมู่ดาบสฤๅษีชีไพรก็จะเพียรทำในทางสมาธิ

จะให้จิตมีความสงบเยือกเย็น ให้จิตมีความสุขความสบาย ความเพียรแบบฤๅษีนี้ ชาวพุทธก็เลียนแบบวิธีทำความเพียรของ พวกดาบสฤๅษีเป็นจำนวนมากทีเดียว เพราะเป็นวิธีที่ทำได้ง่าย และได้รับผลเกิดขึ้นได้ทันอกทันใจ ทำให้เกิดความตื่นเต็นใน อากาารของจิตที่เกิดขึ้น เห็นอย่างนั้นเห็นอย่างนี้ คนที่ไม่เห็นก็ อยากจะเห็น วิธีทำความเพียรอย่างนี้กำลังจะกลบกลืนในวิธี ความเพียรของพระพุทธเจ้าให้หมดไป จะไม่มีใครเข้าใจใน หลักความเพียรเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ คิดว่าคงไม่ นานนัก หลักความเพียรเดิมของพระพุทธเจ้าก็สูญสลายไป นี้ก็เพราะความเพียรของพวกดาบสฤๅษีมีบทบาทสูงมากใน ขณะนี้ ในมุมไหนของประเทศไทย จะให้ความสนใจความเพียร ของพวกดาบสฤๅษีกันทั้งนั้น แม้แต่ในต่างประเทศก็มีความนิยม ฝึกความเพียรแบบฤๅษีนี้เช่นกัน ความเพียรเดิมที่เป็นอุบายวิธี ที่จะทำให้ปฏิบัติได้ถูกต้อง ได้เข้าสู่กระแสแห่งมรรคผลนิพพาน นั้นแทบจะไม่มีผู้สอนกันเลย เมื่อไม่มีผู้สอน ก็ไม่มีผู้ปฏิบัติ ความเพียรพยายามที่จะข้ามกระแสโลกนี้ให้พ้นไปก็จะหมด ความหมาย ในไม่ช้าจะไม่มีใครให้ความสนใจในการปฏิบัตินี้เลย

วាយามวิจยะ การเลือกเฟ้นความเพียรมาปฏิบัติให้ถูก

ตามแนวทางของพระพุทธเจ้าและพระอรียเจ้าได้นั้น ต้องศึกษาประวัติของพระอรียเจ้าให้เข้าใจ ความเพียรพยายามทำลายอาสวะกิเลสตัณหาให้หมดไปจากใจ เพียรพยายามฝึกใจให้เกิดเป็นสัมมาวาจาโม ให้เกิดเป็นความเพียรชอบนั้น ผู้นั้นต้องฝึกสติปัญญาให้มีความฉลาดรอบรู้ในความเพียรนั้นๆ ให้ชัดเจน ความเพียรใดเป็นไปในลัทธิของพวกดาบสฤๅษี ความเพียรใดเป็นไปในคำสอนของพระพุทธเจ้า ต้องมีวิจยะ มีสติปัญญาในการเลือกเฟ้น มีเหตุผลในการตัดสินใจได้ว่าอุบายวิธีนี้เป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าได้สอนพระสาวกได้บรรลุมรรคผลนิพพานมาแล้ว เราต้องเลือกเอาอุบายวิธีนั้นมาเป็นหลักประกอบความเพียรให้แก่ตัวเอง หลักความเพียรที่พระพุทธเจ้าได้เอามาสอนพุทธบริษัทนั้นเป็นหลักของสติปัญญา ถ้าความเพียรใดไม่มีสติปัญญาเป็นองค์ประกอบแล้ว ความเพียรนั้นไม่ถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธเจ้าเลย ไม่เป็นไปในความเพียรชอบแต่อย่างใด

ฉะนั้น ความเพียรชอบต้องมาจากปัญญาความเห็นชอบ ปัญญาความเห็นชอบกับความเพียรชอบจึงเป็นของคู่กัน จะแยกกันไม่ได้ ต้องเพียรพยายามละความเห็นผิดให้เกิด

ความเห็นที่ถูกต้อง ความคิดผิดให้เกิดความคิดถูก เพียรพยายาม
ละในคำพูดที่ผิดให้เกิดเป็นคำพูดที่ถูกต้อง เพียรพยายามละใน
การทำอะไรที่ผิดๆ ให้เกิดความเข้าใจในการทำถูก เพียร
พยายามละในวิธีเลี้ยวชีวิตผิด ให้รู้ในวิธีเลี้ยวชีวิตให้ถูก
พยายามละในความเพียรที่ผิดๆ ให้ใส่ใจในความเพียรที่ถูกต้อง
ให้มากขึ้น เพียรพยายามละในความระลึกในทางที่ผิดๆ ให้
ฝึกใจได้ระลึกในทางที่ถูกต้อง เพียรพยายามละในวิธีความตั้งใจ
มั่นที่ผิดๆ ให้มาฝึกในวิธีตั้งใจมั่นให้ถูกต้อง ความเพียรนี้จึงเป็น
วิธีที่ถูกต้องอย่างแท้จริงของพระพุทธเจ้า

สติวิจยะ การเลือกเฟ้นในความระลึกของใจนั้น ต้อง
ฝึกให้มีความระลึกไปในทางที่ไม่ให้เกิดโทษ ถ้าระลึกไปใน
กามคุณอยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยเอนเอียงไปในความรัก ถ้าฝึก
ระลึกในสิ่งที่ไม่เที่ยงอยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยรู้เห็นตามในสิ่งที่ไม่
เที่ยงนั้นๆ ไป ถ้าฝึกใจให้มีความระลึกในเรื่องความทุกข์อยู่
บ่อยๆ ใจก็จะเกิดความรู้เห็นความทุกข์ใจความทุกข์กายนี้ไป
ความระลึกรู้อยู่ว่าไม่มีอะไรเป็นตัวตนของเราอยู่บ่อยๆ ใจก็
จะค่อยปล่อยวางในความยึดมั่นถือมั่นในอัตตาตัวตนไปได้ ถ้า
ระลึกว่าไม่มีอะไรเป็นของของเรา ความโลภในสิ่งนั้นก็ลด

น้อยลงเช่นกัน ความเห็นว่าไม่มีสิ่งใดเป็นตนและของของตน
อยู่อย่างนี้ ใจก็จะไม่มีความผูกพันในสิ่งใดๆ ไม่มีความกังวล
ว่าสิ่งนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แม้แต่ความทุกข์กาย
ความทุกข์ใจเกิดขึ้น ก็ระลึกได้ว่าสภาพความเป็นจริงมันต้อง
เป็นอยู่อย่างนี้ มีความระลึกรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

สติวิจยะ ต้องมีสติปัญญาเลือกระลึกอยู่ตามหลัก
ความเป็นจริงให้มาก ระลึกถึงความแก่ ระลึกถึงความเจ็บไข้
ได้ป่วย และระลึกถึงความตายอันจะเกิดขึ้นแก่ตัวเอง ระลึกถึง
บุญกุศลที่สร้างไว้แล้ว ระลึกในการรักษาศีล ระลึกในการภavana
ปฏิบัติปรารภความเพียรอยู่เสมอ สติ หมายถึงความระลึกได้
วิจยะ หมายถึงการเลือกเฟ้น ถ้าพูดรวมกันก็เลือกเฟ้นในสิ่ง
นั้นๆ มาระลึกรู้นั่นเอง ระลึกรู้ในความเห็นของตัวเองว่าเรามี
ความเห็นผิดหรือความเห็นถูก เรามีความคิดผิดหรือความคิดถูก
ระลึกรู้ในคำพูดของตัวเอง ก่อนจะพูดก็ระลึกได้ในคำที่จะพูด
ในขณะที่พูดอยู่ ก็ระลึกได้ว่าเราพูดในเรื่องอะไร หรือพูดไปแล้วก็
ระลึกทบทวนดูคำพูดของตัวเอง และรับผิดชอบคำพูดของ
ตัวเอง ระลึกในกิจการงานที่ทำว่างานนั้นเป็นประโยชน์และเป็น
โทษให้แก่ตัวเองและคนอื่นอย่างไร ระลึกรู้ในปัจจัยสี่ที่นำมาเลี้ยง

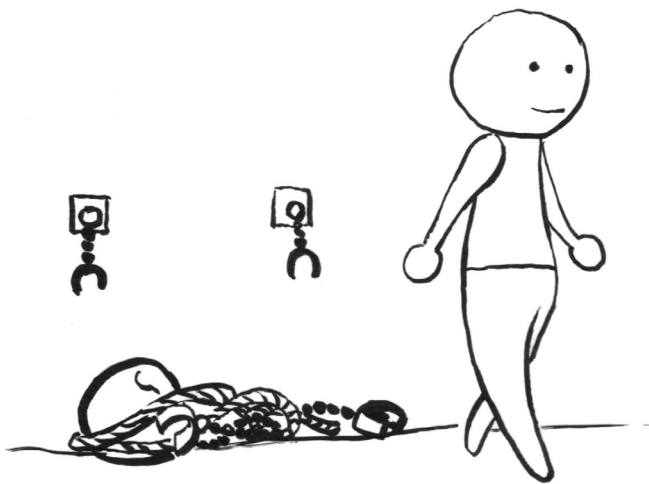
ชีวิตว่าผิดศีลผิดธรรมหรือไม่ ระลึกรู้ในความเพียรของตัวเองอยู่เสมอ วันคืนผ่านไปๆ ชีวิตเราก็มผ่านไปๆ ขณะนี้เรามีความเพียรอะไรที่จะต้องปฏิบัติ ระลึกรู้ใจของตัวเองอยู่เสมอว่าใจมีอารมณ์อะไรที่จะต้องละ ใจมีโทษะ ใจมีโทษะ ใจมีโทษะ ใจมีโทษะอย่างไร จะแก้ไขด้วยหมวดธรรมอะไร ต้องระลึกรู้ใจตัวเองอยู่เสมอ

สมาธิวิจยะ ผู้ภาวนาปฏิบัติต้องรู้จักการเลือกในความตั้งมั่นของใจให้เป็น ว่าใจตั้งมั่นอย่างไรผิด ใจตั้งมั่นอย่างไรถูก ความสงบของใจอย่างไรผิด ความสงบของใจอย่างไรถูก ต้องเลือกเฟ้นดูให้รู้เห็น ใจตั้งมั่นเป็นสัมมาทิฎฐิ ใจตั้งมั่นเป็นมิจฉาทิฎฐิ ใจสงบเป็นสัมมาทิฎฐิ ใจสงบเป็นมิจฉาทิฎฐิ วิจยะการเลือกเฟ้นนี้เอง จึงเป็นคู่กับปัญญาความรอบรู้ได้เป็นอย่างดี จึงเรียกว่า ปัญญาวิจยะ เลือกเฟ้นในสิ่งใด ต้องใช้ปัญญารอบรู้ในสิ่งนั้นๆ ให้ชัดเจน การทำสมาธิอย่างไร ก็ต้องมีปัญญาความรอบรู้เลือกเฟ้นดูในสมาธินั้นๆ เรียกว่าปัญญาความเห็นชอบในวิธีทำสมาธิ พิจารณาให้เข้าใจว่าการทำสมาธิอย่างนี้ ถูกต้องแล้วจึงทำ ถ้าเลือกเฟ้นในการทำสมาธิให้ถูกต้องแล้ว ก็จะเกิดเป็นสัมมาสมาธิ ความตั้งมั่นถูกต้องชอบธรรม ถ้าทำสมาธิที่ไม่ถูกต้อง ก็จะเกิดเป็นมิจฉาสมาธิไป ที่เรียกว่า

วิปัสสนูปกิเลสนั่นเอง

วิปัสสนูปกิเลสเกิดขึ้นจากมิจฉาสมาธิ มิจฉาสมาธิเกิดขึ้นจากมิจฉาทิฏฐิความเห็นผิดเป็นต้นเหตุ ฉะนั้น ผู้ภาวนาปฏิบัติต้องศึกษาในวิธีทำสมาธิให้ดี ปัญญาวิจยะ มีความรอบรู้ในการเลือกเฟ้นในอุบายให้ถูกต้องตามแนวทางของหลักสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบให้ถูกต้อง ถ้าตั้งหลักความเห็นชอบได้แล้ว ทำสมาธิก็จะเป็นสัมมาสมาธิ เป็นทางตรงเข้าสู่วิปัสสนา และตรงเข้าสู่วิปัสสนาญาณ มรรคผลนิพพานก็จะเปิดรับทันที การภาวนาปฏิบัติ ถ้าตั้งหลักสัมมาทิฏฐิความเห็นชอบถูกต้องแล้ว อันดับต่อไปจะไม่มีปัญหาในการปฏิบัติแต่อย่างใด จะเป็นไปได้ในความเห็นชอบนี้ทั้งหมด

สมาธิ ความสงบวิธีหนึ่งที่ข้าพเจ้าจะอธิบายต่อไปนี้ ขอให้ท่านผู้อ่านจงอ่านให้สุดวิธี แล้วนำมาพิจารณาด้วยเหตุผลว่าจะเป็นอย่างจริงตามนี้หรือไม่ ในหลักฐานที่มาก็มีอยู่ แต่ไม่ได้นำเอามาตีแผ่ให้กว้างขวาง ผู้ปฏิบัติก็เลยไม่เข้าใจในหลักการและวิธีการของความสงบนี้ ในความหมายคำว่าสงบนั้น คือจิตไม่กระเพื่อมตามอารมณ์ เพราะมีความรอบรู้ในเหตุปัจจัยที่จะให้เกิดเป็นอารมณ์อยู่แล้ว นั่นคือใช้สติปัญญาอบรมใจสอนใจ

ให้มีความรอบรู้เท่าทันในเหตุการณ์นี้ไว้ล่วงหน้า และรอบรู้ในเหตุปัจจัยที่จะทำให้เกิดปัญหา และรอบรู้ในวิธีแก้ปัญหาก็ได้ ไม่ปล่อยให้เกิดปัญหาเรื้อรังฝังใจจนลึ้มตัว ไม่ปล่อยให้จิตพุ่งไปตามกิเลสตัณหา เกิดการปรุงแต่งเป็นสังขารไปตามสมมติ นั้นๆ เรียกว่ามีสติระลึกรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น เหมือนรู้ว่าไฟกำลังก่อตัวขึ้นในที่นี้ก็รีบดับเสีย หรือไฟได้ลุกขึ้นแล้ว สาดน้ำเข้าใส่ ไฟก็จะดับในทันที นี้ฉันทิเด เมื่อมีเหตุปัจจัยที่จะทำให้จิตเกิดความลุ่มหลง ก็มีสติระลึกรู้ให้เท่าทัน หรือใช้ปัญญาพิจารณาในเหตุปัจจัยที่ทำให้จิตกระเพื่อมตามอารมณ์อยู่ให้สงบลงได้

ฉะนั้น ใจเมื่อถูกสติปัญญาตัดสายสัมพันธ์ต่อกิเลสตัณหา อยู่บ่อยๆ ใจก็จะค่อยๆ สงบลงไปได้ สติปัญญาเป็นฉากป้องกัน ห้ามใจไม่ให้ไปมัวอยู่กับเหตุที่จะให้เกิดกิเลสตัณหา และไม่สร้างเหตุปัจจัยที่จะทำให้เกิดเป็นอารมณ์แห่งความรักความใคร่เกิดขึ้น เหมือนกับไฟและเชื้อของไฟ ถ้าแยกออกจากกันคนละที่ไปแล้ว ไฟและเชื้อของไฟก็ไม่มีสื่อโยงหากัน ไฟก็จะดับไปเอง นี้ฉันทิเด ใจกับเหตุที่จะทำให้เกิดอารมณ์แห่งความรักความหลง เมื่อมีสติปัญญารอบรู้อยู่ พิจารณาอยู่ ใจกับเหตุที่จะให้เกิด

ความรักความใคร่ก็จะค่อยหมดสภาพไป นี่คืออุบายฝึกใจให้สงบด้วยสติปัญญา วิธีนี้เป็นหลักประกันในระยะสั้นและระยะยาวได้เป็นอย่างดี เป็นวิธีปกป้องใจไม่ให้กระเพื่อมไปตามอารมณ์ของกิเลสตัณหา เรียกว่าใจมีความสงบอยู่ด้วยสติปัญญานั้นเอง

ใจ เมื่อสติปัญญาอบรมดีแล้วนำความสงบสุขมาให้ ไม่ไปมัวสุมวุ่นวายอยู่กับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่น่ารักใคร่พอใจ ถึงตาจะสัมผัสในรูป หูสัมผัสในเสียง ก็รู้ที่อยู่สัมผัสเท่านั้น หรือสัมผัสเพียงรู้เรื่องกันในความหมาย การสื่อต่อกันระหว่างตากับรูป หูกับเสียงนั้น เป็นธรรมชาติที่โลกนี้มีต่อกันมา จะห้ามตากับรูป หูกับเสียง ไม่ให้สัมผัสกันนั้นไม่ได้เลย จมูกกับกลิ่น ลิ้นกับรส โผฏฐัพพะจะห้ามไม่ให้สัมผัสกับสิ่งภายนอกนั้นไม่ได้เช่นกัน เพราะเป็นของคู่กัน อยู่กับโลกนี้โดยธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สัมผัสเป็นสื่อในความหมายซึ่งกันและกันไปตามสมมติโลกที่มีต่อกัน ถ้าอายตนะภายใน อายตนะภายนอก ไม่สัมผัสกัน มนุษย์ทั้งหลายในโลกนี้จะไม่รู้ภาษาและความหมายอะไรต่อกันแต่อย่างใด แม้แต่สัตว์ต่อสัตว์ หรือมนุษย์ต่อมนุษย์ ก็ต้องมีสื่อความสัมผัสในอายตนะต่อกัน จึงรู้เรื่องกันและอยู่ร่วมกันได้

การสัมผัสอย่างนี้ยังไม่เกิดเป็นพิษภัยต่อกันแต่อย่างใด คำว่า
 สำรวม ผู้ปฏิบัติต้องมีสติปัญญาในการตีความให้ถูกต้องกับ
 ความหมาย มิใช่ว่าสำรวมแปลว่าทุกคนจะต้องปิดตา ปิดหู ปิด
 จมูก ปิดลิ้น ปิดกาย และปิดใจ ไม่ให้ออกไปสัมผัสต่อสิ่งภายนอก
 คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ แต่อย่างใด ถ้าเป็น
 ในลักษณะนี้ การตีความหมายในคำว่าสำรวมย่อมผิดไป

ในคำว่าสำรวม ความหมายคือไม่ให้ใจไปเกิดความรัก
 ความชอบ ไม่ให้ใจไปเกิดความเกลียดความชังในรูป เสียง
 กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เหล่านั้น ให้ถือว่าเป็นเรื่องปกติที่สัตว์โลก
 มีความสื่อสารต่อกันเท่านั้น ถ้าสำรวมใจได้อย่างนี้เป็นปกติ
 แล้ว นั้นแลชื่อว่าจิตมีความสงบ ไม่กระเพื่อมไปตามกระแส
 ของโลก ไม่เกิดความรัก หลงชัง หลงโกรธ หลงเกลียดต่อ
 สิ่งใดๆ นั้นเรียกว่าเป็นผู้รู้เท่าทันตามความเป็นอยู่ของโลก
 ความเป็นจริงของโลกมีความเป็นอยู่อย่างไร ย่อมมีความรู้
 ความเข้าใจในเหตุการณ์ของโลกนี้ได้ดี ในโลกนี้มีความเป็นมา
 อย่างไร มีความเป็นอยู่อย่างไร และมีความเป็นไปอย่างไร สติ
 ปัญญามีความรอบรู้โลกนี้ทั้งหมด ดังคำว่า “นตถิ โลเก รโหนาม
 ความลับไม่มีในโลก” คำว่าความลับก็ต้องตีความให้ตรงกับ

ความหมาย มีใช้ว่าจะตีความหมายเพียงนิทาว่าร้ายต่อกัน แล้ว
ความลับนั้นปิดอยู่ไม่ได้ วันหนึ่งข้างหน้า ความลับก็ย่อมเปิดเผย
ขึ้นมาให้สาธารณชนได้รู้กัน การตีความเพียงเท่านี้ไม่พอ **คำว่า
ความลับ หมายถึงความลึกลับซ่อนเร้นที่เป็นมายาหลอกใจให้
เกิดความลุ่มหลง ปิดบังอำพรางความจริงอยู่ในตัวมันเอง** ดู
ภายนอกสดใสงดงามน่าสัมผัส ดูภายในสกปรกโสโครกเป็นซาก
ผีเน่า ดูภายนอกเหมือนรสหวาน ดูภายในเจือด้วยยาพิษ โบราณ
ว่า “เสื่อซ่อนเล็บ” ดูผิวเผินจะไม่เห็นเล็บเสื่อ เมื่อโกรธขึ้นมา
เมื่อไร เล็บจะออกมาให้เห็นเมื่อนั้น ความลับในโลกนี้ก็เช่นกัน
ตามปกติโลกนี้ก็น่าอยู่น่าอาศัย ดูอะไรก็มีแต่ความสดใสสวยงาม
น่าสัมผัส มีความงามอนเหมือนราชรถ นี่เป็นเพียงแสงเสียงสี
เป็นความลับให้คนเขลาแหวะช่องอยู่ ผู้มีสติปัญญาที่ฉลาดรอบรู้
หาช่องอยู่ไม่ นั่นคือใจมีความสงบดีแล้ว จะไม่หลงติดอยู่ในสิ่ง
ใดๆ ในโลกนี้เลย

ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติก็พอจะเข้าใจแล้วว่า **ความสงบนั้นมี**

๒ อย่าง

๑. ความสงบเกิดขึ้นจากการนิกคำบริกรรมทำสมาธิ

๒. ความสงบเกิดขึ้นจากสติปัญญาตั้งที่ได้อธิบายผ่าน

มาแล้ว

ส่วนความสงบจากการนึกคำบริกรรมทำสมาธิ เป็นเพียงความสงบฉาบฉวยแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หรือเรียกว่าหาวิธีหลบปัญหาได้ชั่วคราว เป็นหลักภวนาของผู้มีปัญหาอ่อน ไม่กล้าเผชิญต่อปัญหา ไม่กล้าสู้ต่อปัญหาที่ตัวเองสร้างขึ้นมา ตัวเองสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นได้ แต่ไม่ยอมแก้ปัญหาของตัวเอง หาที่หลบซ่อนตัวอยู่ในความสงบของสมาธิอยู่เรื่อยไป ออกจากสมาธิแล้วก็มาสร้างปัญหาใหม่เพิ่มเติมต่อไป จะเข้าใจว่าเมื่อทำสมาธิให้จิตมีความสงบได้แล้วจะแก้ปัญหาได้ นี่คือการเข้าใจผิดเป็นอย่างมากทีเดียว เพราะการทำสมาธิให้จิตมีความสงบมิใช่เป็นวิธีแก้ปัญหาแต่อย่างใด แต่เป็นวิธีที่จะสะสมปัญหาให้เกิดขึ้น มีทั้งปัญหาอย่างหยาบ และปัญหาอย่างละเอียดสุดในสมาธิ นั้นๆ ตลอดไป ถ้าจิตลุล่วงถึงขั้นรูปฌาน อรูปฌาน ไปแล้ว ในยุคนี้จะไม่มีการแก้ไขได้อีกแล้ว มีแต่จะจมดิ่งปักใจหลงอยู่ในความสุขนั้นๆ จนลืมตัว นี่แหละจึงเรียกว่าสร้างปัญหาขึ้นละเอียดให้เกิดขึ้นแก่ตัวเอง ที่ว่าจิตมีความสงบเป็นสมาธิดีแล้วจะเกิดปัญญาขึ้นนั้น ข้าพเจ้าก็ขอพูดเลยว่าเป็นเรื่องเพ้อฝัน ที่จริงนั้นจะตรงกันข้าม นั่นคือจิตมีความสงบลึกมากเท่าไร ปัญญา

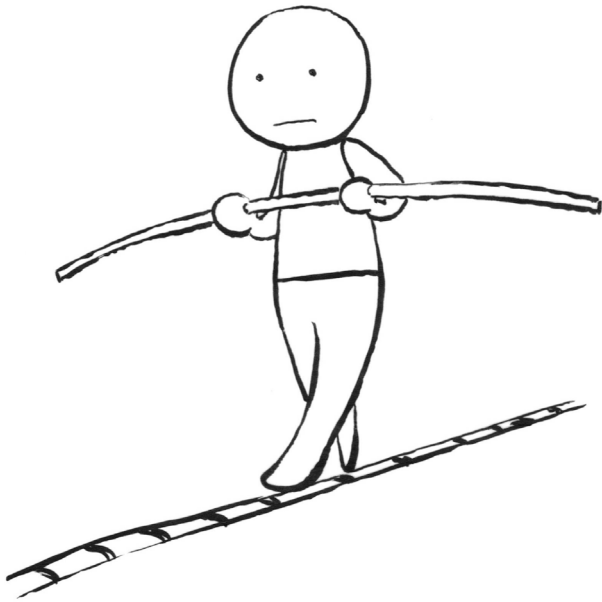
ก็จะหมดจดหายไปทันที มีแต่อุเบกขา ใจวางเฉยอยู่ตลอดเวลาเท่านั้นเอง

ที่ว่าจิตมีความสงบเป็นสมาธิดีแล้วปัญญาย่อมเกิดขึ้นนั้นให้ท่านได้ศึกษาประวัติของพระอริยเจ้าในสมัยครั้งพุทธกาลดูบ้าง เช่น ปัญจวัคคีย์ทั้งห้า ภัททวัคคีย์ ๓๐ ท่าน ชฎิลสามพี่น้อง พร้อมทั้งบริวารหนึ่งพันท่าน และพระสาวกองค์อื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก แม้มองค์สุดท้ายชื่อว่าสุภัททปริพาชกก็ดี ไม่มีองค์ไหนเลยที่ท่านทำสมาธิให้จิตสงบแล้วปัญญาเกิดขึ้นเอง ผู้จะบรรลุธรรมทุกท่านต้องมีปัญญาความเห็นชอบทั้งนั้น แม้จะทำสมาธิก็ต้องศึกษาในวิธีทำสมาธิให้เข้าใจ ถ้าไม่ศึกษา จะทำสมาธิได้อย่างไร ข้าพเจ้าเคยได้ศึกษาประวัติของพระอริยเจ้าในระดับปัญญาวิมุตติและเจโตวิมุตติมาแล้วไม่เห็นองค์ไหนเลยมีปัญญาเกิดขึ้นจากสมาธิแต่อย่างใด หรือจะอ้างถึงพระจุฬป็นถกนั้นไม่ได้ เพราะพระจุฬป็นถกเป็นผู้มีสติปัญญาเฉียบแหลมมาก่อน มีความฉลาดเข้าใจในวิธีจับผ้าขาวจากพระพุทธเจ้าอธิบายนให้ฟังแล้วเป็นอย่างดี

ขรราวาสผู้ได้บรรลุเป็นพระอริยเจ้าก็มีจำนวนมาก เช่น บริวารของพระเจ้าพิมพิสารหนึ่งแสนสองหมื่นคน พระพุทธเจ้า

ก็ไม่ได้ให้หนักคำบริกรรมทำสมาธิก่อนแต่อย่างใด พระองค์อธิบาย
ธรรมให้ฟัง ท่านเหล่านั้นก็ใช้ปัญญาพิจารณาตามความเป็นจริง
และมีความรู้จริงมีความเห็นจริงตามหลักความเป็นจริง ก็ได้
บรรลุมรรคผลเป็นพระอริยบุคคลไปเท่านั้นเอง

ฉะนั้น ผู้ที่ยังเข้าใจว่าปัญญาเกิดขึ้นจากสมาธิอยู่ ให้ไป
ศึกษาประวัติของพระอริยเจ้าในครั้งพุทธกาลดูบ้าง แม้ผู้จะมา
สอนคนอื่นก็ควรไปศึกษาประวัติของพระอริยเจ้าในสมัยครั้ง
พุทธกาลเช่นกัน เพื่อจะได้นำมาสอนคนอื่นให้เกิดความเข้าใจ
ที่ถูกต้องต่อไป

สมาธิ

คำสอนของพระพุทธเจ้ามีจำนวนมาก จึงยากที่จะศึกษาให้เกิดความเข้าใจได้ทั้งหมด หรือได้ศึกษามาแล้วก็ยากที่จะตีความให้ถูกในความหมายได้ คำว่าสมาธิก็ต้องตีความแยกเป็นสองสมาธิด้วยกัน มิใช่จะเหมาเอาว่าสมาธิจะต้องมีคำบริกรรมทุกครั้งไป ในยุคนี้สมัยนี้ผู้สอนและผู้ภาวนาจะเข้าใจว่าสมาธิคือความสงบเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ที่จริงแล้ว สมาธิมี ๒ วิธี

๑. สมาธิความตั้งใจมั่น
๒. สมาธิความสงบ

สมาธิความสงบนี้ก็แยกออกเป็น ๒ วิธีดังที่ได้อธิบายผ่านมาแล้ว สมาธิความตั้งใจมั่นก็มีอธิบายในการปฏิบัติ ๒ วิธีด้วยกัน

๑. ตั้งใจมั่นด้วยการนึกคำบริกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง มีสติระลึกอยู่ในคำบริกรรมนั้นๆ อย่างต่อเนื่อง เรียกว่า

เอกัคคตารมณฺ์ คือมีสติระลึกจรรู้อยู่ในอารมณ์ของคำบริการเพียง
อย่างเดียว ไม่มีความคิดในเรื่องอดีตที่ผ่านมาไปแล้ว ไม่มีความคิด
ในเรื่องอนาคตที่ยังไม่มาถึง มีจิตคำนึงระลึกจรรู้อยู่ในปัจจุบัน จะ
ว่าเอกัคคตาคจิต คือจิตรวมเป็นหนึ่งก็ลักษณะอย่างนี้ จึงเรียกว่า
สมาธิความตั้งใจมั่น ความตั้งใจมั่นนี้ผู้ภาวนามีความชำนาญแล้ว
จะเป็นอุบายเชื่อมโยงสมาธิอย่างอื่น

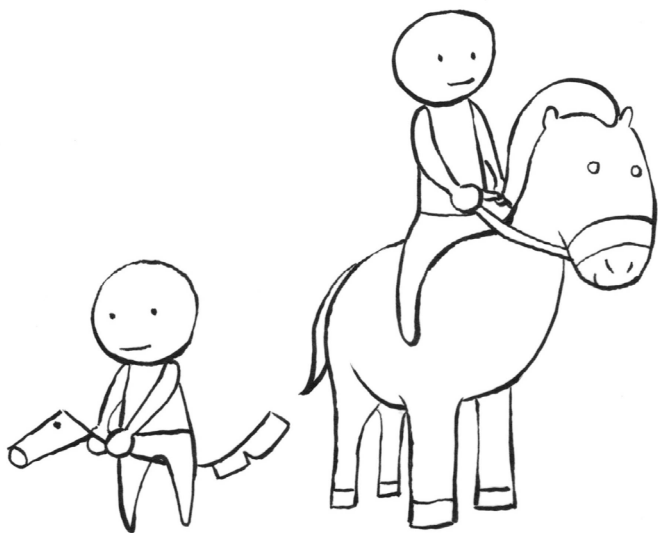
๒. จะเป็นอุบายเชื่อมโยงให้เกิดสมาธิความสงบได้ง่าย
นั่นคืออัปนาสมาธิ คือความสงบที่แน่วแน่ไม่มีความหวั่นไหว
ไม่มีความรู้สึกต่ออายตนะภายนอกมาสัมผัสแต่อย่างใด บางคน
ก็สงบอยู่นาน บางคนก็สงบอยู่ไม่นาน ถ้าจิตมีความสงบอยู่ใน
ลักษณะนี้ อย่าบังคับให้จิตถอนออกจากความสงบอย่าง
เด็ดขาด ให้สงบต่อไปเรื่อยๆ ไม่ต้องกำหนดกาลเวลา ให้เป็น
ไปตามนิสัยของแต่ละคนเท่านั้น เมื่อเกิดความอึดตัวในสมาธิ
ความสงบแล้วจะถอนออกมาเอง ในช่วงขณะจิตได้ถอนออก
จากสมาธิความสงบนี้เอง จึงเป็นช่วงที่สำคัญมากทีเดียว
ว่าผู้้นั้นเคยฝึกสมาธิความตั้งใจมั่นไว้รองรับเอาจากสมาธิ
ความสงบหรือไม่ ถ้าไม่มีก็น่าเสียดาย เหมือนกับน้ำฝนที่ตกจาก
ชายคาหรือรางน้ำแล้ว ไม่มีโถรองรับเอาน้ำเก็บไว้เพื่อใช้ให้

เกิดประโยชน์ จะปล่อยให้หน้านั้นไหลบ่าหายไปหรือซึมหายไปตามพื้นดินนั้นเสีย นี่ฉันใด จิตเมื่อถอนออกจากสมาธิความสงบแล้ว ถ้าไม่มีสมาธิความตั้งใจมั่นมาเป็นตัวรองรับเอาไว้ สมาธิความสงบนั้นก็ตั้งอยู่ได้ไม่นาน เพียงได้รับความสุขใจไม่กี่นาทีก็ซ่วโมง ความสงบในสมาธินั้นก็จะเสื่อมลงๆ เป็นจิตปกติธรรมดาไป เหมือนกับกินน้ำแข็งเพื่อระงับความร้อน จะได้รับความเย็นเพียงชั่วขณะ แล้วก็ร้อนขึ้นมาตามเดิมฉันนั้น

ถ้าหากผู้นั้นมีความชำนาญในการทำสมาธิความตั้งใจมั่นดีแล้ว จะเป็นตัวรองรับของสมาธิความสงบได้เป็นอย่างดี จะทำให้สมาธิความสงบเสื่อมช้าลง ฉะนั้น จึงฝึกในสมาธิทั้งสองให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกัน เมื่อสมาธิความสงบถอนออกมาอยู่ในขั้นสมาธิความตั้งใจมั่นได้แล้ว กำลังของสมาธิความตั้งใจมั่นก็จะสื่อต่อกันกับปัญญาได้เป็นอย่างดี นี่ก็เป็นจุดสำคัญเป็นอย่างมากทีเดียว ถ้าหากผู้นั้นไม่เคยฝึกปัญญามาก่อน สมาธิความตั้งใจมั่นก็ทำอะไรไม่ได้ ก็หยุดกันเพียงเท่านั้น จึงเป็นทางตันก้าวต่อไปไม่ได้เลย จะทำสมาธิในลักษณะนี้ก็มาหยุดกันเพียงเท่านี้ จึงเรียกว่าสมาธิวังวนเวียนไปมาอยู่ที่เดิม หาทางออกไม่ได้ เหมือนพายเรืออยู่ในสระวนไปมาอยู่ใน

ที่แห่งเดียวนั่นเอง ผู้ภาวนาไม่ก้าวหน้าไปถึงไหนก็เป็นในลักษณะ
อย่างนี้เอง

ฉะนั้น จงฝึกปัญญาไว้ให้ดี เพื่อจะเป็นตัวนำร่องพา
สมาธิออกจากทางตัน หรือออกจากการเวียนวนของสมาธินี้
ไปได้ มิใช่ว่าจะมาติดอยู่ในสมาธิเพียงอย่างเดียว นั่นคือผู้ม
ความฉลาดรอบรู้ในวิธีทำสมาธิด้วยสติปัญญา

คำสอนมี ๒ หมวด

ในคำสอนของพระพุทธเจ้านั้น พระองค์สอนให้ปฏิบัติตามบุญวาสนาบารมีของคน ถ้าบารมียังน้อย ไม่พอที่จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้ พระองค์ก็สอนวิธีการเสริมสร้างบารมีให้มากขึ้น ถ้าผู้มีบารมีพอจะบรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้ในชาตินี้ พระองค์ก็สอนอุบายในการปฏิบัติเพื่อให้ได้บรรลุธรรมในขั้นนั้นๆ ไป ดังจะได้อธิบายในขั้นตอนดังต่อไปนี้ คำสอนของพระพุทธเจ้าแบ่งออกเป็น ๒ หมวดใหญ่ๆ ด้วยกัน

๑. เป็นคำสอนที่ตามกระแสโลก เรียกว่า กามาวจรกุศล
๒. เป็นคำสอนที่ทวนกระแสโลก

คำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งสองวิธีนี้จะมีความแตกต่างกันอย่างไร ให้ท่านผู้อ่านได้พิจารณาในเหตุผล

๑. ทิวาคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นไปตามกระแสโลกนั้น พระพุทธเจ้ามีพระญาณล่วงลึกสามารถรู้นิสัยบุญวาสนา และบารมีของมนุษย์ได้ทั้งหมดว่าผู้นั้นมีบารมีพอจะได้เป็น พระอริยเจ้าได้หรือไม่ ถ้ารู้ว่าบุญยังน้อย บารมียังอ่อน อินทรีย์ ยังไม่แก่ พระองค์ก็สอนในวิธีเสริมสร้างบารมีให้ท่านเหล่านั้น เอาไว้ การบำเพ็ญบุญบารมีอย่างไรเป็นไปเพื่อความเจริญใน ธรรม เพื่อประโยชน์ตน เพื่อประโยชน์ท่าน พระองค์ก็สอนให้ ท่านเหล่านั้นได้ประพฤติปฏิบัติต่อไป และพระองค์ก็สอนในวิธี ที่จะนำไปสู่ความหายณะ นำไปสู่ความทุกข์เดือดร้อนในอบายภูมิ ต่างๆ ในภพชาติต่อไป พระองค์ก็สอนเอาไว้ ความประพฤติทาง กายวาจาใจอย่างไรเป็นไปในทางบาปอกุศล พระองค์ก็สอนไว้ ทั้งหมด

พระองค์สอนด้วยความรัก สอนด้วยความสงสาร ไม่อยาก ให้กุลบุตรลูกหลานได้ไปตกอยู่ในความทุกข์ยากลำบาก ไม่อยาก ให้ไปตกนรกน้อยใหญ่ ไม่อยากให้เกิดในภพของเปรต ไม่อยาก ให้ไปเกิดในภพของสัตว์ดิรัจฉาน หรือจะมาก็คือเกิดเป็นภพชาติของ มนุษย์ พระองค์ก็ไม่อยากให้เกิดเป็นมนุษย์วิบัติที่ขาด ความสมบูรณ์ เช่น รูปร่างกลางตัวไม่สมประกอบดังที่ได้เห็นกัน

ในที่ทั่วไป หรือรูปร่างสมประกอบอยู่ก็ตาม แต่ผลของกรรมที่ตามสนองอยู่ก็ได้รับผลกระทบต่อไปดังเห็นได้ในทั่วทุกประเทศ เป็นที่น่าเวทนายิ่งนัก นั่นคือกรรมได้ซัดทอดให้ได้ไปเกิดในที่เช่นนั้น เรียกว่ากรรมปิดบัง ในลักษณะนี้จะมีอยู่ทั่วทุกประเทศในโลกนี้ แต่จะมีมากน้อยต่างกันเท่านั้น ในภพชาติอย่างนี้พระองค์ก็มีความเมตตาสงสาร แต่ก็เหลือวิสัย เพราะเขาเหล่านั้นชอบทำตามใจตัวเองในทางชั่ว เขาก็จะได้รับผลชั่วต่อไป

พระพุทธเจ้าพยายามทุกอย่างเพื่อปกป้องไม่ให้คนทำความชั่ว แต่ก็ปกป้องได้เฉพาะผู้มีสติปัญญาที่ดี มีความละเอียดในการทำบาปอกุศล เป็นผู้ที่เชื่อผลของกรรมดีกรรมชั่วว่าให้ผลกับผู้กระทำเท่านั้น และผู้นั้นก็จะเลือกทำแต่กรรมดีตลอดไป เช่น ทาน ศีล ภาวนา เป็นต้น กรรมดีนี้เองจะเป็นเกราะกำบังไม่ให้กรรมชั่วอย่างอื่นเกิดขึ้นได้ กรรมดีทั้งหมดที่เราได้บำเพ็ญไว้ดีแล้ว จะไปเกิดในภพไหนชาติใด จะไม่ตกต่ำในภพชาตินั้นๆ ในการเวียนว่ายเกิดตายในโลกนี้อยู่ บุญบารมีนี้จะดลบันดาลให้เราได้ไปเกิดในยุคพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งในชาติหน้า เราก็จะได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าองค์นั้นๆ แล้วก็จะเกิดดวงตาเห็นธรรม รู้แจ้งเห็นจริงในธรรม เราก็จะได้บรรลุ

มรรคผลนิพพาน จึงเป็นการสิ้นสุดในภพชาติทั้งหลาย ไม่ได้เวียนว่ายเกิดตายในภพน้อยภพใหญ่อีกต่อไป

นี่คือคำสอนของพระพุทธเจ้าในชั้นกามาวจรกุศล พระองค์สอนให้คนละในการทำชั่ว พูดชั่ว และสอนให้ละมิจฉาภิภูจิจิ ความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม และสอนให้บำเพ็ญบุญกุศลให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท ชาติชีวิตที่เรามีอยู่ จะทำให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ อย่าอ้างกาลเวลาในการสร้างบุญกุศล และอย่าอ้างกาลเวลาว่าเรายังมีวัยยังน้อยอยู่ เพราะความตายไม่เลือกวัยหนุ่ม วัยแก่ และวัยชรา ฉะนั้น ต้องตั้งใจบำเพ็ญกุศลเสียนับแต่บัดนี้เป็นต้นไป

๒. อีกคำสอนหนึ่ง เมื่อพระองค์ยังทรงมีพระชนม์ชีพอยู่ พระองค์มีพระญาณหยั่งรู้ในบุญบารมีของมวลหมู่มนุษย์ได้อย่างถูกต้อง ว่าท่านผู้ใดมีบารมีพอที่จะได้บรรลุมรรคผลนิพพานได้ในขั้นใดขั้นหนึ่ง พระองค์ก็จะแสดงธรรมโปรดให้ท่านเหล่านั้นได้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรม อย่างน้อยจะได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าชั้นโสดาบัน เป็นพระอริยเจ้าชั้นสกิทาคามี เป็นพระอริยเจ้าชั้นอนาคามี หรือผู้ที่ได้สร้างบารมีมาอย่างสมบูรณ์แล้ว ก็จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์เข้าสู่พระนิพพานตาม

พระพุทธเจ้าไป

เมื่อมาถึงในสมัยนี้ พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว แต่พระองค์ก็ได้วางแนวทางที่จะเข้ากระแสพระนิพพานไว้ให้แก่พวกเรา และเป็นแนวทางที่พระพุทธเจ้าได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนทีเดียว เป็นแนวทางตรงที่สุด ถ้าผู้ปฏิบัติมีความตั้งใจจริง และมีความเชื่อมั่นว่า แนวทางนี้เป็นแนวทางของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลายได้ปฏิบัติผ่านพ้นเข้าสู่พระนิพพานไปแล้ว ไม่มีความกังขาลังเล ไม่มีความสงสัยลุ่มคล้ำ มีความมั่นใจอย่างเต็มที่ มีความเชื่อมั่นว่าตรงที่สุดและถูกต้องที่สุดแล้ว นั้นแลจึงจะทุ่มเทความพากเพียรลงไปได้อย่างเต็มที่ พร้อมทั้งบารมีก็ให้การสนับสนุน มรรคผลนิพพานก็จะเปิดรับทันที นี่คือนักปฏิบัติที่มีความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญในการตัดสินใจ เป็นผู้ไม่มีภาระห่วงใยกับสิ่งใดๆ ในโลกนี้ เพราะท่านมีสติปัญญาเป็นอาวุธอยู่ในตัว จะไปกลัวอะไร ไม่มีสิ่งใดมาขัดขวางปิดบังสติปัญญาได้เลย สติปัญญาจะฟันฝ่าอุปสรรคให้แตกกระจายไป ก็เลสตัณหาน้อยใหญ่ จะมาใช้เล่ห์เหลี่ยมหลอกใจอย่างไรได้ ก็จะไม่หลงอีกต่อไป

ในยุคนี้สมัยนี้ ผู้ที่ตีความให้เป็นไปตามแนวทางเดิมของพระพุทธเจ้านั้นอาจจะมีความแตกต่างกันไป ใครจะตีความถูก

ตามแนวทางเดิมของพระพุทธเจ้า หรือผู้ตีความที่แตกต่างกันไม่
 เป็นไปตามแนวทางเดิมของพระพุทธเจ้า ก็ถือว่าตัวใครตัวมัน
 และการปฏิบัติก็เป็นตัวใครตัวมันเช่นกัน ใครตีความถูกต้องก็ปฏิบัติ
 ถูกไป ใครตีความผิดก็ปฏิบัติผิดไป ใครๆ ก็มีความมุ่งหมายไป
 ในทิศทางเดียวกัน นั่นคือความพันทุกข์เหมือนกัน ใครจะทำ
 ได้หรือไม่ได้อย่างไรก็ให้อยู่ในความพยายามของแต่ละบุคคลไป
 แนวทางที่จะให้พ้นไปจากวัฏสงสารนี้มีเส้นเดียวเท่านั้น
 กระแสธรรมที่จะเกิดขึ้นกับพระอริยเจ้านั้นก็มีสายทางเดียวเช่น
 กัน ใครจับเส้นทางเดิมของพระพุทธเจ้าได้ก็จะเป็นผู้เข้ากระแส
 ธรรมแห่งมรรคผลนิพพานไป

ฉะนั้น การตีความให้ถูกต้องกับความหมายเดิมของพระพุทธเจ้า
 นั้น ในยุคนี้สมัยนี้พูดกันไปคนละวิธีกัน เช่น คำว่าวิปัสสนา
 เป็นต้น เพียงเท่านั้นก็ตีความหมายกันไปคนละอย่างและปฏิบัติ
 ไปคนละวิธีกัน แม้แต่มรรค ๘ ที่เป็นหัวใจสำคัญในภาคปฏิบัติ
 ก็ตีความหมายไปต่างกัน ทั้งที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดีแล้ว และ
 วางแนวทางไว้ตรงมรรคผลนิพพานที่สุดแล้ว เช่น สัมมาทิฐิ
 สัมมาสังกัปปะ นี่เป็นหลักของปัญญาที่ตายตัว สัมมาวาจา
 สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว นี่ก็เป็นหลักของหมวดศีลที่

ชัดเจนทีเดียว สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ นี่ก็เป็นหลักของหมวดสมาธิ การปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามหลักเดิมของพระพุทธเจ้าก็จะเป็นไปในรูปแบบ ปัญญา ศิล สมาธิ นั่นเอง

ส่วนการศึกษาจะออกมาในรูปแบบ ศิล สมาธิ ปัญญา ก็ไม่มีปัญหาอะไร เหมือนกับจับตัวอักษรหรือจับตัวอักขระที่ปรุไว้แล้ว จะจับขึ้นไหนมาก่อนมาหลังไม่สำคัญ ข้อสำคัญคือการเรียงตัวอักษรและวางอักขระให้ถูกกับตำแหน่งเพื่อจะอ่านในความหมายให้เข้าใจ ถ้าวางไม่ถูกตำแหน่งแล้ว จะอ่านไม่ถูกกับความหมายได้เลย นี่ฉันท การปฏิบัติในมรรค ๘ ถ้าไม่เริ่มจากปัญญาความเห็นชอบเป็นพื้นฐานเอาไว้ จะมีปัญหาในการปฏิบัติเป็นอย่างมาก เมื่อมีปัญญาความเห็นชอบถูกต้องดีแล้ว ก็จะเกิดความเห็นชอบในหมวดศีล และจะเกิดความเห็นชอบในหมวดสมาธิต่อไป

ฉะนั้น ปัญญาความเห็นชอบที่พระพุทธเจ้าได้วางเป็นหลักเกณฑ์เอาไว้อย่างตายตัวแล้ว ก็ควรปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเดิม เพราะเป็นหลักประกันในการปฏิบัติอย่างถูกต้อง พระพุทธเจ้าได้สอนในวิธีนี้แก่พุทธบริษัททั้งหลายมาแล้ว และได้บรรลุมรรคผล

นิพพานไปมีจำนวนมาก ก็เพราะปฏิบัติเริ่มต้นจากปัญญา
ความเห็นชอบนั่นเอง

ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติทั้งหลายที่เป็นปัญญาชนควรใช้ความคิด
ที่มีเหตุผล พิจารณาให้เป็นไปตามหลักความเป็นจริง การปฏิบัติ
ของเราจะเริ่มจะเข้าสู่กระแสธรรมใกล้ความจริงมากขึ้น ความจริง
นี้มีสติปัญญาเท่านั้นจะพาให้จิตรู้เห็นได้ ส่วนอุบายธรรมหมวด
อื่นๆ ก็เพียงเป็นอุบายเสริมให้สติปัญญามีกำลัง ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติ
ธรรมต้องฝึกใจให้มีความฉลาดรอบรู้ในหลักความเป็นจริงอยู่
เสมอ อีกสักวันหนึ่งจะเป็นผู้รู้จริงเห็นจริงด้วยสติปัญญาจากตัว
เราเองอย่างแน่นอน

สัมมาทิฏฐิ เล่ม ๓

พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ

หนังสือเล่มนี้เป็นมรดกธรรมที่พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ อดีตเจ้าอาวาส วัดป่าบ้านค้อ เขียนขึ้นและจัดพิมพ์เป็นหนังสือครั้งแรกในปีพ.ศ. ๒๕๔๐ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเผยแผ่แนวคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธเจ้า ซึ่งมุ่งเน้น การสร้างสัมมาทิฏฐิปัญญาความเห็นชอบให้เกิดขึ้นที่ใจ สำหรับผู้ที่ปรารถนา ความสุขในชีวิต ตลอดจนผู้ที่มุ่งหวังมรรคผลนิพพาน

วันที่พิมพ์	: ๑ ธันวาคม ๒๕๕๖
จำนวนพิมพ์	: ๗,๕๐๐ เล่ม
ISBN	: ๙๗๘-๖๑๖-๙๑๙๔๑-๑-๘
ผู้จัดพิมพ์	: KPYUSA-THAILAND
ภาพปก	: ธนวัฒน์ พิษณุวงศ์
ภาพประกอบ	: ขวพล ตั้งวงษ์เกษตร

สงวนลิขสิทธิ์

ห้ามพิมพ์จำหน่าย คัดลอก และพิมพ์ซ้ำเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ไปเผยแพร่ ทางสื่อทุกชนิดโดยไม่ได้รับอนุญาต ผู้สนใจกรุณาติดต่อ

วัดป่าบ้านค้อ หมู่ ๗ ต.เขื่อน้ำ อ.บ้านฝ่อ จ.อุดรธานี ๔๑๑๖๐

โทร. ๐๘๙-๔๑๖-๗๘๒๕ • watpabankoh.com • watpabankoh@gmail.com

วัดซานฟรานซิสโก 2645 Lincoln Way, San Francisco, CA 94122

โทร. ๑-๔๑๕-๗๕๓-๐๘๕๗ • watsanfran.org • watsanfran@yahoo.com

ผู้สนใจอ่านหนังสือธรรมะและฟังบันทึกเสียงธรรมเทศนา
ของพระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ สามารถดาวน์โหลดได้ที่

<http://watpabankoh.com>

<http://kpyusa.org>

<http://luangporthoon.net>

ผู้ใดมีความประสงค์จะสมทบทุนในการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะ
กรุณาติดต่อ คุณโสรัถยา สุริย์จามร soratya@yahoo.com
ธนาคารกรุงเทพ บัญชีออมทรัพย์ เลขที่บัญชี 650-0-12774-8